

UNIVERSITEIT
GENT

De ethiek en legaliteit van vechtsport

Masterproef MA Wijsbegeerte door Josse Noynaert (01504277)
2023-2024

Promotor: Prof. dr. Jan De Maeyer

Masterproef voorgelegd tot het behalen van de graad van Master in
de Wijsbegeerte door Noynaert Josse

Word count Inleiding-Corpus-Conclusie: 21.611 woorden

Word count volledig: 27.785

De auteur en de promotor(en) geven de toelating deze studie als geheel voor consultatie beschikbaar te stellen voor persoonlijk gebruik. Elk ander gebruik valt onder de beperkingen van het auteursrecht, in het bijzonder met betrekking tot de verplichting de bron uitdrukkelijk te vermelden bij het aanhalen van gegevens uit deze studie.

Voorwoord met dankwoord

Zowel filosofie als vechtsporten hebben mij al sinds mijn jeugd mateloos geboeid, en ik voel me dan ook zeer geprivilegieerd om hierover te mogen schrijven. Deze masterproef is niet het werk van één academiejaar, maar kan gezien worden als het resultaat van meerdere jaren academische en persoonlijke interesse in mijn beide passies. Door deze lange periode is de lijst van personen die me geholpen hebben onderweg dan ook relatief lang.

Allereerst wil ik mijn promotor prof. dr. Jan De Maeyer bedanken voor de feedback en begeleiding in deze thesis. Daarnaast gaat mijn dank uit naar prof. dr. Seppe Segers om de rol van tweede lezer op zich te nemen. Ook prof. dr. Guido Pennings, de promotor van mijn bachelorproef, dat de basis vormde van deze masterproef, wil ik bij deze bedanken voor zijn bijdrages.

Daarnaast zijn de coaches en teamgenoten waar ik ooit samen mee getraind heb van cruciaal belang geweest om mijn kennis en mijn begrip van vechtsporten verder te ontwikkelen.

Tenslotte zijn de mensen die het dichtst bij mij stonden altijd belangrijk geweest om tot op dit punt te kunnen raken. Mijn ouders, Elcke Casier en Michaël Noynaert, voor alle mogelijkheden die ze me gaven om te studeren. Mijn vriendin Marie Boils, voor de mateloze mentale steun die meer voor me betekent dan je denkt. Mijn neef Corneel Casier, voor de diepgaande feedback en suggesties. En mijn grootmoeder Anne-Marie Impens, voor het eeuwige geloof in mij.

Inhoud

1.	Inleiding	1
2.	Afbakening onderwerp vechtsport	2
2.1	Definitie	2
2.2	Cruciale verschillen in vechtsporten	3
2.3	Gebruik van bronnen over boksen	5
2.4	Gebruik van bronnen over MMA	6
3.	Ethiek en vechtsport.....	7
3.1	Intrinsieke immoraliteit.....	8
3.1.1	Tegenargument: <i>Objectification</i> volgens Nussbaum	8
3.1.2	Tegenargument: slechts perceptie van immoraliteit	11
3.1.3	Tegenargument: consent	12
3.1.4	Tegenargument: vergelijkbaar met andere sporten	16
3.2	Voorbeeld voor de maatschappij	17
3.2.1	Effect op de vechtsportbeoefenaars	17
3.2.2	Effect op de kijkers van vechtsport	18
3.3	Paternalistische benadering.....	19
3.3.1	Beperkte autonomie door een lage socio-economische situatie.....	19
3.3.2	Beperkte autonomie door hersenschade.....	22
3.3.2.1	Uitbreiding: sparring.....	24
3.3.3	Tegenargument: reductio ad absurdum	26
3.3.4	Tegenargument: De waarde van gevaar	27
3.3.5	Tegenargument: problematisering van het concept autonomie	28
3.4	Conclusie ethiek en vechtsport	28
4.	Legaliteit van vechtsport	30
4.1	Wettelijk kader	30
4.1.1	Boksen in België.....	31
4.1.2	Toepassing: freefighten.....	32
4.2	Legaliseringsdiscussie	34
4.2.1	Verdediging van een ban op vechtsporten	34
4.2.2	Verdediging van een legalisatie van vechtsporten.....	36
4.2.3	Conclusie legaliseringsdebat	40
4.3	Financiële structuur van vechtsportcompetitie	40
4.3.1	Financiële structuur professioneel boksen	40
4.3.2	Financiële structuur professionele MMA.....	41
4.3.3	Vergelijking	42
4.3.4	Winstverdeling in vechtsporten in vergelijking met andere sporten.....	43
4.3.5	Conclusie financiële structuur van vechtsporten	43

4.4 Doping in vechtsport	44
4.5 Conclusie legaliteit van vechtsport	46
5. Conclusie	47
6. Bibliografie.....	48

1. Inleiding

De brede opvatting in een maatschappij is dat risico op pijn en schade, onder andere bij sporten, zo laag mogelijk moet gehouden worden (J. S. Russell, 2007). Vechtsporten lijken daarom op het eerste zicht een contra-intuïtief fenomeen te zijn. Vechtsporten kennen een lange geschiedenis, en men kan verdedigen, zoals Gauthier (2009) doet, dat er altijd mensen zullen zijn die deze sporten willen aanschouwen en er aan willen deelnemen. Sterker nog, Gauthier stelt bij meerdere vechtsporten een tendens in de tegengestelde richting vast, waarin gevaar en een grotere hoeveelheid schade juist opgezocht worden. Hij ziet dit bijvoorbeeld bij traditionele sporten als karate en taekwondo, maar ook bij boksen en MMA (*Mixed Martial Arts*) gebeurt hetzelfde. De traditionele variant van de Oosterse vechtsporten karate en taekwondo draaien rond punten die gegeven worden bij het raken van de tegenstander met trappen of stoten. Hierbij is het een belangrijk onderdeel van de competitie dat excessieve kracht gesanctioneerd wordt. In de traditionele versie van karate bijvoorbeeld mogen deelnemers hun tegenstanders niet bewusteloos slaan (KyokuFan, z.d.). Naast deze traditionele sporten ontwikkelde zich recenter een alternatieve, full-contact competitievorm. Hierbij wordt er in rondes gevochten, en kan men wel winnen door de tegenstander bewusteloos te slaan of trappen (Karate Combat, z.d.). Een tweede voorbeeld van deze tendens is de ontwikkeling en commercialisering van *bare knuckle boxing* (BKFC, z.d.), een variant van het gangbare, Engels boksen, maar dan met blote vuisten. Het resultaat hiervan is enerzijds dat de sport realistischer oogt, maar de keerzijde hiervan is dat de onbeschermd knokkels voor meer wonden in het gezicht van tegenstanders zorgt. Dit risico is onderdeel van het allure (Harkness, 2019). MMA is volgens Gauthier (2009) ook een exponent van die tendens naar meer risicovolle vechtsporten, aangezien het realistischer en agressiever oogt dan traditionelere vechtsporten als boksen en karate. Dit is ook hoe MMA meestal gerepresenteerd wordt in onder andere Vlaamse media (Hermans, 2022; Van Genechten, 2020). Recent heeft deze tendens naar gepercipieerde agressie nog een verdere stap gezet met de eerste organisaties die bare knuckle MMA aanbieden (Gamebred Bareknuckle MMA, 2024).

Deze tendens illustreert hoe vechtsporten zich op een interessante spanningslijn bevinden. Enerzijds is er een zekere angst en bezorgdheid die mensen tonen voor het geweld dat erin getoond wordt. Anderzijds lijkt de populariteit van deze sporten enkel te groeien (Bloom, 2023), wat erop wijst dat er tegelijkertijd een grote aantrekkingskracht bestaat. Deze is relevant om te onderzoeken vanuit ethisch standpunt. Veel vechtsporten lijken ondertussen grotendeels maatschappelijk geaccepteerd te zijn, vooral boksen en Oosterse vechtsporten, maar ook MMA in steeds grotere mate. De sporten zijn echter onmogelijk los te maken van een zekere mate van geweld. Toch worden deze gereguleerd binnen een samenleving. Geweld is iets dat normaliter niet in de samenleving getolereerd wordt, maar het lijkt ook zo te zijn dat er in de meeste culturen een context gecreëerd wordt waarin sporten met minstens een ondertoon van

geweld kunnen beoefend worden (Green & Svinth, 2010). Het onderzoek dat ik zal voeren zal de discussie die tot nu toe gevoerd werd rond vechtsporten beschrijven, en wat de verschillende ethische perspectieven hierover zeggen en voorschrijven, en of de manier waarop vechtsporten gereguleerd worden aan de criteria voldoet.

Hiervoor is het noodzakelijk om eerst verder te onderzoeken wat een vechtsport tot vechtsport maakt. Daarna zal ik het onderzoek verderzetten door de verschillende argumentaties waarin vechtsporten bekritiseerd of juist verdedigd worden te analyseren. Hierbij zal ik steeds eventueel weerwoord dat erover geformuleerd is eraan koppelen, en argumenteren of deze een antwoord biedt op de gegeven kritiek. Ten slotte behandel ik de manier waarop vechtsporten gereguleerd worden.

2. Afbakening onderwerp vechtsport

2.1 Definitie

Het definiëren van de term vechtsport is complex. Soms wordt er een beroep gedaan op een soort algemene overtuiging, een aanname dat iedereen wel weet waar het over gaat. Zo definieert Gauthier (2009) een vechtsport als een sport waarbij twee deelnemers tegen elkaar vechten binnen een voorgeschreven verzameling van regels. Deze definitie impliceert dat het woord 'vechten' gekend is, maar ook deze term is voor discussie vatbaar.

Wanneer men preciezer probeert te analyseren, kan het zijn dat de lading daarmee slechts deels bedekt wordt. De AMA (Australian Medical Association) bijvoorbeeld definieert vechtsport als een sport waarbij het doel erin bestaat één of meerdere tegenstanders te slaan, te schoppen of ermee te worstelen, en waarbij de overwinning behaald wordt door het toebrengen van zo veel schade dat de tegenstander onmogelijk kan verder doen, of dat de tegenstander minder schade kon toebrengen bij het individu dan het individu bij de tegenstander op het einde van een reguliere periode (Australian Medical Association, 2020). Dit is al veel duidelijker en preciezer, al vallen sporten als olympisch worstelen en Braziliaanse Jiu Jitsu hier buiten, aangezien er niet altijd schade toegebracht wordt in die sporten. Daarom kan de definitie niet op dezelfde manier toegepast worden. Voor een sport als MMA is deze definitie hierdoor ook slechts beperkt toepasbaar, aangezien er ook een zekere waarde toegekend wordt aan dominante positionering (iemand in bedwang houden voor een groot deel van de wedstrijd leidt meestal tot het winnen van die wedstrijd), alsook situaties waarbij iemand meer schade oploopt, maar wel de wedstrijd wint door het kunnen toepassen van een wurggreep bij de tegenstander. De schade is dan relatief minder bij de tegenstander, maar toch verliest hij of zij de match. Het construeren van een goede definitie blijft zeer moeilijk, maar deze die de AMA voorstelt lijkt vrij dicht bij de realiteit. Ook bij jiu jitsu en worstelen lijken de regels om punten te scoren gebaseerd op het bereiken van posities van waaruit men hypothetisch meer schade zou

kunnen toebrengen. Met uitzondering van de eerder genoemde situaties, is dit inderdaad het doel en de activiteit die in alle vechtsporten terug te vinden zijn.

De eerder vernoemde moeilijkheden om een definitie te vinden van een vechtsport wordt mede veroorzaakt door de diversiteit binnen de bestaande vechtsporten. Vechtsporten variëren in de hoeveelheid fysiek contact er bestaat tussen de deelnemers, alsook in de hoeveelheid beschermende kledij en attributen er toegelaten worden (Green & Svinth, 2010). Dit maakt een studie naar vechtsport in zijn geheel complexer. Sporten als boksen, thaiboksen, MMA, lethwei,... zijn de vechtsporten die bijvoorbeeld stoten en eventueel ook trappen toelaten, waarbij de tegenstander bewusteloos mag geslagen worden (Gauthier 2009). Bij vechtsporten als judo, jiu jitsu en traditionele karate bestaat die mogelijkheid niet. Een uitzonderlijk voorbeeld wordt gevormd door vechtsporten waarbij gebruik gemaakt wordt van wapens, zoals ninjutsu, aikido en schermen. Hierbij kunnen competitieve gevechten door middel van beschermende kledij in een zeer veilige context doorgaan. Hierdoor kan er van uitgegaan worden dat hoewel het toebrengen van schade in de praktijk niet aanwezig is, deze wel nog steeds relevant geacht wordt, aangezien de simulatie ervan van essentieel belang blijft in de competitievorm.

2.2 Cruciale verschillen in vechtsporten

De uiteenlopende regels die vechtsporten bezitten zijn te onoverzichtelijk om ze in meerdere categorieën op te delen. Bijna elke sport heeft meerdere variaties waardoor elke structuur meteen doorbroken wordt. Eén onderscheid is echter significant genoeg om een cruciaal onderscheid te maken in functie van dit onderzoek. De mate waarin stoten en trappen naar het hoofd toegestaan zijn kan men als een spectrum beschouwen (zie figuur). De opdeling die mogelijk is door dit spectrum is relevant in functie van het effect op de hersenen, waar dieper op zal ingegaan worden in het onderdeel rond de paternalistische argumentatie (onderdeel 3.3). Wat vooral belangrijk is in dit argument is dat slagen op het hoofd en in nog grotere mate knock-outs een ontegensprekelijk negatief effect hebben op de hersenen.

Aan het ene uiteinde van dit spectrum zouden dan de vechtsporten waarbij slagen en schoppen naar het hoofd die kunnen resulteren in knock-outs toegestaan zijn. Knock-outs zijn de gevallen waarbij een vechter door een harde impact op het hoofd tijdelijk het bewustzijn verliest. Dat bewustzijnsverlies kan enkele seconden tot zelfs enkele minuten duren. De oorzaak ervan is een kwetsuur aan de hersenen (Thans, z.d.). Door een rechtstreekse, harde impact op de schedel of door een snelle rotatie van het hoofd (bijvoorbeeld door een stoot op de kin waardoor het hoofd bruusk draait) maken de hersenen contact met de binnenkant van de schedel, waardoor het oppervlak van de hersenen beschadigd wordt (Heilbronner et al., 2009). Als deze schade groot genoeg, verliest een persoon het bewustzijn. De vechtsporten waarbij stoten naar het hoofd met knock-outs tot gevolg legaal zijn, zijn onder andere boksen, kickboksen, thaiboksen (ook bekend als muay thai), MMA en de full-contact vormen van karate en taekwondo.

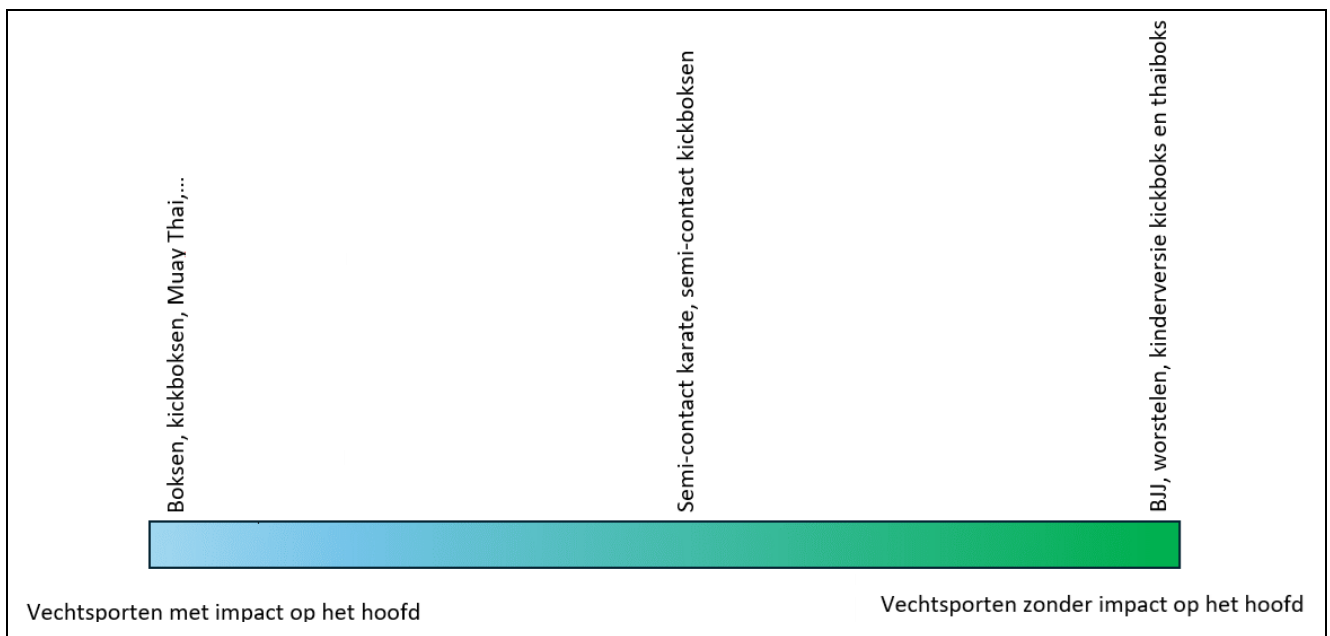
Aan de andere kant van het spectrum zouden de vechtsporten waarbij geen stoten of trappen naar het

hoofd toegestaan zijn zich bevinden. Hierbij gaat het wel nog steeds over sporten die vechtsporten genoemd worden. De reden waarom dit vechtsporten zijn, ligt bij de centrale rol die fysieke manipulatie en dominantie van het lichaam van de tegenstander speelt, alsook de mogelijkheid tot het toebrengen van pijn. De drie meest prominente voorbeelden van vechtsporten die onder deze noemer vallen zijn jiu jitsu (IBJJF, 2024; Eddie Bravo Invitational, 2024), worstelen (Nag, 2021a; Nag, 2021b) en judo (International Olympic Committee, z.d.). Binnen deze drie sporten zijn er meerdere onderverdelingen (onder worstelen kan onder ander Grieks-Romeins, freestyle en sumoworstelen verstaan worden) en eventueel verschillende regelgevingen mogelijk afhankelijk van de organisatie.

Een tussenmogelijkheid zijn sporten waarbij wel stoten toegestaan zijn, maar niet naar het hoofd. Deze beperking wordt niet vaak toegepast bij volwassenen, maar komt frequenter voor bij competitie voor kinderen bij onder andere kickboks en muay thai (VKBM Jeugdcommissie, 2022).

Een andere mogelijkheid tussen deze twee uitersten zouden dan sporten liggen waarbij stoten naar het hoofd wel legaal zijn, maar knock-outs niet. Het voornaamste voorbeeld hiervan is semi-contact karate (Federatie Euro Budo vzw, 2010). Dit biedt vaak een opstap naar de full-contact versie van de sport, maar is ook een op zichzelf staande sport.

Figuur: schematische visualisatie spectrum van vechtsporten in functie van de mogelijkheid tot stoten naar het hoofd

Voor de volledigheid moet het effect van wurggrepen op de gezondheid van de hersenen ook overwogen worden. Bij een aantal van de hierboven opgesomde sporten is het gebruik van wurggrepen toegestaan, met name MMA, judo en jiu jitsu. Hierbij bestaat de wurggreep er niet in op de luchtpijp dicht te knijpen, aangezien dit eigenlijk anatomisch niet mogelijk. Een luchtpijp bestaat uit kraakbeen en kan dus niet

dichtgeknepen worden zonder ze te breken. Een veel makkelijkere mogelijkheid is een wurging op de halsslagaders, waarbij langs beide kanten van de nek de bloedtoevoer naar de hersenen dichtgeknepen wordt (Nimura et al., 2022). Dit zorgt ervoor dat het bloed de hersenen niet meer bereikt, en zodoende hersenischemie, of zuurstofarmoede in de hersenen optreedt. Hierbij verliest men na gemiddeld zeven seconden het bewustzijn. Na het loslaten van de wurggreep komt die ook snel terug bij bewustzijn, tussen de vier en de acht seconden. Hoewel het effect ervan, de mogelijke hersenschade die dit als gevolg kan hebben, doorgaans als minder schadelijk beoordeeld wordt in vergelijking met knock-outs, wordt de zogenaamde onschuld van wurggrepen in twijfel getrokken door Lim et al. (2019). Aangezien het in die studie over een gevalstudie ging van één persoon die een MMA-carrière had, is het moeilijk om hieruit te concluderen dat dit het gevolg was van de herhaaldelijke wurging doorheen de wedstrijden en trainingen. Dit artikel werd dan ook om het gebrek aan bewijs bekritiseerd door onder andere Stellpflug (2019), maar verder onderzoek hiernaar zou dus meer klaarheid kunnen scheppen. Een gelijkaardig onderzoek dat de hersenen van vrouwen die aan wurgseks deden claimt eveneens een verschil in een aantal hersenactiviteiten (Huibregtse et al., 2022). De onderzoekspopulatie bij dit onderzoek was echt zeer klein, twee keer 20 personen in de onderzoeksgroep en in de controlegroep en de resultaten vrij ambigue, waardoor ook die onderzoekers verder onderzoek noodzakelijk achten. Hoewel het dus niet aangetoond is, is het door de anatomische werking ervan zeker niet uitgesloten dat wurggrepen een negatief effect kunnen hebben op de hersengezondheid. Daarnaast is het niet zo dat men bij elke verwijzing naar schade uitsluitend aan hersenschade mag denken. Braziliaanse Jiu Jitsu (afgekort als BJJ; Hinz et al., 2021) en worstelen (Jarret et al., 1998) kunnen voor blessures zorgen waarbij levenslange gevolgen van kunnen ondervonden worden. Door deze mogelijkheid van schade zijn deze sporten ook relevant voor de rest van dit onderzoek.

2.3 Gebruik van bronnen over boksen

De meeste bronnen over vechtsporten behandelen boksen, en dus zal voor dit onderzoek vooral van bronnen die over boksen gaan gebruik gemaakt worden. In boksen wordt er enkel staand gevochten. Als een bokser uitglijdt of op een andere manier valt zonder dat dit door een slag tegen het hoofd of het lichaam veroorzaakt wordt, zal de scheidsrechter de gevallen bokser weer op laten staan, en mag de tegenstander terwijl de gevallen bokser niet meer staande is geen slagen geven. Ook wanneer er te lang rechtstaand geworsteld wordt, wat in sommige wedstrijden kan gebeuren, zal de scheidsrechter de bokkers uit elkaar halen, met mogelijkheid op afstraffing van de bokser die initiatief neemt voor de worstelposities. In boksen mogen uitsluitend vuistslagen gegeven worden, en deze ook uitsluitend naar het hoofd, torso en buik. De deelnemers gebruiken daarvoor relatief grote, zware handschoenen. Slagen naar zones zoals de onderrug, de achterzijde van het hoofd en het kruis zijn verboden in het boksen (Koninklijke Belgische Boksbond, 2023).

Onder andere Dixon (2001) vermeldt een regel binnen het boksen dat extra aandacht verdient door de kritiek die erop geleverd werd. Deze regel, de zogenaamde “*ten-count*” of “*eight-count*”, kan in twee situaties toegepast worden. De eerste vindt plaats wanneer een bokser “neer” gaat, dat wil zeggen niet meer op uitsluitend zijn benen kan staan tijdens de boksmatch. De tweede situatie vindt plaats wanneer een vechter zich een periode onvoldoende verdedigt, maar wel nog steeds bij bewustzijn is. In die gevallen stopt de scheidsrechter de actie, en telt hij tot tien of acht. Dit wordt gedaan om de bokser de kans te geven om eventueel terug recht te staan en na de telling verder te boksen. Hiervoor maakt de scheidsrechter eerst een inschatting of de bokser in staat is om het kamp verder te zetten (Koninklijke Belgische Boksbond, 2023). Gelijkaardige regels zijn ook terug te vinden in zowel Muay Thai (Vlaamse Kickboks en Muaythai Organisatie, 2023) als kickboksen (Glory, z.d.). Deze regel groeide historisch als een “*gentleman rule*” (Bradley, 1910). Ze werd gezien als een kans voor de gevallen tegenstander om te recupereren. Als we dit bekijken vanuit een hedendaagse perspectief, ondersteund door kennis over hersenschade, zien we dat dit de mogelijkheid geeft om de neergeslagen bokser na een eerste hersenkwaetsuur dat de val veroorzaakte vervolgens nog meer schade te doen oplopen. Hoewel de ten-count expliciet bedoeld was ter bescherming van de bokkers en voor veel mensen zelfs vandaag nog als dusdanig gezien wordt, kan dit in de realiteit juist gevaarlijker zijn voor herhaaldelijke hersenschade.

2.4 Gebruik van bronnen over MMA

MMA is een vechtsport waarvan de ontstaansdatum onzeker is (Souza-Junior et al., 2015). In zijn moderne vorm wordt deze in 1993 geplaatst, bij de oprichting van de UFC (Ultimate Fighting Championship). Het eerste evenement dat de UFC organiseerde, was opgebouwd rond de vraag welke vechtsport de beste was, de meest effectieve. Dit verwoordden ze alleszins zo in hun marketing (Palmquist, 2022). Hierom werd de competitie in een toernooivorm georganiseerd, waarbij atleten die expert waren in één specifieke vechtsport het tegen elkaar opnamen in gevechten waarbij er slechts zeer weinig niet toegelaten was. Men kan echter betwijfelen of UFC 1 nog te vergelijken is met wat we nu kennen als MMA. De regels waren onduidelijk en onvoldoende bekend, er waren geen handschoenen, tandbeschermers en restricties op vlak van kleren, waardoor de hele organisatie maar weinig lijkt op moderne MMA-matches (UFC, 2021a; UFC, 2021b). De sport kende een ontwikkeling sinds dan, met afgesproken regels, commissies, kledijvoorschriften en het verplicht dragen van kleine handschoenen (Szczerba, 2014).

De naam Mixed Martial Arts verwijst naar deze eerste fase, waarin de sport gezien werd als een mengvorm van alle vechtsporten. Deze overtuiging bestaat nu nog steeds onder fans. Nochtans is dit niet meer het geval: MMA heeft een zeer vrije set van regels waarbinnen ook een aantal mogelijkheden zijn waar in andere vechtsporten geen gebruik van kan gemaakt worden, met name de kooi die het domein waarin gevochten wordt afbakent, de grond waar stoten mogen gegeven worden aan elkaar, enzovoort. Dit zijn

technieken die in geen enkele andere vechtsport bestaan. MMA vormt dus ondertussen zijn eigen unieke sport.

Door zijn groeiende populariteit wordt een groot deel van het recenter onderzoek naar vechtsporten rond MMA gevoerd. MMA verschilt van boksen op een aantal cruciale punten, en dan voornamelijk het bestaan van de mogelijkheid om op de grond verder te vechten. In MMA mag, afhankelijk van de divisie (novice, amateur, professioneel) gebruik gemaakt worden van vuistslagen, trappen, knie- en elleboogstoten, deze naar het hoofd, de torso, de buik, de armen en de benen (BKBM0, 2019). Er moet verplicht gebruik gemaakt worden van handschoenen zonder bedekking van de vingers, waardoor het gemakkelijker is te worstelen en de tegenstander vast te grijpen. Hoewel deze technieken allemaal mogelijk zijn om te gebruiken in de match, kan het gebeuren dat het gevecht grotendeels staand en met de vuisten uitgevochten wordt, waardoor het eerder lijkt op een boksmatch, maar met kleinere handschoenen.

In MMA bestaat een regel als de *“ten-count”* niet, wat in hun voordeel spreekt dat het een relatief veiligere sport zou zijn. Daartegenover staat het argument dat gevechten ook op de grond kunnen verdergaan, wat het dan weer potentieel schadelijker maakt voor de hersenen. Wanneer een MMA-vechter neergaat van een stoot of trap, is het volledig legaal dat zijn tegenstander de aanval verderzet op de grond, daar nog verdere stoten naar het hoofd geeft en zodoende voor meer hersenschade kan zorgen. Uitsluitel over deze kwestie is er nog niet, en bijkomend en specifiek onderzoek zal nodig zijn over de effecten van het beoefenen van MMA op lange termijn.

3. Ethiek en vechtsport

Gauthier (2009) omschrijft in zijn boek drie vormen van tegenstand waarop tegen MMA geargumenteed wordt. Deze drie argumentaties zijn toepasbaar op bijna alle vechtsporten, en daarom zal deze structuur ook op dit onderzoek toegepast worden.

De eerste omvat de intrinsieke immoraliteit van de sportactiviteit. Hierbij worden de effecten ervan dus buiten beschouwing gelaten. Volgens dit perspectief zouden vechtsporten een aantal kwaliteiten bezitten die inherent immoreel zijn.

De tweede vorm van argumentatie is dat gewelddadige sportactiviteit een slecht voorbeeld vormt voor de maatschappij. Mensen die vechtsporten kijken zouden dan ook gewelddadiger zijn in het dagelijkse leven, buiten de sportcontext. Zowel de personen die aan vechtsport doen als de personen die vechtsport bekijken zouden volgens deze argumentatie meer geneigd zijn om geweld te gebruiken.

De derde argumentatie tegen vechtsport bekritiseert de gewelddadige acties binnen de sporten die negatieve, fysieke gevolgen hebben op de deelnemers zelf. Ze moeten hiervoor dus tegen zichzelf beschermd worden. Dit wordt de paternalistische benadering genoemd.

3.1 Intrinsieke immoraliteit

Dixon stelt in zijn artikel rond MMA (2015) dat bij de beoordeling van een activiteit de focus moet liggen op de inherente natuur. Hij doet expliciet afstand van enig argument dat vechtsporten legaal zou verklaren omdat het mag van de wet of niet. Enkel de inherente moraliteit van een activiteit telt. Ook in zijn artikel rond boksen (2001) zal hij deze argumentatie gebruiken, alsook een beoordeling aan de hand van negatieve gevolgen. Dixon stelt dat iemand moedwillig pijn doen altijd immoreel is, ook als die andere persoon een vrijwillige participant is. Hiervoor verwijst hij naar de categorische imperatief van Kant: men mag iemand niet louter als middel gebruiken, en altijd als doel op zich beschouwen. De intrinsieke waarde van een individu mag niet genegeerd worden in functie van de eigen voordelen.

Dixon ontkent verder in de tekst dat hij instrumentaliteit als altijd moreel problematisch beschouwt. Hij verwijst hiervoor naar de theorie van Nussbaum (1995). Hij vat deze samen door te verwijzen naar een voorbeeld dat zij hanteert: een persoon die de buik van hun partner gebruikt als kussen om op te slapen. Hierbij is er sprake van instrumentaliteit, maar dit in de context van een liefdevolle relatie met intrinsiek respect voor de ander. Dit ontbreekt volgens Dixon echter in de context van een vechtsportcompetitie. Hij vindt dat deze situatie beter kan vergeleken worden met een beroving: het lichamelijk welzijn van de andere is niet iets dat in overweging wordt genomen door de dief. Deze overweging is er altijd wel in de context van de liefdevolle relatie.

Volgens Dixon ligt ten slotte de bewijslast rond dit argument bij de verdedigers van vechtsporten. Zij moeten tonen dat de praktijk geen objectivering van de tegenstander inhoudt. Hij observeert namelijk geen respect voor de intrinsieke waarde van de tegenstander wanneer hij boksmatches bekijkt.

3.1.1 Tegenargument: *Objectification* volgens Nussbaum

We moeten het concept instrumentalisering dat Dixon ontleende van Martha Nussbaum verder uitdiepen om zijn argumentatie ten volle te begrijpen. In Nussbaums artikel, '*Objectification*' (1995), onderzoekt ze het concept objectivering zoals het gangbaar begrepen wordt, namelijk in de zin van seksuele objectivering. Deze betekenis van objectivering zal dus eerst uitgewerkt worden, waarna zal bepaald worden of het concept kan toegepast worden op de context van vechtsport.

Objectivering is een notie dat zijn oorsprong kent in sceptische, feministische filosofie, waarmee onder andere verwezen wordt naar reclames en films waarbij een specifiek soort dehumanisering plaatsvindt. Hierbij wordt iemand, meestal een vrouw, gereduceerd tot een seksueel object, waarbij de zelfexpressie en zelfdeterminatie niet overwogen worden. Deze worden genegeerd waardoor ze uitsluitend vanuit seksueel oogpunt als waardevol geschat wordt. Het voorgaande is een louter moreel negatieve benadering. Er wordt ook een moreel positieve benadering gesuggereerd door Sunstein. Die stelt dat objectivering mogelijks juist een substantieel deel van het seksueel leven is, dat het niet uitgesloten kan worden in een seksuele

context. Hiermee wordt bedoeld dat in een seksuele context de personen elkaar wederzijds gebruiken om zodoende hun eigen seksuele noden te bevredigen. Deze objectivering vindt dan wel noodzakelijk plaats in een context van gelijkheid, respect en consent opdat ze moreel acceptabel kan zijn (Sunstein, 1992).

Op deze twee vrij tegengestelde visies bouwt Nussbaum haar theorie van wat objectivering is in zijn ruimste betekenis. Objectivering is volgens haar een meervoudig concept. Ze omschrijft zeven vormen waarin objectivering zich kan concretiseren, maar sluit niet uit dat er nog vormen mogelijk kunnen zijn. Hierbij is het aan te merken dat al deze objectiveringen zich op een spectrum tussen moreel en immoreel bevinden, maar nooit helemaal het ene of het ander. Er is altijd sprake van een morele complexiteit bij objectivering.

Objectivering vindt plaats wanneer een individu in de eerste plaats niet als een mens behandeld wordt, en eventueel vervolgens als iets anders, niet-menselijk behandeld wordt. De zeven vormen van objectivering zijn:

- Instrumentaliteit (een persoon wordt daarbij als een instrument om iets anders te bereiken gebruikt)
- Ontkennen van autonomie
- Inertie (de agency van een persoon wordt daarbij ontkend)
- Inwisselbaarheid
- *Violability* (een gebrek aan grensintegriteit, waarbij de ene persoon de mogelijkheid heeft om een andere persoon te breken, te vernietigen)
- Eigendom over een persoon (en impliciet de mogelijkheid om te verkopen)
- Ontkennen van subjectiviteit (de overtuiging dat de ervaringen en gevoelens van de persoon niet in overweging gebracht worden)

Objectivering is een losse clusterterm waarbij één of meerdere van deze vormen aanwezig zijn. Het is vaak zo dat als men één van de vormen herkent in een situatie, daarbij meteen ook een aantal andere vormen aanwezig zijn. Het ontkennen van autonomie en het ontkennen van agency liggen bijvoorbeeld heel nauw samen.

Nogmaals is het niet altijd het geval dat het hier over immorele daden gaat. Bij de opvoeding van een kind is het bijvoorbeeld gangbaar, en in zekere zin ook niet te voorkomen, dat de autonomie ontkend wordt. Een ander voorbeeld is het gebruiken van een koerierdienst, waarbij een structuur voorhanden is om een ander als instrument te gebruiken voor de eigen doelen. Dit zijn geaccepteerde, morele voorbeelden van objectivering.

Het is dus niet zo dat objectivering volgens Nussbaum enkel moreel kan zijn in de context van een stabiele relatie, zoals Dixon verklaarde. Nussbaum verklaart nergens dat dit een noodzakelijke voorwaarde is. Daarnaast legt zij de klemtoon op de steeds aanwezige complexe moraliteit van objectivering. Ze sluit dus niet uit dat er contexten zouden kunnen bestaan waarin elke vorm van objectivering wel moreel aanvaardbaar is.

Nussbaum gaat nog dieper in op een specifieke vorm van objectivering, namelijk instrumentalisering, waar in dit onderzoek rond vechtsport ook de focus op ligt. Aan de basis van het idee van instrumentalisering als moreel verwerpelijk of juist aanvaardbaar ligt er een zeer Kantiaanse notie volgens Nussbaum. Deze notie is dat instrumentaliseren moreel verwerpelijk is omdat je een andere individu niet behandelt als een doel op zich, maar als middel. Het is hier dat het voorbeeld, dat Dixon als tegenwerping gebruikt, aangehaald wordt: een individu dat de buik van haar partner gebruikt als kussen. Hierbij zijn er drie voorwaarden volgens Nussbaum die dit zonder twijfel een morele daad maken: consent, de afwezigheid van pijn en het begrip dat men de partner als meer dan een kussen alleen ziet. Nussbaum concludeert dat instrumentalisme op zich geen probleem is, maar iemand uitsluitend als instrument gebruiken is het wel. De context is dus van een cruciaal belang. Nussbaum beklemtoont dat de wederzijdse verstandhouding moet onderzocht worden om te kunnen oordelen over de moraliteit van objectivering. Deze is echter niet uitsluitend afhankelijk van de relatie die de twee (of meer) individuen hebben: het is niet zo dat objectivering bij een sterke, goede relatie sowieso goed is, en dat objectivering bij een zwakke of slechte relatie sowieso slecht is.

Zoals gezegd is het voorgaande wat Nussbaum beschrijft vooral toegepast op de seksuele ervaring. Nu is de vraag of dit toepasbaar is op een context van competitieve vechtsport. Aan de hand van de vormen die Nussbaum voorschrijft kent vechtsport zeker een bepaalde mate van objectivering. Een aantal van de zeven vormen zijn erin te onderscheiden. De inwisselbaarheid is één van de meest geëxpliciteerde vormen, waarbij vechters stellen dat ze met eender wie zouden vechten, eventueel indien ze er genoeg geld voor krijgen of als dat hen een stap dichterbij een kampioenschap zou brengen, bijvoorbeeld. Dit wordt onder andere door Donald "Cowboy" Cerrone in zijn interviews bevestigd, dat het hem niet uitmaakt met wie hij vecht, dat hij enkel wil weten wanneer (UFC, 2018). Ook instrumentalisering is onmiskenbaar aanwezig in vechtsport. De tegenstander wordt noodzakelijk gebruikt als middel om de overwinning te halen.

Of deze vorm van instrumentalisering al dan niet moreel is volgens de omschrijving van Nussbaum, staat dan weer wel ter discussie. De drie voorwaarden die Nussbaum opsomt bij het gebruiken van het lichaam van de partner als kussen zijn niet ingewilligd bij een wedstrijd in vechtsport, aangezien het bijvoorbeeld vrij zeldzaam is dat het pijnloos verloopt. Toch is dit een niet vergelijkbare context, en zoals Nussbaum in haar conclusie stelt, is de context van cruciaal belang. Er is namelijk in het geval van een

vechtsportwedstrijd sprake van een volledig symmetrische, gelijkwaardige, wederzijdse instrumentalisering. Beide deelnemers zijn zich bewust van de reële gevolgen die kunnen geleden worden (blessures en dergelijke), de regels die er bestaan, enzovoort. Er is een wederzijdse verstandhouding van wat ze beiden willen doen en wat ze beiden ter beschikking hebben om dit doel te bereiken. Een cruciaal punt hierbij is dat de deelnemers elkaar nodig hebben om hun doel te bereiken. Het punt van vechtsport is om de eigen capaciteiten in die sport binnen de voorgeschreven regels te meten met een tegenstander die hetzelfde tracht te doen. Hierbij is het dus voor beide vechters van belang dat die betrachting om te winnen er bij de ander is, aangezien het dan niet begrepen zou worden als een competitie tussen twee atleten, maar meer weg zou hebben van een geweldpleging tegenover een onvrijwillige participant, een slachtoffer. De meeste vechtsporten kennen daarom een aantal regels rond passiviteit, of timidity. Deze vindt plaats wanneer één van de twee vechters tijdens de match zeer passief is, en daarmee toont dat hij of zij geen intentie meer heeft om het gevecht verder te zetten. Dit is grond voor een scheidsrechter om strafpunten te geven. Bij herhaaldelijke of aanhoudende passiviteit kan de match stopgezet worden en zal de passieve vechter als verliezer aangewezen worden (Association of Boxing Commissions and combat sports, 2018). In sommige regels wordt er expliciet verwezen naar het beëindigen van een match wanneer één van de twee deelnemers geen wil meer toont om de match verder te zetten (Associations of Boxing Commissions and combative sports, 2017, pg. 3, 13.C.1), alsook wanneer een scheidsrechter observeert dat één van de twee deelnemers onvoldoende capabel is om zich competitief te meten met een tegenstander. Hierbij stopt de scheidsrechter de partij ter bescherming van de gezondheid van de verliezende deelnemer (Associations of Boxing Commissions and combative sports, 2017, pg. 3, 13.C.4)

Indien het over een competitieve vechtsportwedstrijd gaat, zijn de beide participanten wederzijds afhankelijk van elkaars inzet om te winnen, en het is in deze specifieke verstandhouding dat men hier van een uitzonderlijke vorm van instrumentaliteit kan spreken.

De manier waarop Dixon in zijn argument het voorbeeld van Martha Nussbaum beschrijft, doet haar argument in zekere zin tekort. Dixon gaat voorbij aan de klemtoon op complexe moraliteit en herleidt Nussbaums artikel tot het voorbeeld dat ze zelf geeft. Hij negeert hierbij grotendeels de conclusie van het artikel, dat instrumentalisering steeds een specifieke context kent waarin het mogelijks een morele handeling is.

3.1.2 Tegenargument: slechts perceptie van immoraliteit

Gauthier (2009) bespreekt een tegenargument tegen de claim van een inherente immoraliteit in vechtsporten. Hij beargumenteert dat er vormen van de beoefening bestaan die zelfs niet gewelddadig zijn. Hij verwijst naar een sparringsituatie. Sparring is een onderdeel van vechtsporttraining waarbij een match gesimuleerd wordt. In praktijk wil dit zeggen dat de technieken die in de desbetreffende sport toegelaten zijn, in deze setting ook toegelaten zijn, maar de kracht gereduceerd wordt. In plaats van met volle kracht

te slaan wanneer men hier een kans toe vindt, zal men veel lichter slaan dan men eigenlijk kan en zou doen in een competitie-context. De voordelen van deze simulatie zijn veelvuldig: het is een veiligere context waarin nieuwe technieken kunnen geprobeerd worden, het geeft het eigen niveau aan in vergelijking met de sparringpartner, het verbetert het uithoudingsvermogen, het is een mentale training om te wennen aan een competitiecontext,... (Coswig et al., 2016). In functie van die veiligere context wordt er vaak meer beschermende kledij gedragen, al is dit niet noodzakelijk het geval (Fight Hub TV, 2012; David Alaverdian, 2020; Siam Boxing, 2022). Sparren gebeurt dan ook onder personen die vaker samen trainen en in een relatie van partnerschap. Hoewel sparringsessies voor iemand die geen vechtsport beoefent of ooit beoefend heeft als agressief kunnen overkomen, is het dat niet helemaal. Beide participanten respecteren elkaars fysieke vaardigheden, alsook elkaars karakter om die vaardigheden te willen ontwikkelen.

Hoewel dit een interessante aanvulling is van Gauthier, neemt ze weinig weg van de argumentatie die de meeste critici voeren. Ten eerste is dit geen competitie-context, maar een training-context. Zelfs indien deze training-context moreel is, is de competitiecontext dit niet automatisch. De competitiecontext verschilt van de training-context op vlak van doel: in een sparringsessie draait de activiteit rond het ontwikkelen van de eigen technieken en toetsen of men deze kan toepassen in een simulatie. Competitie kent dit doel niet: zeker in vechtsporten waarbij er een mogelijkheid is tot boks- en traptechnieken met knock-outs is het doel om de tegenstander schade te berokkenen. Het kan zelfs onmogelijk los van gezien worden van de manier waarop deze sporten in hun huidige vorm beoefend worden. Het feit dat de activiteit van sparren vaak gedaan wordt in functie van betere vaardigheden voor een competitie, doet het geweldloze karakter van sparren dat Gauthier voorstelt grotendeels teniet.

3.1.3 Tegenargument: consent

Dixon (2015) verwijst zelf al naar een vaak aangebracht tegenargument voor deze discussie, zijnde de aanwezigheid van consent. Dixon formuleert dit als volgt: indien mensen instemmen om als instrument gebruikt te worden, is het moreel om mensen instrumentalistisch te gebruiken. Op die manier wordt het Kantiaanse argument volgens hen omgedraaid: het elkaar zien als middel is een wederzijdse verstandhouding, en door deel te nemen aan de vechtsport in competitieverband respecteren ze juist elkaars doelen. Hun doel is om te kunnen deelnemen, en de andere persoon, de tegenstander, maakt het mogelijk, is zelfs noodzakelijk om dit doel te bereiken. Dit wordt vergeleken met het recht op vrijheid van associatie door Weimer (2012): een actie kan tegen één of een aantal rechten zijn, indien het niet binnen die context van consent zou plaatsgevonden hebben. Hiervoor verwijst hij naar verenigingen die de veiligheid in bepaalde wijken garanderen. Hiervoor wordt het recht dat niemand anders je domein mag betreden afgestaan (tijdens de achtervolging van een betrachte inbreker, bijvoorbeeld), in functie van een verhoogde veiligheid. Weimer sluit echter niet uit dat er een aantal onontvreembare rechten zijn. Hier wordt verwezen naar het recht op vrijstelling van slavernij en dwangarbeid, dat volgens Weimer niet kan,

aangezien de autonomie van elke persoon een onontvreemdbaar recht is. Dixon en Weimer verschillen hier van mening, aangezien Dixon (2015) vindt dat het competitief beoefenen van MMA een inbreuk vormt op dit onvervreemdbaar recht: vernedering en objectivering is inherent aan MMA volgens hem.

Dixon wilt niet in de argumentatie rond consent stappen: consent is geen morele troefkaart waarbinnen alles toelaatbaar is. Hij fundeert dit aan de hand van een aantal voorbeelden die dit zouden goedkeuren en afkeuren. Volgens hem wordt instrumentalisering binnen MMA door zijn tegenstanders vergeleken met restaurantbezoeken: hierbij gebruikt men het personeel dat daar werkbaar is in functie van het eigen voordeel. Dixon ontkent deze vergelijking: hierbij is er nog steeds respect voor de inherente waarden van die personen aanwezig. Volgens Dixon is de vroegere activiteit van dwergwerpen een betere vergelijking. Bij deze activiteit werden personen met dwerggroei geworpen voor het amusement van een betalend publiek. De mensen met dwerggroei die nodig waren hiervoor, werden betaald voor hun participatie, en zij gingen dan akkoord met geworpen te worden in ruil hiervoor. Er was dus consent aanwezig, maar respect voor de inherente waarden voor de personen met dwerggroei was afwezig. Dit maakt het immoreel, zegt Dixon. Vechtsporten vallen hier ook onder door de mogelijkheid tot het vernederen en domineren van de tegenstander, alsook door de impliciete toestemming die men geeft om zelf gedomineerd te worden. Dit is een gebrek aan respect voor de eigen intrinsieke waarde.

Kershner en Kelly (2020) reageren expliciet op de artikels van Dixon. Ook zij benaderen dezelfde sport, MMA, specifiek vanuit een consentargumentatie. Ze stellen in de eerste plaats dat wanneer een actie niet iemand anders hun morele recht en hun activiteiten om geluk te vergaren beperkt, die actie moreel toelaatbaar is. Ze koppelen de attitude die iemand heeft en de daad die hierop volgt los van elkaar: een actie op zichzelf kan goed zijn, ook al is de attitude van de persoon of het doel dat ze nastreven slecht. Een persoon die consent heeft gegeven om in de situatie van een MMA-match te stappen, geeft dus consent dat alle zaken die met hen kunnen gebeuren binnen de regels van die specifieke sport, dan ook hen kan overkomen. Wanneer er bepaalde zaken onontvreemdbaar zijn, zoals in dit geval autonomie, is het niet zeker dat deze actie hierop inbreuk zal doen. Vechters verliezen niet steevast hun vaardigheid tot autonomie, bijvoorbeeld. De gevallen waarbij dit wel gebeurt, zijn toevallig. Volgens Kershner en Kelly zou het, als we dezelfde gedachtegang doortrekken, ook moreel niet acceptabel zijn om met de auto te rijden. Verkeersongevallen gebeuren ook en zijn ook in de huidige situatie niet los te maken van verkeer.

Ze verwijzen daarnaast ook naar het tonen van respect voor, tijdens en na MMA-matches, dat volgens hen bewijs vormt voor intrinsiek respect tussen de atleten. Om dit beter te begrijpen is het noodzakelijk een bepaald aspect van de regels van een MMA-wedstrijd te kennen. Competitie in MMA kan op verschillende manieren eindigen. Een match wordt getimed, in professionele wedstrijd drie of vijf keer vijf minuten, bij amateurwedstrijden kan dit minder zijn (BKBM, 2019). Een wedstrijd kan ook daarvoor worden gestopt, bijvoorbeeld wanneer de scheidsrechter vaststelt dat een tegenstander bewusteloos is, zichzelf niet meer

kan verdedigen, of voor een bepaalde reden opgeeft. Dit opgeven kan gemotiveerd zijn door eender wat, en kan verbaal aangegeven worden of door aftikken met de hand (of uitzonderlijk met de voeten indien beide handen geklemd zijn). Een blessure of een klem op een gewricht toegepast door de tegenstander zijn voorbeelden van situaties waarin opgegeven kan worden. Er zijn voorbeelden van gevechten waarbij een vechter al stopt met schade toebrengen nog voor diens tegenstander opgeeft, bijvoorbeeld door een klem al los te laten voor de scheidsrechter tussenkomt. Dit bewustzijn om geen schade toe te brengen dat niet noodzakelijk is om te winnen, ook beschreven door Veit en Browning (2021), getuigt van het respect dat MMA-vechters voor elkaar hebben. Deze argumentatie geldt niet alleen voor MMA-vechters, maar is op te merken in alle vechtsporten en is daar eveneens niet zeldzaam. De onderzoekers beargumenteren dat er een soort broederschap heerst onder vechters met respect voor de waarden die ze uitdragen, met name moed en doorzettingsvermogen. Een ander voorbeeld hiervan vindt plaats wanneer een vechter in een competitie een slag toebrengt die de tegenstander bewusteloos maakt, en dat de vechter vervolgens zichzelf inhoudt om verdere schade toe te brengen, nog voor de scheidsrechter het einde van de partij beslist heeft. Ze maken zelf de inschatting dat hun tegenstander zichzelf niet meer kan verdedigen, en verder vechten in functie van het winnen van de wedstrijd zinloos is. Er zijn van dit soort voorvallen voorbeelden te vinden die hiervan getuigen (BellatorMMA, 2020; ONE Championship, 2021), alsook tegenvoorbeelden, waarbij de vechter ook nadat het duidelijk is dat zijn tegenstander bewusteloos is, nog verdere schade toebrengt (BRAVE Combat Federation, 2022; BellatorMMA, 2021). Deze tegenvoorbeelden zijn echter niet relevant voor de claim die Kershner en Kelly maken, namelijk dat intrinsiek respect voor de tegenstander kan bestaan. Ze verwijzen hiervoor ook naar de communicatie tussen de atleten nadat hun gevecht plaatsvond, waarin ze meestal zeer respectvol zijn en appreciatie tonen voor de uitdaging die hun tegenstander hen bood. Er zijn hier talloze voorbeelden van te vinden (UFC, 2015a; UFC, 2015b; UFC, 2019a; UFC, 2019b; Claeys, 2024).

Dixons (2015) verdediging tegenover dit argument is echter dat dit moreel irrelevant is. De gevechten zelf, het slaan van de tegenstanders, is het immorele gedeelte van een gevecht. Dat dit tijdelijk is, is voor hem niet relevant in deze discussie. De temporaliteit van de immoraliteit van vechten maakt de activiteit in zijn geheel nog steeds immoreel, of men nu tijdens, ervoor of erna wel respect toont of niet. Deze uitspraken lijken in contradictie met wat hij eerder verklaarde, namelijk dat een context van respectvolle relatie het morele karakter ervan zou beïnvloeden, zoals in het voorbeeld van Nussbaum waar hij naar verwees en BDSM. Dixon verwijst enkel naar de temporaliteit van het immorele gedrag. Hij lijkt niet verder in te gaan op dit specifieke tegenargument dus, en herhaalt zijn eerder gemaakte punten, waarin hij verklaart door het onderliggende doel van het pijnigen van de tegenstander de actie nooit moreel kan zijn. Dit argument van de zelfcontrole dat vechters tonen, wordt door Dixon aan de kant geschoven, zodoende niet inhoudelijk weerlegd door Dixon volgens Veit en Browning (2021).

3.1.3.1 Dieper uitgewerkt voorbeeld: MMA en BDSM

Een andere vergelijking die voorstander van de consentnotie binnen vechtsport maken, is met BDSM-praktijken (Bondage, Dominering, Sadisme en Masochisme). Deze vergelijking wordt gemaakt, ondanks de voor de hand liggende verschillen, omdat er in deze context ook iemand anders pijn gedaan wordt, zonder dat dit per definitie moreel verwerpelijk is. Dixon (2015) schrijft dat verdedigers deze vergelijking maken omdat MMA volgens hen zonder consent ook moreel verwerpelijk zou zijn, maar binnen de context van die praktijk wel moreel aanvaardbaar is. Met deze verklaring gaat Dixon niet akkoord, en verwijst opnieuw naar de theorie van Nussbaum (1995). Volgens haar is de context van BDSM binnen een liefdevolle relatie niet problematisch. Het is een rollenspel waarbij wederkerig vertrouwen en respect een voorwaarde is. Dixon benadrukt dit contrast met MMA: er is hierbij een gebrek aan een gevestigde relatie tussen de twee participanten. Daarenboven vervult BDSM volgens Dixon zekere idiosyncratische psychologische en emotionele noden van zowel de onderdanige als de dominante persoon. Deze vervulling van die noden ontbreekt in de vechtsportcontext, waarbij de verliezende partij deze pijn niet wenst te ondergaan. Zij zouden ervoor kiezen om het gevecht te winnen, liefst zonder te lijden. Lijden is een prijs die ze eventueel wel willen betalen in functie van de overwinning.

Hoewel deze vergelijking met BDSM inderdaad niet de volledige lading dekt, is de invulling van het tegenargument van Dixon ook beperkt. De situatie die hij schetst van BDSM binnen een liefdevolle relatie, is niet noodzakelijk altijd het geval. BDSM kan ook plaatsvinden binnen gemeenschappen die specifiek voor deze activiteit bestaan (Simula, 2019), en hierbinnen is het aan te nemen dat de context van deze activiteit kan verschillen, en dus zodoende niet noodzakelijk binnen een liefdevolle relatie bestaat. Daarnaast impliceert Dixons omschrijving van een respectvolle relatie dat een sparringssituatie zoals Gauthier (2009) het omschrijft, wel zou kunnen voldoen aan deze voorwaarde. Een volledige carrière binnen vechtsportcompetitie zou echter waarschijnlijk nooit deze eis kunnen inwilligen, dus dit is zeker geen weerlegging van dit argument.

Weimer (2017) voorziet Dixon ook van antwoord bij dit argument. Dixon noemt de noden die participanten van BDSM ondernemen idiosyncratisch, wat volgens Weimer geen argument kan zijn om een speciale morele status te krijgen. Weimer geeft toe dat hij moet gokken of Dixon dit bedoelt, aangezien hij het onvoldoende uitwerkt volgens hem. Het is onduidelijk of ze volgens Dixon om deze reden alleen een uitzonderlijk moreel statuut hebben of niet. Daarenboven wijst hij er ook op hoe verschillend de verlangens zijn van mensen die aan BDSM doen, en dat sommigen dit doen in functie van zeer basale noden en wensen, zoals seksueel genot, genegenheid, psychologische bevrediging. Dixon gaat in de fout door deze vrij kort door de bocht te generaliseren als uitzonderlijke noden.

Ten tweede valt Weimer de claim aan dat het participeren aan vechtsporten niet onder emotionele nood kan vallen omdat de deelnemers zelf geen pijn willen ondergaan. Volgens hem gaat het niet zozeer over het

feit dat ze die pijn niet willen ervaren. De vechters participeren hier ook aan omwille van persoonlijke ontwikkeling, zelfvertrouwen, of zomaar recreatie. Indien het risico om pijn te lijden niet zou aanwezig zijn in die competitiecontext, zou de ervaring om die doelen te bereiken daarop significant verminderen. De pijn is dus niet noodzakelijk, maar het risico op pijn is dat wel voor de ervaring die de vechtsportbeoefenaars zoeken. Dit is een intrinsieke consent die men geeft indien die pijn dan ook daadwerkelijk toegebracht wordt volgens Weimer. Hij concludeert dan ook dat bij competities op de lager niveau, waarbij het meer draait om zelfontwikkeling dan geld, MMA wel moreel acceptabel is, en deze argumentatie lijkt te veralgemenen naar alle vechtsporten. Deze argumentatie lijkt dit argument van Dixon te weerleggen.

3.1.4 Tegenargument: vergelijkbaar met andere sporten

Een ander mogelijk tegenargument waar Dixon (2015) op ingaat is de vergelijkingen die gemaakt worden tussen vechtsporten en andere sporten. Studies bewijzen dat er ook een verhoogd risico op hersenschade en neurodegeneratieve ziektes bestaat door deelname in andere sporten waarbij er mogelijkheden zijn tot botsingen met een bal of met andere atleten (Bieniek et al., 2020). Ook is er onderzoek gevoerd naar de sporten specifiek, met onder andere voetbal (Morales et al., 2022; Mahase, 2023; Kopzorgen, 2024), American Football (Janssen et al., 2017; Lehman, 2013), rugby (Manning et al., 2020), enzovoort. In elk van deze contactsporten werd er een verhoogd risico vastgesteld. De vraag is dan of deze sporten ook onderhevig zijn aan dezelfde kritiek, en of ze als dusdanig ook moeten verboden worden volgens de kritiek van Dixon.

Volgens Dixon gaat deze kritiek niet op door de inherente argumentatie die hij toepaste. De botsingen die gebeuren in contactsporten zijn ten gevolge van tactische en technische bewegingen die niet gericht zijn op een persoon, bijvoorbeeld in American Football om de poging om een offensieve beweging van het andere team te stoppen, of bij voetbal om de bal naar een andere persoon te koppen. De blessures en pijn zijn hierbij eventuele incidentele gevolgen. Wanneer een voetballer, rugbyer of American Footballspeler echter een beweging maakt met als bedoeling een tegenspeler schade te berokkenen, is dit een grove overtreding, en wordt die ook navenant bestraft. Bij vechtsporten zijn het berokkenen van schade, blessures en pijn niet te scheiden van de bedoeling. Dit is het cruciale verschil volgens Dixon.

Andere sporten maken gebruik van strategieën om op de zwakte van de tegenpartij in te spelen. Bij vechtsporten gebeurt dit zeker ook, maar dit is meestal in functie van het toebrengen van meer pijnlijke, fysieke schade. Dit is niet het geval bij de andere sporten. Dixon verwijst dus binnen deze argumentatie naar de inherente regelgeving die een fysieke neutralisatie van de tegenstander beogen bij vechtsport, en niet naar de schadelijke gevolgen ervan. Op die schadelijk gevolgen zal in een ander onderdeel dieper op ingegaan worden (3.3.2).

3.2 Voorbeeld voor de maatschappij

De tweede visie van waaruit vechtsporten bekritiseerd worden, is hun effect op de maatschappij (Gauthier, 2009). Binnen deze argumentatie wordt vertrokken van de aanname dat vechtsporten fungeren als een slecht voorbeeld, en dat ze mensen zullen beïnvloeden om ook geweld buiten een sportieve en/of competitieve context toe te toepassen. Onderzoek hiernaar vindt plaats op twee fronten: de invloed op de beoefenaars van vechtsport zelf, en het effect op de kijkers ervan.

3.2.1 Effect op de vechtsportbeoefenaars

Er wordt gesuggereerd dat vechtsportbeoefenaars gemiddeld vaker over een gewelddadige achtergrond beschikken, met anekdotisch bewijs bestaande uit contacten met justitie omtrent agressiedelicten voor, tijdens en na hun carrière in hun vechtsport (Gauthier, 2009). Dit is een overtuiging, bijna een cliché, dat heerst in de publieke opinie, en de klassieke media reflecteren dit ook. Relatief onbekende atleten binnen de sport halen de kranten wanneer ze zich schuldig maken aan huiselijk of ander geweld buiten competitie (Dodd, 2017; Franck, 2022; Van Der Aa, 2020; Clemens, 2020). Dit wordt de *spill-over*-theorie genoemd: atleten die een sport beoefenen waarbij geweld geaccepteerd wordt, staan ook buiten die sport minder negatief tegenover geweld. Het gaat hier dan voornamelijk over vechtsporten, maar evenzeer over ijshockey, waarin vechten niet bepaald tot de regels behoort, maar waarbinnen wel een cultuur heerst waar gevechten tussen spelers op het ijs geaccepteerd worden. Het is binnen deze context dat een onderzoek de *spill-over*-theorie affirmeerde (G. A. Bloom & Smith, 1996).

Daartegenover staan studies die deze theorie lijken te ontkrachten: een onderzoek dat de emotionele intelligentie van bokkers en judokas vergeleek met een controlegroep die aan geen van deze sporten deden, stelde een hoger EQ vast bij de personen in deze vechtsporten (Szabo & Urbán, 2014). Mensen die al een geruime tijd aan vechtsport doen, scoren lager op agressietests dan de controlegroep (Kostorz & Sas-Nowosielski, 2021b), en hebben een hogere acceptatie van ethische regels en codes (Kostorz & Sas-Nowosielski, 2021a). Het onderzoek van Graczyk et al. (2010) biedt meer inzicht tussen de verschillende vechtsporten die bestaan. Zij constateerden een onderscheid tussen de vechtsporten karate, aikido en taekwondo enerzijds en boksen anderzijds, waarbij er een grotere controle van de eigen agressie bij de eerste groep bestaat, die veel minder aanwezig is bij bokkers. Deze tendens is volgens hen misschien gelinkt aan de filosofie die heerst bij deze oosterse vechtsporten, die veel affiniteit vertonen met boeddhistische levensbeschouwingen. Deze worden ook traditionele vechtsporten genoemd, in tegenstelling tot moderne vechtsporten. Binnen deze traditionele vechtsporten wordt er tijdens training ook aandacht gegeven aan controle van de eigen agressie, wat relatief afwezig is in de bokssport. Als deze laatste stelling inderdaad klopt, zullen ook sporten als MMA en kickboksen dichter aanleunen bij de conclusies opgemaakt uit boksen, aangezien zij eveneens een moderne vechtsport zijn. Een meta-onderzoek (Lafuente et al., 2017) dat twaalf eerdere onderzoeken behandelde, maakte een aantal

conclusies binnen dit onderwerp. Volgens hen was er onvoldoende bewijs om vechtsportbeoefening aan agressieproblemen te koppelen. Binnen de vechtsporten onderling, stelden ze ook vast dat vechtsporten met traditionele kenmerken (met Aziatische roots en dus de eerder vernoemde inspiratie van boeddhistische levensbeschouwingen kennen) het licht beter doen dan de “moderne” vechtsporten (voornamelijk boksen).

Naast deze resultaten in verband met de invloed van vechtsport op agressie, zijn er andere aspecten gesuggereerd door Gauthier (2009) die verder onderzoek nodig hebben om de positieve effecten van vechtsport in kaart te brengen. Er zijn volgens hem voordelen in het testen van de eigen vaardigheden tegenover anderen, het verhoogde fysieke en emotionele bewustzijn, de groepservaring met andere sporters, zelfvertrouwen (Mojtahedi et al., 2023), de uitdaging om de angsten te overwinnen,... Hoewel deze positieve vaardigheden niet noodzakelijk binnen een context van vechtsport moeten aangeleerd worden, heeft vechtsport de extra kwaliteit dat het de ervaring met het sociale taboe van geweld in een veiligere context kan doen beleven. Ook in een interview met Olympiër Oshin Derieuw wordt de betekenis die vechtsport voor iemand kan hebben geïllustreerd (Claeys, 2024). Nogmaals is verdere studie noodzakelijk om dit aan te tonen, maar de claim dat vechtsport de neiging om geweld te gebruiken opwekt bij de beoefenaars buiten de trainingscontext, is zeker onvoldoende bewezen.

3.2.2 Effect op de kijkers van vechtsport

Er is geen onderzoek naar het effect van het kijken van specifiek vechtsporten op kijkers. Wel is er uitgebreid onderzoek gevoerd naar het effect van agressieve beelden op kijkers. Deze suggereren een lichte verhoging in agressie bij individuen ten gevolge van het consumeren van media met geweld. Zowel onderzoek naar visuele agressieve massamedia zoals actiefilms en series (Felson, 1996; Martins & Weaver, 2019), professioneel worstelen (DuRant et al., 2006) als oorlogsberichtgeving (Silver et al., 2013) geven aan dat personen die hiernaar kijken gemiddeld eerder geneigd zijn om vaker gewelddadig gedrag te stellen. Er is eveneens al eerder onderzoek gevoerd dat concludeert dat er geen causaliteit af te leiden is tussen het kijken van gewelddadige beelden op TV en gewelddadig gedrag (Freedman, 1984). Toch lijken de meeste recentere onderzoeken aan te tonen dat het observeren van geweld aanzet tot gewelddadig gedrag. Van hieruit kan afgeleid worden dat het bekijken van vechtsport een gelijkaardige werking en resultaat zal hebben.

Het onderzoek van Carriedo et al. (2021) kan in dit argument een belangrijke nuance aanbrengen. Het onderzoek dat zij deden peilde naar het effect van het bekijken van voetbalmatchen (live in het stadion en via televisie) op agressief gedrag en moreel functioneren. Het aantal matches dat men keek was vrij te kiezen door de deelnemers. Het agressief gedrag werd gemeten aan de hand van een vragenlijst, waarbij de deelnemers hun ervaringen in voetbalcontext moesten vergelijken met hun ervaringen in het dagelijkse leven. Het resultaat was dat deze een positieve correlatie vertoonden: hoe meer minuten men

voetbalmatchen keek, hoe meer men aangaf agressief gedrag te vertonen.

Deze resultaten suggereren dat het effect van het bekijken van vechtsport specifiek een gering effect kan hebben op het publiek. Zelfs als zou vastgesteld worden dat het bekijken van meer vechtsportmatchen een positieve correlatie heeft met agressief gedrag, moet nog steeds aangetoond worden dat dit eigen is aan het geweld dat te zien is. Het is niet uitgesloten dat het onderzoek dat gevoerd werd naar voetbal op zichzelf staat. Voetbal heeft een bepaalde cultuur waarin geweld, verbaal en fysiek, een zekere aanwezigheid kent. Er kan van daaruit geargumenteed worden dat de effecten van vechtsport niet vergelijkbaar zijn met die van voetbal. Specifiek onderzoek op dit gebied zou klaarheid kunnen scheppen.

3.3 Paternalistische benadering

Vechtsporten wordt door een deel van de ethische academische literatuur bekritiseerd vanuit een paternalistische argumentatie. Wat de deze argumentatie typeert is dat het vertrekt vanuit een benadering om andere personen voor hun eigen veiligheid al dan niet te beschermen, aangezien de gevolgen van een bepaalde activiteit slecht zijn. Op die manier smelt deze vraag samen met de vraag of een overheid vechtsport moet verbieden. Het is vanuit dit opzicht dat de paternalistische benadering eigenlijk uitsluitend een verbod op vechtsporten beargumenteert, of op zijn minst een fundamentele aanpassing van de regels binnen de desbetreffende vechtsport (geen stoten naar het hoofd en dergelijke beperkingen). Een uitgebreide paternalistische argumentatie binnen dit onderwerp werd door Dixon uitgewerkt. Hij verdedigt hierbij een verbod op zowel MMA (2015) als boksen (2001) in hun huidige toestand. Hiervoor wordt naast utilitaristische argumentatie vaak een beroep gedaan op Kantiaanse ethiek, en dan vooral het concept autonomie binnen Kants ethiek. Het is in functie van de bescherming van de autonomie van de individuele vechters dat voornamelijk vechtsporten met stoten naar het hoofd bekritiseerd worden.

3.3.1 Beperkte autonomie door een lage socio-economische situatie

In de eerste plaats stelt Dixon (2001) dat de keuze om competitief te vechten vaak niet autonoom genomen wordt. Hij observeert dat boksers vaak onder financiële druk staan en een slechte socio-economische positie hebben. Voor hen biedt de bokssport, en recenter in toenemende mate MMA, een mogelijke uitweg uit die situatie (Heiskanen, 2012). Deze slechte socio-economische status is volgens Dixon een kracht die de autonomie van de boksers in die mate dwingt, dat het geen autonome keuze meer kan zijn. De boksers zijn door de situatie als het ware verplicht, en het vormt dus geen autonome beslissing.

Wanneer men kijkt naar de achtergrond van professionele vechtsporters, kan niet genegeerd worden dat die lage socio-economische situatie er wel degelijk lijkt te zijn, en dat deze voor veel atleten binnen vechtsporten een motivator is. Dit is ook een populaire narratief onder fans en promotors van vechtsporten (Saxena, 2021).

Deze assumptie strookt echter niet met het onderzoek dat reeds gevoerd is naar de motivaties van vechtsportbeoefenaars. Meerdere studies wijzen uit dat vechtsporters ervoor kiezen om aan vechtsport te doen omwille van plezier, esthetische redenen, zelfverdediging, een gevoel van onafhankelijkheid... (Chen, 2023; Wolska et al., 2019) en daarenboven expliciet afwijzen dat ze dit doen om financiële redenen (Zsheliaskova-Koynova, 2021). Dit neemt echter niet weg dat er nog steeds een aantal personen zullen zijn die deelnemen aan professionele vechtsportcompetitie omwille van het geld dat ze ermee kunnen verdienen. Maar dan moet ook bij hen onderzocht worden waarom dit immoreel zou zijn.

Dixon (2001) lijkt te suggereren dat opdat boksen wel een autonome beslissing zou zijn, de keuze om te boksen een beslissing zou moeten zijn die voortvloeit uit de eigen waarden, zonder druk van andere personen of andere externe omstandigheden.

Een eventueel tegenargument dat hierop geformuleerd kan worden, stelt in vraag of zulke beslissingen wel mogelijk zijn. Beslissingen zijn steeds beïnvloed door de omgeving die men heeft. Volgens sommigen is de wil zelfs volledig gedetermineerd. Dit is natuurlijk een veel ruimere discussie rond het al dan niet bestaan van vrije wil, maar men wordt niet geboren met een aantal eigen waarden. Indien deze waarden niet spontaan uit onszelf opkomen, zouden er dus helemaal geen autonome keuzes zijn. De keuzes gemaakt door mensen die een lage socio-economische positie hebben, hebben daarom geen speciaal statuut als keuzes die minder autonoom zijn dan keuzes gemaakt door mensen met een hoge socio-economische positie. De vraag waarom het immoreler zou zijn voor een relatief arm persoon om aan vechtsport te doen en hier geld mee te verdienen in vergelijking met een relatief rijk persoon om aan vechtsport te doen en hier geld mee te verdienen, wordt niet beantwoord.

Om toch te verdedigen dat de keuze die een individu maakt om competitief te vechten een autonome keuze is, zou ook moeten verdedigd worden dat dat individu voldoende geïnformeerd is over de potentiële gevaren binnen de vechtsport waaraan die participeert (Dixon, 2001). Dixon observeert twee problemen onder bokkers op dit vlak: bokkers zijn vaak zeer beperkt geïnformeerd over de medische gevaren die samenhangen met boksen, en daarenboven zijn ze vaak ook foutief geïnformeerd over hersenschade. Eén ervan is dat hersenschade pas optreedt na herhaaldelijke knock-outs, wat in realiteit niet hoeft (McCrary, 2007).

Vanuit liberale hoek wordt er een oplossing gesuggereerd volgens Dixon (2001), namelijk een betere educatie voor bokkers omtrent CTE en andere neurologisch degeneratieve ziektes, om vervolgens een autonome keuze te maken om te willen boksen of niet. Dit zou in theorie voldoende kunnen zijn om dit argument te weerleggen, maar in de praktijk wordt gezien dat deze tot nog toe onvoldoende aanwezig is. Deze kennis is nog steeds zeer beperkt bij actieve professionele vechtsporters (McCrary, 2007).

In hun artikel gaan Veit en Browning (2021) in tegen deze argumentatie. Vechtsporters kiezen volgens hen niet omwille van een lage socio-economische positie voor vechtsport. Dit is ook aangetoond in empirisch onderzoek, zoals eerder vermeld. Daarenboven is de kans dat een individu rijk wordt door het participeren aan vechtsport zeer klein. Slechts een klein deel van de vechtsporters verdienen genoeg geld om dit als beroep te doen.

De compensaties voor bijvoorbeeld MMA-vechters worden slechts zelden gecommuniceerd, waardoor er maar weinig voldoende geïnformeerde, overzichtelijke bronnen bestaan rond dit onderwerp. Daarom zijn er meestal enkel ruwe cijfers en schattingen over de uitbetalingen van vechters (MMASalaries.com, 2020; Abdalazem, 2023). De reden waarom deze meestal niet gecommuniceerd worden, is ten gevolge van het feit dat het in de meeste landen en staten van de VS niet verplicht is om dit te doen. De uitzondering hierop is de staat Californië. De cijfers van de meest recente gevechten in de grootste MMA-organisatie, de UFC 298, staven enkele al gekende overtuigingen (Reinsmith, 2024). De verloningen bewijzen dat enkel de vechters met het hoogste profiel rijk worden van de sport waarvan ze op het hoogste niveau actief zijn. Hierbij gaat het over kampioenen, ex-kampioenen en uitdagers voor de titel, die een paar honderdduizenden dollars voor het gevecht verdienen. Belastingen moeten hier nog van afgetrokken worden, maar ook de betaling van hun coaches en managers (meestal een vaststaand percentage van het bedrag). Middenmoters, die dus al een aantal gevechten in de organisatie op hun palmares hebben, verdienen vrij goed, een paar tienduizenden dollars. Men moet onthouden dat vechters slechts een aantal keer per jaar kunnen vechten, indien ze geen blessures en dergelijke oplopen tijdens competitie en training. Het overgrote deel van de vechters (zowel amateurvechters en beginnende professionele vechters) verdienen onvoldoende om te kunnen leven van hun sport. Zelfs een deel van de vechters die in de UFC vechten, en dus aan de top van de sport, heeft een loon onder de armoedegrens (Lindner, 2024). Er zal nog dieper ingegaan worden op verloning van vechtsporters in een ander onderdeel.

Veit en Browning (2021) hun verdediging gaat op voor alle vechtsporters die geen financiële motivatie hebben om aan vechtsportcompetitie te doen. Uit onderzoek blijkt dat het hierbij om de overgrote meerderheid van vechtsportbeoefenaars gaat, van amateur-competitievechters en recreatieve vechtsportbeoefenaars tot zelfs professionele vechters. Hun argumentatie slaagt dus grotendeels. Dit staat echter in schril contrast met wat Dixon (2001) voor ogen heeft, die eerder een klemtoon legt op de minderheid aan vechters die hun slechte socio-economische status willen ontlopen, en daarvoor geneigd zijn om in het professionele vechtcircuit te stappen. Hierdoor lijken deze argumenten naast elkaar te spreken, waarbij beiden legitieme punten verdedigen. Het spreekt bijna voor zich dat een hypothetische situatie waarin iemand dat eigenlijk niet wil professioneel vechten maar wel de noodzaak voelt om dit te doen om financiële redenen, een immorele situatie is. Dit is echter niet in lijn met de realiteit van vechtsport.

3.3.2 Beperkte autonomie door hersenschade

Volgens Dixon (2001; 2015) kunnen zowel boksen als MMA niet getolereerd worden door de stoten naar het hoofd die daarin reglementair zijn. Deze hebben namelijk hersenschade tot gevolg. Dit wordt ook CTE genoemd, ofwel hersenschade door middel van impact op het hoofd. Het effect van boksen op de gezondheid van de hersenen is al uitvoerig onderzocht en beschreven (McCrory, 2007), wat mogelijk is door de lange geschiedenis die boksen kent. MMA is daarentegen een veel jongere sport, en het effect ervan op CTE kan nog onvoldoende onderzocht worden door een veel beperktere populatie en een gebrek aan longitudinaal onderzoek. Toch kan er van uitgegaan worden dat de resultaten van de onderzoeken die naar MMA specifiek gevoerd zullen worden gelijkaardige effecten op de hersenen zullen aantonen. Onder andere Dixon (2015) suggereert dat het effect op de hersenen misschien wel minder is in MMA, maar nog steeds aanwezig. Deze iets minder mate van hersenschade zou komen door het grotere aantal technieken die toegestaan zijn binnen de sport, waaronder houdgrepen, wurggrepen, traptechnieken naar het lichaam en de benen, enzovoort. Hierdoor kan een wedstrijd MMA veel meer verschillende richtingen uitgaan dan een boksmatch, waarbij uitsluitend stoten naar het hoofd en de torso reglementair zijn. Het resultaat hiervan is dat MMA gewelddadiger overkomt, met schade aan gewrichten, meer wonden, meer gebroken botten, enzovoort (Bledsoe et al., 2006), maar deze kwetsuren zijn meestal niet permanent, en CTE wel. De maximale duur van een MMA-wedstrijd is ook korter dan een bokswedstrijd (BKBM, 2019; Koninklijke Belgische Boksbond, 2017). Dit wordt aangehaald als verdediging dat het minder schadelijk zou zijn voor de hersenen, maar deze claim is onvoldoende onderzocht en daarom noch bewezen, noch ontkracht. Dit kan dus in deze context ook niet als argument dienen.

Dixon (2001) gaat voor zijn argumentatie dieper in op de hersenschade specifiek. Deze verlaagt namelijk de toekomstige autonomie van de bokser. Om dit te vermijden, moet boksen dus verboden worden.

Paternalisme rond deze redenering noemt Dixon preventief paternalisme. De autonomie waar het hier over gaat is de mogelijkheid om zelfstandig na te denken, die bokkers beetje bij beetje verliezen door de hersenschade die ze oplopen bij competitie en training.

Ondanks dat Dixon met dit artikel zich tot uitsluitend boksen en cognitieve autonomie richt, moeten ook de andere gevaren die gekoppeld zijn aan verscheidene vechtsporten hierbij overwogen worden. Een belangrijke daarvan is drastisch gewichtsverlies. De meeste vechtsporten (boksen, MMA, worstelen, jiu jitsu, Muay Thai,...) werken meestal met gewichtsklassen, dit om wedstrijden tussen tegenstanders met een groot gewichtsverschil en hierdoor niet-faire competitie te vermijden. Hierbij zou bijvoorbeeld een veel grotere tegen een veel kleinere tegenstander kunnen vechten, en dit moet geweerd worden. Om te controleren of de vechters tot die gewichtsklasse behoren, vindt er een weging plaats voor de wedstrijden (Ultimate Fighting Championship, 2022). Deze kan een kwestie van minuten tot een dag voor het tijdstip van de wedstrijd plaatsvinden, afhankelijk van de vechtsport en de organisatie. Om te behoren tot de

gewichtsklasse, moet de atleet lichter wegen dan het maximum opgelegde gewicht dat de gewichtsklasse toelaat. Meestal proberen vechters maximaal gebruik te maken van het toegepaste systeem van de organisatie. De controle die plaatsvindt, meestal uitsluitend een weging, is slechts van zeer korte duur, dus de vechters hoeven niet constant dit gewicht te behouden. Daarom proberen ze buiten hun trainingskamp een beetje boven deze gewichtsklasse te wegen, om vervolgens in functie van een competitief voordeel, de periode voor de weging zo veel mogelijk vocht te verliezen, om nipt tot de gewichtsklasse toegelaten te worden. Dit doen ze door veel te sporten en zodoende te zweten, saunagebruik, restrictieve vochtopname, speeksel uitspuwen,... Sommige vechters doen zichzelf meer dan 10 procent van hun lichaamsgewicht aan vocht verliezen in de week voor de weging. Het onderzoek van Barley et al. (2017) brengt dit beter in kaart, deze methodes van *weightcutting* worden door bijvoorbeeld elke MMA-vechter op professioneel niveau toegepast (ESPN MMA, 2018; Jorge Masvidal, 2020; Khabib Nurmagomedov, 2021; mmapunches, 2022). Deze extreme vorm van vochtverlies heeft schadelijke gevolgen op het lichaam. Schade aan de nieren is hier een voorbeeld van (Lakicevic et al, 2021). Dit gaat niet over een vermindering van autonomie zoals Dixon (2001) het bedoelt, namelijk een verlies van cognitieve vaardigheden, maar men kan verdedigen dat gezondheidsproblemen ten gevolge van deze praktijk mee afbraak doen aan de persoonlijke autonomie van de vechter.

Ook levenslange gevolgen van blessures ten gevolge van vechtsport, bijvoorbeeld aan de knieën, ruggenwervels, ellebogen, enzovoort, kunnen in dit argument opgenomen worden als een beperking van autonomie. Meller (2020) gebruikt dezelfde argumentatie waarbij hij fysieke beperkingen ten gevolge van vechtsport aanhaalt als argument waarom vechtsport nooit moreel acceptabel kan zijn.

Volgens Dixon (2001) wordt dit paternalistisch argument vaak vanuit een liberale argumentatie gevoerd. Hierbij wordt er gegrepen naar consequentialistische argumenten, zoals het feit dat het risico op de dood tijdens boksmatches lager ligt dan bij andere sporten als baseball en American Football (Morrison, 1986). Door verdere bewijslast is deze claim echter niet te houden. Het aantal dodelijke slachtoffers tijdens het beoefenen van de sport is slechts een deel van de te onderzoeken facetten. Zo is er een evenredig verband geconstateerd tussen het aantal boksmatches en de mate van CTE dat iemand heeft (McCrary, 2007). Dixon verwijst in zijn argumentatie naar Mill en zijn verdediging van een verbod op vrijwillige slavernij. Mill (1869) geeft hierbij zelf de ironie aan: het beperken van de vrijheid om juist vrijheid te maximaliseren. Dixon past dezelfde gedachtegang toe op vechtsporten: als we nu alle vechtsportbeoefenaars in hun autonomie beperken door hen tegen te houden om aan competitie te doen, behoeden we hen ervan om hersenschade op te lopen zodat zij in de toekomst over hun autonomie nog zullen beschikken. Dit is dus het beperken van autonomie nu om autonomie in de toekomst te maximaliseren.

Om zijn positie kracht bij te zetten, maakt Dixon (2015) gebruik van een argumentatie in de stijl van onder andere Mill, maar gaat hij ook een stuk verder dan hem. Dixon gaat akkoord dat deze argumentatie ook

toepasbaar is op autonomie en vechtsporten, maar hij wil een belangrijk verschil beklemtonen tussen slavernij en boksen dat tot hiertoe nog niet in rekening gebracht was. Een persoon die vrijwillig slaaf wordt, verliest namelijk niets van zijn reflectief vermogen, en kan op latere datum spijt hebben van zijn beslissing. Boksers daarentegen verliezen door CTE dit reflectief vermogen, en zijn niet meer in staat om een autonoom idee te hebben over hun eigen beslissingen uit het verleden. Dit weerhoudt hen er volgens hem vaak van om spijt te hebben van de beslissing om te boksen. Hierdoor verliezen ze ook het inzicht om op tijd te stoppen met hun carrière, en doen ze vaak nog extra schade op in gevechten die ze niet hadden moeten accepteren.

De discussie rond de effecten op de hersengezondheid is een discussie die ook in de medische wereld gevoerd wordt (Whang, 2022). De meeste medische raden volgen de redenering die onder andere Dixon aanhangt, en adviseren een verbod op bepaalde vechtsporten (Australian Medical Association, 2020; American Medical Association, 2023), dit omdat de negatieve gevolgen van slagen op het hoofd voldoende gedocumenteerd en bewezen zijn.

De Raad van Medische Ethici van Noorwegen bijvoorbeeld raadt ook dokters aan om niet in te gaan op de vraag om de aanwezige dokter te zijn bij vechtsportcompetitie. Dit is volgens Hytten en Tønsaker (2017) een goede zaak, aangezien dit het doorgaan van die competitie zou verhinderen. Het is namelijk in de meeste landen verplicht dat er een dokter aanwezig is om indien nodig eerste hulp toe te dienen. Anderzijds zijn er stemmen binnen dit debat die de aanwezigheid van dokters een noodzakelijkheid achten (Sethi, 2018; Association of Ringside Physicians, 2023). Hoewel het effect van vechtsporten met slagen naar het hoofd bekend is, willen ze naast een advies dat deze beter geband zouden worden, toch de aanwezigheid van een dokter bij vechtsportcompetitie vrijwaren. Dit is volgens hen namelijk noodzakelijk om een zo veilig mogelijke situatie voor de atleten zelf te kunnen creëren. Hytten en Tønsaker (2017) trachten deze argumentatie te weerleggen: de zwaarste gevolgen van vechtsport zijn die op de lange termijn, de gevolgen van de hersenschade. De neurologische en daarbij horende psychiatrische symptomen komen pas lang nadat de partij gevochten is op, ten gevolge van degeneratieve hersenaandoeningen (Heilbronner et al., 2009). Hierom moeten dokters volgens hen een statement maken door deze uitnodigingen principieel te weigeren.

3.3.2.1 Uitbreiding: sparring

Het concept sparren is eerder in het onderzoek al ter sprake gekomen (onderdeel 3.1.2). Dit is een oefening waarbij in trainingcontext een vechtsituatie gesimuleerd wordt, en er dus op een minder krachtige manier gevochten wordt. Sparren vormt een belangrijk onderdeel van trainen in alle vechtsporten, niet in het minst in functie van uithoudingsvermogen (Øvretveit, 2018), maar ook in functie van gewenning aan het gevoel om competitie te doen, het testen van de eigen vaardigheden, experimenteren met technieken en tactieken,... Hoewel sparren in vechtsporten zonder impact op het hoofd ook gedaan wordt, zijn voor deze

discussie vooral de sporten met slagen naar het hoofd echter relevant, door hun impact op de hersenen. De focus voor dit onderdeel zal dus voornamelijk liggen op boksen, kickboksen, taekwondo en dergelijke meer. Deze sparringrondes geven de vechters de mogelijkheid om te experimenteren, maar vooral om de eigen gebreken te weten te komen zonder daarbij veel schade te leiden (Gabriel Varga, 2023). Sparren wordt daarom gezien als een cruciaal onderdeel van vechtsporttraining, zeker voor personen die trainen met het oog op competitie. Toch is er een soort ongeschreven cultuur waarbij respect en controle over de eigen technieken centraal staan, maar de invulling hiervan verschilt van gym tot gym en zelfs binnen een gym van persoon tot persoon (Evolve MMA, 2022; Boxrope Team, 2023) (Xmartial Team, 2024).

Aangezien dit zo een substantieel onderdeel vormt van vechtsporttraining, verdient sparring extra aandacht binnen dit onderzoek. Er is al vastgesteld dat herhaaldelijke slagen op het hoofd, ook al hebben deze geen bewustzijnsverlies tot gevolg, schadelijk zijn voor de hersenen (Heilbronner et al., 2009). Een bokser hoeft dus niet knock-out te gaan om de kwalijke gevolgen van hersenschade te ondervinden. Sparring is dus evenzeer gevaarlijk voor de gezondheid van de hersenen.

De mening rond sparren alsook de meest geschikte vorm van sparren is voer voor discussie voor vechtsporters (MMA Junkie, 2014). Hierbij is het onderwerp vooral diversiteit over hoe vaak en hoe hard moet gespard worden door een competitievechter. Hard sparren wordt begrepen als sparren waarbij de kracht en intensiteit van een echt gevecht benaderd wordt. Licht sparren is dan een veel zachtere vorm, waarbij men elkaar eerder aantikt en toont waar ze elkaar zouden kunnen raken indien de sparringssessie een echte vechtsituatie zou zijn.

Waar nog steeds unanimitieit over heerst, is dat sparring noodzakelijk is in het begin van iemands carrière als vechter. Deze wordt als volgt verdedigd.

Volgens aanhangers van sparren wordt in die rondes in de eerste plaats ervaring opgedaan die niet te vervangen is door andere vormen van training. Het drillen van technieken, conditietraining, oefeningen om de reactiesnelheid te verbeteren,... zijn evenzeer belangrijk in functie van een voorbereiding op een gevecht, maar de meeste competitievechters en coaches geven aan dat sparren niet mag ontbreken. De toepassing van de technieken op een ander, reëel, bewegend lichaam kan niet gesimuleerd worden met een heavybag of andere materialen.

Ten tweede zou het ook de vechters “hard maken”, door de stoten en trappen die met kracht op de torso, de armen en de benen terecht komen (Gabriel Varga, 2023). De spieren in die lichaamsdelen worden op die manier gewend aan het incasseren van impact.

Ten derde is sparren ook een mentale voorbereiding. Zenuwen voor een eerste of latere match zouden gereduceerd worden door een herhaaldelijke simulatie ervan. Hierdoor wordt de vechter gewend aan het gevoel om snel te reageren, door te zetten onder hoge druk, en dit terwijl er nog steeds het risico is om schade op te lopen. Indien deze mogelijkheid tot schade er niet is, mist deze simulatie net zijn doel, en zal

de vechter niet voorbereid worden op deze manier.

Het probleem lijkt zich voornamelijk te stellen bij oudere coaches en vechters die een traditionele kijk hebben op hoe men zou moeten trainen. Hierdoor wordt herhaaldelijk, hard en veel sparren ook gepraktiseerd door kinderen die aan vechtsport doen (O'Sullivan & Fife, 2017; Tiger Muay Thai and MMA Training Camp, Phuket, Thailand, 2018).

Recent wordt er echter afstand genomen van dit standpunt tegenover sparring. Er is een correlatie vastgesteld tussen een trainingsschema met veel sparringsessies volgen en een verlaging in neurologische functie (Stiller et al., 2014; Jordan et al., 1996). Hoewel een lichaam inderdaad "hard gemaakt" kan worden en zodoende voorbereid is op stoten en trappen in een gevecht, is dit niet van toepassing op het hoofd. Integendeel, het ervaren van een hersenschudding verhoogt de gevoeligheid voor een volgende. Het lichaam zal dus steeds kwetsbaarder worden om bewusteloos te gaan elke keer het een bewusteloosheid ervaart naar aanleiding van impact op het hoofd (Tator, 2013). Er is een steeds groeiend aantal professionele vechtsporters die dit erkennen en daarom overgaan naar bijna uitsluitend licht sparren, positionele *drills* en eventueel slechts sporadisch hard sparren (Fowlkes, 2021), of hun sparringsessies buiten hun trainingskamp in aanloop naar een gevecht houden om het aantal keer dat ze sparren in totaal drastisch te beperken (Calhoun, 2023).

De huidige consensus onder vechters lijkt te zijn dat er een perfecte balans bestaat tussen hard en licht sparren, waarbij de hoeveelheid hard sparren tot een minimum gereduceerd moet worden, zonder dat de vechtsporter zijn of haar vaardigheden hierdoor drastisch verlagen. Het probleem rond sparren is echter ruimer dan dit. Over het algemeen accepteren vechters dat een hoeveelheid hersenschade de prijs is die ze moeten betalen om beter te worden in hun sport (Rondina, 2017; Reid, 2021) en deze acceptatie wordt zelfs met een zekere mate van trots uitgesproken. Het spreekt voor zich dat dit een zeer problematische instelling is, aangezien deze hard sparren en roekeloos trainen als iets om te aspireren afschildert.

Het feit is echter dat sparren werkt (Hukkanen & Häkkinen, 2017; Coswig et al., 2016). Het heeft positieve gevolgen op conditie, kracht, explosiviteit en dergelijke. Het zal daarom waarschijnlijk nooit losgemaakt worden van vechtsporten. Toch is het duidelijk een schadelijke praktijk voor de hersenen op lange termijn. Deze informatie toont ons dat het fout is om uitsluitend competitiegevechten waarbij knock-outs toegelaten zijn als enige oorzaak van hersenschade te beschouwen. Sparren en de cultuur rond sparren zijn evenzeer belangrijke oorzaken van CTE.

3.3.3 Tegenargument: *reductio ad absurdum*

Feinberg (1989) is naast Mill één van de stemmen die tegen de Kantiaanse argumentatie gaat van het beperken van actuele autonomie in functie van autonomiemaximalisatie in de toekomst. Hij stelt dat deze praktijken de autonomie van de tegenwoordige mens juist onvoldoende respecteren. Het tegenhouden van

iemand die een huidig autonoom genomen beslissing wil uitvoeren, is het behandelen van die mensen als niet-autonoom. Volgens hem moeten we voorrang geven aan de autonome wensen van de persoon in de tegenwoordigheid, niet in de toekomst. Om dit standpunt kracht bij te zetten, onderbouwt hij dit met een *reductio ad absurdum*: men kan namelijk het zelfde argument toepassen op euthanasie, en bij uitbreiding ook zelfdoding, en dus zodoende zou euthanasie immoreel zijn. Ook andere zaken als vettig en ongezond eten kan leiden tot een toekomstige vermindering in autonomie, alsook roken. Volgens Feinberg leidt het volgen van de argumentatie die onder andere Dixon gebruikt tot een verdere escalatie, met als resultaat een samenleving met een hygiëne- en gezondheidsobsessie, en dit zou immoreel zijn.

Mogelijke tegenargumenten in de stijl van Mill en Feinberg kunnen echter vanuit paternalistisch oogpunt ontkracht worden (Dixon, 2001; Dixon, 2015). Zo vallen euthanasie en zelfdoding volgens hem niet onder deze argumentatie, aangezien het geen verlies van autonomie zou inhouden, maar een onmogelijk maken van toekomstige ervaringen. Dit is juist de bedoeling van euthanasie, en daar zit het grote verschil met vechtsportbeoefenaars. Deze mensen hebben namelijk niet als doel om hun toekomstige autonomie en mogelijkheden op ervaringen onmogelijk te maken. Dit wordt door paternalistische aanhangers als een groot verschil gezien, en zodoende worden mensen die euthanasie willen laten toepassen vaak als uitzonderingen op deze Kantiaanse eis op autonomie beschouwd.

Ten tweede kunnen ze zich verdedigen tegen het verwijt dat ze een *reductio ad absurdum* argumentatie inhouden door verschillende gradaties te stellen binnen het verlies van toekomstige autonomie. Er is volgens hen namelijk zo veel kans op hersenschade bij langdurige vechtsportparticipatie, dat het niet te vergelijken valt met andere ongezonde gewoontes. Competitieve vechtsport is volgens hen te vergelijken met het nemen van een drug waarvan het gebruik ervan een zeer grote kans op hersenschade oplevert. Een voorbeeld hiervan zou XTC kunnen zijn (De Win et al., 2008), waarbij bij een eerste gebruik ervan afsterving van hersencellen zelfs te verwachten is. Dit wordt meteen helemaal anders gepercipieerd, en is daarom ook verboden in de meeste landen.

3.3.4 Tegenargument: De waarde van gevaar

Een ander argument dat tegen de paternalistische redenering ingaat is die van Russell (2005). Hij stelt dat er een maatschappelijke evolutie bezig is waarbij het vermijden van blessures een steeds prominentere plaats inneemt bij morele discussies over recreatie. Hij vindt dit vanuit een bepaald oogpunt ook terecht, maar observeert dat dit perspectief aan een belangrijk onderdeel van recreatie voorbij gaat. De obstakels en uitdagingen die onder andere in extreme sporten voorzien worden, zijn volgens hem een uitstekende voorbereiding op obstakels die we in het leven kunnen tegenkomen. Hij gaat in een ander artikel dieper in op de waarde hiervan voor kinderen (Russell, 2007). Spelletjes die kinderen spelen horen een zekere risico, al is dat risico beperkt, met zich mee te dragen omdat deze dan een voorbereiding op het volwassen leven zijn. Door deze te bannen, zou dit kinderen de kans ontnemen om een aantal mentale en fysieke

vaardigheden aangeleerd te krijgen.

Deze argumentatie hangt samen met tegenargumenten die de waarde van vechtsporten wil benadrukken. Gauthier (2009) somt een aantal van die waarden op in zijn hoofdstuk rond ethische en sociale problemen binnen vechtsporten. Fysieke fitheid, fysieke competentie, vaardigheid tot zelfverdediging, mogelijkheid tot zelfexpressie, competitie, bonding met een groep, mentale gezondheid en ontwikkeling van moreel karakter zijn volgens hem enkele van de doelen en waarden die het praktiseren van vechtsporten bij de beoefenaars ontwikkelen. De positieve punten die vechtsport of andere gevaarlijke sporten met zich meebrengen, is een aspect dat Dixon onvoldoende uitwerkt in zijn artikels.

Hoewel Dixon (2001) niet rechtstreeks en expliciet op dit soort argumentatie anticipeert, zit er wel een impliciet antwoord in zijn suggestie van een oplossing van de negatieve gevolgen van vechtsporten. Dixon stelt voor dat de regels van boksen aangepast worden zodat stoten naar het hoofd niet toegelaten zijn. Enkel stoten naar het lichaam (buik, ribben en borst) zouden dan reglementair zijn. Hoewel hierbij nog steeds een risico bestaat op zware blessures, zoals gebroken ribben en schade aan organen, verdwijnt zo het risico op permanente schade aan de hersenen, en zou de toekomstige (cognitieve) autonomie veiliggesteld zijn.

3.3.5 Tegenargument: problematisering van het concept autonomie

De vraag die naar voren komt bij beide autonomie-argumenten van Dixon (2015) is de mate waarin iemand autonoom hoort en kan zijn. Hoe kan men te weten komen of een keuze autonoom gemaakt wordt of niet? Is het hebben van één boksmatch, of door toevallig slachtoffer te worden van zinloos geweld, of het nemen van één XTC-pil, voldoende om te stellen dat iemand vanaf dat moment minder of misschien helemaal niet meer autonoom is? We gaan er hier van uit dat deze laatste vraag beantwoord wordt met het feit dat er een gradatie bestaat, zoals Dixon beargumenteert. Dan nog dringt de vraag zich op vanaf welk punt in deze gradatie men dan over een niet-autonoom persoon of niet-autonome beslissing kan spreken die zo niet-autonoom is dat iemand anders in plaats van de persoon in kwestie dient de keuze te maken. Het verwijzen naar autonomie als fundament is een mogelijk nog verder te problematiseren aspect van de paternalistische verdediging van een verbod op vechtsporten.

3.4 Conclusie ethiek en vechtsport

Vechtsport bevindt zich in een moreel interessante zone. De kritiek die erop gevoerd wordt vanuit ethisch academische hoek, maakt zowel gebruik van Kantiaanse als utilitaristische argumenten, en raakt een aantal punten die zeer overtuigend zijn. Ten eerste zouden vechtsporten onmogelijk losgemaakt kunnen worden van een doelmatigheid van toebrengen van pijn en schade aan de tegenstander, en zou daarom inherent immoreel zijn. Ten tweede zouden vechtsporten een negatieve invloed hebben op gedrag, zowel dat van de personen die vechtsporten praktiseren als het publiek dat het bekijkt. Ten derde heeft vechtsport schade

en pijn tot gevolg aan de deelnemers, en is om die effecten immoreel. Deze drie domeinen komen soms zeer dicht tegen elkaar, bijvoorbeeld de inherentie van schade toebrengen (het eerste domein) dat zich op een ander niveau bevindt dan de daadwerkelijke schade die toegebracht wordt (het derde domein). Ook het effect van de gewenning aan geweld onder participanten (het tweede onderdeel), kan gezien worden als één van de gevolgen van vechtsport (het derde domein). Het is moeilijk om één van de drie domeinen te verdedigen of aan te vallen, zonder zodoende meteen de andere twee te bekritisieren of verdedigen. De tegenargumenten die hierop geformuleerd zijn vallen elk van deze punten apart aan, voor zover dit mogelijk is. De inherente immoraliteit wordt tegengesproken door te stellen dat dit slechts een perceptie is van immoraliteit, en dat het een context is waarin consent gegeven is, waarbij in beide gevallen een inherent respect voor de tegenstander aanwezig is. Hierbij biedt de theorie van Nussbaum rond instrumentalisering een zeer duidelijk kader waarin geweld en respect toch verzoenbaar zijn. De negatieve invloed op het gedrag van beoefenaars en kijkers wordt grotendeels weerlegd door middel van empirisch onderzoek. Ten slotte is er het argument dat het schadelijke effecten heeft op de participanten, met name een verlies van autonomie en specifiek autonoom denken. Er wordt getracht deze argumenten te weerleggen als een gevolg van de autonome keuze die gemaakt wordt door de individuen, en deze altijd willen beperken zou tot absurde situaties leiden. Ook worden deze gevaarlijke consequenties aangewezen als juist noodzakelijk in functie van de positieve waarden die vechtsporten genereren. Vooral deze laatste vorm van argumentatie is echter een struikelblok voor verdedigers van vechtsporten. Het onderzoek dat gedaan werd naar CTE, voornamelijk ten gevolge van boksen, bevestigt deze ongerustheid. Deze weg lijkt dus tot nu toe het meest vruchtbare en moeilijkst te weerleggen argument om vechtsporten te bekritisieren.

Het is op te merken aan de hand van de chronologie van de bronnen in dit onderzoek, dat er oorspronkelijk een eerder negatieve beoordeling van vechtsporten domineerde. De artikels van Dixon staan hier symbool voor. In de afgelopen jaren werden deze kritieken van antwoord voorzien, waarbij vechtsport een moreel acceptabel, tot zelfs een moreel goed statuut wordt gegeven. De huidige stand van zaken is volgens deze bronnen dus een overgangsfase, waarin de negatieve beoordeling minder en minder aangenomen wordt, en plaats maakt voor een positieve appreciatie van de sport.

Vechtsport lijkt mij, in conclusie, een moreel aanvaardbaar fenomeen. Er is een hypothetische mogelijkheid waarbij er aan alle vechtsporten, zelfs de vechtsporten met impact op het hoofd zoals boksen en kickboksen, kan gepraktiseerd worden op een ethisch acceptabele manier.

De recreatieve vorm van vechtsporten zijn over de gehele lijn moreel verantwoord, alsook de vechtsporten zonder impact op het hoofd. Hierbij ontbreken de schadelijke gevolgen grotendeels die bij de meeste critici als voornaamste argument gegeven wordt. Er zijn wel een aantal negatieve gevolgen, voornamelijk blessures, maar dit is een afweging die een individu autonoom moet maken. Hiervan moet dat individu dan

op de hoogte zijn, maar bij recreatieve sportbeoefening (ook niet-vechtsporten) kan aangenomen worden dat er steeds een zekere risico op blessure aanwezig is en dat iedereen hiervan op de hoogte is. De extra factor van hersenschade is echter cruciaal, en is naar alle waarschijnlijkheid een effect dat evenzeer ervaren wordt bij recreatieve beoefenaars die aan hard sparren participeren. Dit is echter niet noodzakelijk, en het is de individuele verantwoordelijkheid van de vechtsport-participant om hier zelf een inschatting in te maken.

Competitievechtsport met impact op het hoofd is een complexer gegeven om over te oordelen. Het probleem hierbij is de potentiële vermindering van autonomie ten gevolge van CTE. Hierom is het noodzakelijk dat er zo veel mogelijk getracht wordt om de gevolgen op de hersenen te onderzoeken en op te volgen bij de competitievechters in deze sporten. Indien er schade in de hersenen wordt geconstateerd dat zijn of haar levenskwaliteit drastisch zou doen verlagen, zou het niet meer moreel acceptabel zijn om deze vechter verder te laten praktiseren.

4. Legaliteit van vechtsport

Of iets ethisch verantwoord is en of iets verboden moet worden door een overheid zijn twee verschillende vragen, die slechts voor een deel in elkaars vaarwater zitten. Veel van de argumenten voor een ethische verantwoording van vechtsporten worden ook in een verdediging van de legaliteit ervan gebruikt. In de tegengestelde richting worden ook argumenten die gebruikt worden om vechtsport als moreel verwerpelijk te beoordelen gebruikt om een verbod erop te ondersteunen. De meeste argumenten werden dus al eerder behandeld in het onderdeel rond de ethische benadering van vechtsporten. Deze argumenten zullen daarom niet volledig herhaald worden in het volgende onderdeel.

Dit onderdeel zal de structuren die rond vechtsport opgebouwd zijn behandelen, en dus niet noodzakelijk over de inhoud van de desbetreffende vechtsport gaan. Deze structuren voegen een extra dimensie toe aan de discussie, en zijn een voorwaarde opdat vechtsporten mogelijk op een ethische manier kunnen doorgaan.

Ik zal voor dit onderdeel eerst het wettelijk kader dat in België rond vechtsporten bestaat uiteenzetten. Vervolgens wordt de ruimere discussie die bestaat rond de noodzaak voor het al dan niet legaliseren van vechtsport behandeld. Ten derde onderzoek ik de financiële structuur die rond vechtsporten opgebouwd is en daarbij wat hierover wettelijk vastgelegd is. Ten slotte behandel ik de kwestie rond doping en dopingcontrole in vechtsporten. In de conclusie ga ik dan in op de invloed dat deze structuren hebben op de mogelijkheid tot een ethisch uitvoeren van deze vechtsporten.

4.1 Wettelijk kader

De wetgeving rond vechtsporten is weinig transparant. In België is er uitsluitend een wetgeving rond boksen specifiek. Hoewel hierdoor een heel aantal andere vechtsporten buiten beschouwing gelaten

worden, kan deze wetgeving ook toegepast worden op de andere vechtsporten met impact op het hoofd. Zodoende werd bijvoorbeeld de VKBM²O erkend als officiële federatie voor kickboks, Muay Thai en MMA (Muyters, 2019), maar bestaat er geen aparte wetgeving specifiek voor die sporten. Wat de wet in België zegt over sporten die hier buiten vallen (jiu jitsu, worstelen, karate,...) is moeilijk te bepalen.

4.1.1 Boksen in België

In België is sinds 1962 een wettelijk kader rond boksen, dat zowel wedstrijden, trainingen als exhibities reguleert (Koninklijk besluit tot reglementering van de bokswedstrijden en -exhibities en van de beoefening van de bokssport, 1962). Exhibities zijn een soort van wedstrijden waarin de regels aangepast worden. Hierbij is meestal de bedoeling dat er een minder gevaarlijke match gevochten wordt, waarin het risico op knock-outs, diepe wonden en dergelijke meer zo klein mogelijk gemaakt wordt. De bedoeling ervan is dat de deelnemers hun vaardigheden kunnen tonen, vandaar de naam exhibitie, zonder veel gevaar te lopen op fysieke schade. Meestal hebben de participanten van een exhibitie boksmatch niet de intentie om hun tegenstander knock-out te slaan en gaat de wedstrijd er vriendschappelijk aan toe, waardoor het veel wegheeft van een sparringsessie. Dit Koninklijk besluit werd in de Franstalige gemeenschap geherformuleerd in een decreet (Decreet betreffende de risicopreventie voor gezondheid op sportgebied, 2014), maar voor deze bespreking zal dus vooral op het Koninklijk besluit ingegaan worden aangezien deze federaal geldt.

De artikels van dit koninklijk besluit verbieden in principe de beoefening van boksen, tenzij er aan een aantal voorwaarden voldaan wordt. De aanwezigheid van een bevoegde coach bij trainingen (artikel 1) en de aanwezigheid van een bevoegd dokter bij competitiewedstrijden (Hoofdstuk 3, artikel 20) zijn voorbeelden van deze voorwaarden. De wetgeving voorziet ook een aantal richtlijnen over de kenmerken die de ring moet hebben (artikel 5) en de bescherming en kleren die de bokkers moeten aanhebben, zoals een mondstuk, bokshandschoenen met een minimum aan gewicht, enzovoort (artikel 6).

Artikel 11 tot en met artikel 17 vertellen ons iets meer over de verplicht opgelegde medische keuringen voor bokkers die aan bokswedstrijden of exhibities participeren. Jaarlijks moet zowel een volledig klinisch onderzoek als een biometrisch onderzoek gebeuren. Om de twee jaar moet daarenboven een biologisch, een radiografisch, een cardiologisch en een neurologisch onderzoek plaatsvinden (artikel 12). Artikel 16 en 17 verplichten respectievelijk de controle van een dokter enkele dagen na een verlies op KO of technische KO, en daarnaast geven ze dokters de mogelijkheid om een bokser permanent te verbieden om aan competitieboksmatches in de toekomst deel te nemen. Dit wordt gedaan indien er schade geconstateerd wordt die door de behandelende dokter als te erg beoordeeld wordt.

Ten slotte stelt dit koninklijk besluit dat er een Geneeskundige Controlecommissie van de Bokssport

opgericht wordt, dat medische adviezen verstrekt alsook de administratie van de medische keuringen en de erkenning voor bokswedstrijden van medische geneesheren opvolgt.

Samengevat lijkt het fysiek beschermen van bokkers de voornaamste bedoeling te zijn van deze wetgeving. De geregelde keuringen door dokters zijn hier het belangrijkste voorbeeld van: naast jaarlijkse en tweeaarlijkse onderzoeken, is het voor bokkers ook verplicht om meerdere dagen na afloop van een knock-out zich te laten onderzoeken, steeds om neurologische en andere kwetsuren zo snel mogelijk te kunnen vaststellen en verdere schade te voorkomen.

Daarnaast wordt er ook een mogelijkheid voorzien om de organisatie van de bokssport verder te doen evolueren, dit door middel van de geneeskundige controlecommissie die steeds verder onderzoek dient te verrichten om zo indien nodig aanpassingen aan de medische controles te adviseren. Hierdoor zou de opvolging van de atleten zich in de toekomst kunnen aanpassen aan wijzigende omstandigheden en verder medisch onderzoek. Zodoende zou de werking verbeterd kunnen worden indien mogelijk.

In deze gang van zaken zit een impliciete opinie van de Belgische overheid verborgen. Deze wetten getuigen ervan dat degene die ze opstelt op de hoogte is van de mogelijke gevaren van boksen, en erin zit de wens om een zo veilig mogelijke omgeving voor bokkers te creëren, ondanks dat men zich bewust is van het feit dat de sport in zijn huidige vorm (met stoten naar het hoofd) nooit volledig schadeloos kan zijn. Tegelijkertijd verbiedt de wet boksen niet over de hele lijn, wat opmerkelijk is. Dit is dus een impliciete goedkeuring van de praktijk van deze vechtsport, maar uitsluitend indien de voorwaarden ingewilligd zijn.

4.1.2 Toepassing: freefighten

Er zijn een aantal voorbeelden te vinden binnen het Belgisch recht waarbij men bepaalde misdaden verdedigde met het argument dat het over een vorm van vechtsport ging. Eén van de meest recente voorbeelden hiervan is een proces rond freefighten. Freefighten is een fenomeen dat vooral binnen de voetbalwereld als deel van de hooligancultuur bestaat. Hierbij spreken groepen supporters af op een bepaalde, meestal afgelegen plaats om groep tegen groep te vechten. Hierbij is in principe alles toegelaten qua technieken, kunnen er eventueel meerdere rondes na elkaar gevochten worden, en maken de deelnemers zich kenbaar door afgesproken uniformen (vaste kleuren, voetbaltruitjes,...)

Hoewel dit fenomeen zelfs op het eerste zicht ver staat van de mogelijke definities voor vechtsport die in het begin van dit onderzoek opgesteld zijn, wordt vaak ter verdediging van deze praktijken de kaart van vechtsport getrokken (Van Vaerenbergh, 2021), dit door de advocaten van de beschuldigde freefighters. Illustratief hiervoor zijn de uitspraken van advocaat Jomme Vaganée, die in november 2023 de pers te woord stond voor de verdediging van een groep K.V. Mechelen supporters die een aantal gevechten hadden georganiseerd met hooligans van andere voetbalploegen. Vaganée vergeleek de gevechten met wat er ook binnen bokscclubs gebeurt, wat wel gerechtvaardigd is, en vindt het verschil triviaal. Elke

deelnemer geeft toestemming om in het gevecht te stappen en daar bij voor de mogelijke schade die ze daarbij kunnen lijden. Men beroept zich op het zelfbeschikkingsrecht om dit te mogen doen. Hij duidt op het respect dat de twee groepen voor elkaar zouden hebben, omdat ze elkaar de handen schudden of soms iets gaan drinken na afloop van het gevecht. Hij suggereert ook dat dit misschien wel een nieuwe sport kan worden in de toekomst (Derkinderen, 2023).

Rechtbanken gaan meestal niet mee in deze argumentatie (Bergmans, 2021; Van de Sande, 2024; Redactieteam-elfri.be, 2024). Hoewel er een aantal vooraf afgesproken regels zijn in de freefighting-gemeenschap, blijven deze vaak vrij onduidelijk. De verdediging verwijst naar de aanwezigheid van scheidsrechters om de activiteit volgens die regels te doen verlopen, maar er is geen enkele regulerende instantie voor deze “sport”.

Daarnaast is er eveneens geen enkele medische omkadering voor deze gevechten, waarop knock-outs en andere kwetsuren gangbaar zijn. Zoals het vorige onderdeel al aantoonde, is competitief boksen in principe illegaal, tenzij er aan een aantal voorwaarden voldaan wordt, waaronder de aanwezigheid van een arts en de controle van een organisatie.

De rechtbanken verwijzen ook naar een sociale nood die er is om dit fenomeen te veroordelen. Dit is vrij vaag, maar duidt waarschijnlijk op de wens om de populariteit van vechten zonder controle tegen te gaan. Die onveiligheid is zeer aanwezig, niet in het minst door de zeer ruime en onduidelijke spelregels, maar ook omdat ze meestal plaatsvinden op openbaar terrein. Hier kan iedereen per toeval aanwezig zijn, en komt de openbare veiligheid in gevaar.

Ten slotte geven de vonnissen een tegenargument op de verwijzingen naar het zelfbeschikkingsrecht die de freefighters zouden hebben, en daarmee het recht om hieraan deel te nemen. Het vonnis wijst er dan op dat zelfbeschikkingsrecht een plaats heeft binnen een wettelijk kader, wat er bijvoorbeeld is voor boksen. Voor freefights is er momenteel geen wettelijk kader, dus is dit argument niet toepasbaar in een rechterlijke setting.

Aan de hand van dit voorbeeld kan men zien dat een wettelijk kader niet alleen de functie heeft om de personen die erbinnen deelnemen tegen zichzelf te beschermen, maar ook de personen die deelnemen aan sporten die erbuiten vallen tegen zichzelf te kunnen beschermen. Hooliganisme is een zeer gevaarlijke bezigheid wat niet ethisch kan verantwoord worden. Daarom is het belangrijk dat er een duidelijke wettelijke definiëring bestaat van vechtsport, zodat er zodoende ook een duidelijke definitie is van wat er buiten valt. Hierom zou een uitbreiding van de Belgische wet zeer nuttig zijn, om zodoende niet alleen boksen te reguleren, maar ook andere vechtsporten expliciet hierin op te nemen.

4.2 Legaliseringsdiscussie

Ondanks dat vechtsporten in de meeste landen gelegaliseerd zijn, zijn er enkele academische artikels die dit bekritisieren. Hoewel het aantal artikels die specifiek de legaliteit van vechtsporten behandelen zeer klein is als we het vergelijken met bronnen die de ethiek van vechtsporten behandelen, kunnen er wel een aantal conclusies uit getrokken worden.

4.2.1 Verdediging van een ban op vechtsporten

Het is opvallend hoe voorstanders van een verbod op boksen zich vaak beperken tot de ethische argumentatie, ondanks dat het punt dat ze verdedigen ook een bestuurlijke implicatie heeft. Shaun Rudd, James Hodge en Rachael Finley pleiten in een gezamenlijk artikel voor een ban op boksen (Rudd et al., 2016), maar gaan niet verder dan enerzijds een vaststelling van een groot percentage aan blessures na afloop van een match, en anderzijds een intentie om de tegenstander te schaden (twee argumenten waar eerder in dit onderzoek al op ingegaan is). Naast dit voorbeeld zijn er nog meer auteurs die vanuit medisch perspectief aanraden om boksen, zij het uitsluitend in zijn huidige vorm of over de hele lijn, te verbieden (White, 2007; Corsellis, 1989).

Hoewel ethische argumenten binnen een discussie rond legalisering zeker hun plaats hebben, mist hier dus een belangrijk onderdeel, namelijk de praktische implicatie die zo een verbod zou hebben. Het artikel van Rudd en anderen (2016) stelt zelfs letterlijk de vraag in de titel, *“Should we ban boxing?”*, maar de verdedigers van die ban gaan niet in op hoe dit dan in zijn werk zou moeten gaan om erger te voorkomen. Veel argumentaties van academici die vechtsporten verdedigen, blijven te veel in het ethische hangen en redeneren niet verder naar het legale, waardoor hun argumentaties inhoudelijk zwakker blijven. Hun argumentatie blijft in zekere zin onvolledig. Toch zal er op de argumenten die ze geven verder ingegaan worden in dit onderdeel.

4.2.1.1 Blessures in vechtsporten

Het eerste argument draait rond de veelheid aan blessures die vechtsporten schijnen te hebben. Hierbij wordt vooral verwezen naar vergelijkingen met andere sporten.

Onderzoek naar blessurerisico's bij sporten hebben te maken met een aantal uitdagingen. Het is namelijk complex om een onderscheid te maken tussen de verschillende blessures die mogelijk zijn. Een scheuring in kruisbanden is bijvoorbeeld een zwaardere blessure waardoor men meerdere maanden geen enkele vorm van sport kan beoefenen, maar bij bijvoorbeeld een diepe wonde aan de wenkbrauw kan men na maximaal een tweetal weken al weer volledig participeren. Deze worden nog steeds als één blessure gerekend, hoewel ze niet dezelfde impact hebben op het lichaam van de atleet. Daarnaast is het ook zeer moeilijk om in te schatten waar de ene blessure eindigt en de volgende begint. De meeste sportbeoefenaars die een niveau hoger dan recreanten bereiken, krijgen te maken met blessures en ervaren dat de ene blessure de

andere in de hand werkt. Een blessure aan het ene been kan leiden tot overcompensatie en daarom een blessure ergens anders in het lichaam waarschijnlijker maken (Hägglund et al., 2006). Onder andere hierdoor is het moeilijk om op statistisch niveau met zekerheid over blessurerisico's te spreken.

Twee van de meest gebruikte manieren om blessurerisico's te meten zijn *injury risk* en *incidence rate*. *Injury risk* wordt gemeten aan de hand van de proportie van het aantal atleten die geblesseerd raken in een vooraf bepaalde periode (McMurry & Poplin, 2014). *Incidence rate* wordt bepaald door het aantal blessures gedeeld door de blootstelling die de atleten hebben aan de sport. Dit kan in het voorbeeld van boksen dus gemeten worden in het aantal trainingen, maar ook het aantal matches die een bokser heeft (Knowles et al., 2006).

Dit soort onderzoeken bieden ons twee belangrijke conclusies. Ten eerste lijkt competitief boksen een gevaarlijkere sport aan de hand van die cijfers in vergelijking met andere sporten (Cumps et al., 2008; Zazryn et al., 2009; Bledsoe et al., 2005; Toth et al., 2005). De meest voorkomende blessures hierbij zijn hersenschuddingen en wonden in het aangezicht. Het is dus aangetoond door deze onderzoeken dat competitief boksen een relatief gevaarlijke sport kan genoemd worden. Toch zijn er een aantal factoren die het moeilijk maken om de echt waarde van deze resultaten correct in te schatten. Het gaat in de meeste onderzoeken namelijk over competitief boksen. Recreatief boksen daarentegen heeft in vergelijking een zeer laag risico op blessures, zelfs in vergelijking met niet-vechtsporten (Ross & Ochsner, 1999). Deze kan dus als minder schadelijk beoordeeld worden in vergelijking. Daarnaast tellen deze onderzoeken de blessures die opgelopen worden bij matches en eventueel trainingen, maar op deze manier van onderzoeken kunnen blessures die voornamelijk op lange termijn tot uiting komen niet opgenomen worden. Eén op vijf professionele bokkers krijgt te maken met symptomen van hersenschade na hun carrière, en er is een correlatie tussen enerzijds de frequentie en hevigheid van deze symptomen en anderzijds de duur en aantal matches van de carrière van de bokser (Jordan, 2000). Deze spreken dus nog verder in het nadeel van boksen.

Een andere interessante conclusie kan getrokken worden uit de vechtsporten waarbij geen stoten naar het hoofd gegeven mogen worden. Sommige studies tonen dat het aantal blessures die ervaren worden niet hoger of lager is in vergelijking met niet-vechtsporten (Cumps et al., 2008). Het verschil dat aangetoond werd tussen recreatief en competitief boksen, waarbij de competitieve participatie significant meer blessures als gevolg had, is echter niet te vinden bij vechtsporten waarbij de focus op worstelen ligt. De meeste blessures in vechtsporten met stoten naar het hoofd, worden opgelopen tijdens competitie. De meeste blessures in vechtsporten zonder stoten naar het hoofd, worden opgelopen in training (Stephenson & Rossheim, 2018; Petrisor et al., 2019). Zowel judo als Braziliaanse Jiu Jitsu kennen een relatief zeer hoog blessurerisico. Een oorzaak hiervoor is moeilijk vast te stellen. De aard van de sporten kent veel kruipen op

matten, wat niet goed is voor de knieën, maar ook veel korte explosieve inspanningen, een cultuur waarbij heel veel gespard wordt (op het einde van bijna elke training),... Elk van deze mogelijkheden, of een combinatie ervan, kan de verklaring zijn, maar meer onderzoek hieromtrent zou hierin meer klaarheid kunnen scheppen.

De ethische implicatie die veel onderzoekers hierin claimen te zien, is echter nog geen brug naar de vraag of het te legaliseren is of niet. Bij een verdediging van een ban op een vechtsport als boksen, zijn er een aantal vragen die eerst moeten opgelost worden. Wat zou er moeten gebeuren met de bokkers die nu in het midden van hun carrière zitten, die soms al tientallen jaren geïnvesteerd hebben in een volledig legale sport, en nu opeens ontnomen worden van hun werk zonder perspectief op een alternatief? Zouden illegale boksmatches dan georganiseerd worden, en zo ja, hoe zouden die kunnen tegenwerken? Als hierop geen antwoord kan gegeven worden, is het moeilijk om het verbieden van boksen een morele beslissing te noemen. Op deze vragen zou moeten ingegaan worden door het kamp dat een verbod op een vechtsport wil verdedigen.

4.2.2 Verdediging van een legalisatie van vechtsporten

Een morele afkeuring van een bepaalde activiteit is wel een noodzakelijke, maar geen voldoende criterium voor een verbod op die activiteit (Jones, 2001). De reden waarom vechtsporten in het algemeen en boksen in het bijzonder gelegaliseerd zijn, is moeilijk te bepalen. Het is mogelijk dat de overheid dit als een individuele aangelegenheid van de burger ziet, en hierbij dus niet paternalistisch wilt optreden.

Een iets pragmatischer antwoord op het vraagstuk van vechtsporten bevindt zich meestal langs de kant van de personen die het verdedigen. Meestal doen deze auteurs dat vanuit een perspectief in functie van regulering. Jones (2001) is een aanhanger van dit standpunt, en stelt dat om het vraagstuk rond het verbieden van vechtsport op te lossen, men zich moet afvragen of de situatie na dat verbod beter zou zijn dan de situatie voor een verbod. Volgens Jones is het antwoord hierop neen. Hiervoor geeft hij een aantal argumenten. Zijn artikel behandelt uitsluitend boksen, maar de argumenten die hij met dit artikel tracht te weerleggen kunnen eventueel ook gericht zijn op andere vechtsporten als MMA, Muay Thai, enzovoort.

4.2.2.1 *Underground-argument*

De grootste bezorgdheid uit Jones artikel is dat het gevolg van een ban op boksen de sport “*underground*” zou dwingen. Competitie binnen boksen zou dus nog steeds doorgaan, maar dan in een illegaal circuit, waarbij geen enkele overkoepelende, regulerende commissie die onderhevig is aan de wet de matches organiseert. De medische ondersteuning die aanwezig is bij officiële competitiewedstrijden zoals we die nu kennen, zou dan wegvallen of in het beste geval slechts heel beperkt aanwezig zijn.

Dit statement bewijzen of ontkrachten is niet vanzelfsprekend, aangezien het een hypothetische uitspraak is dat een vechtsport in de huidige maatschappij meteen verboden zou worden. Historische voorbeelden

kunnen eventueel een oplossing bieden, maar door de vaak zeer verschillende context kunnen ze dat maar deels.

Een volledig verbod op vechtsporten lijkt in sommige gevallen de groei van een illegaal circuit in de hand te werken. Tijdens de 19de eeuw in Engeland werd competitief vechten verboden, en ontstond er een bloeiende *bare knuckle boxing*-industrie (Gorn, 2019). Er was hevige repressie tegen deze sport, maar toch bleef de sport succesvol voortbestaan tot vandaag, maar dan nu in legale vorm.

Daartegenover staan dan een aantal historische voorbeelden die deze tendens in zekere mate tegenspreken. In de 20ste eeuw waren er een aantal communistische staten die professioneel boksen verboden. Dit was eerder vanuit ideologisch in plaats van medisch perspectief, waarmee deze landen zich wilden afzetten tegen de kapitalistische landen die deze sport wel goedkeurden. De landen die professioneel boksen tijdelijk verboden hebben, waren onder andere de USSR, Cuba, Oost-Duitsland, Polen en Hongarije (Sammons, 2024). Toch is dit geen waterdicht antwoord, aangezien deze staten, en dan vooral Cuba en de Sovjet-Unie, een zeer succesvolle werking in amateur boksen ontwikkelden (Acosta, 2024). Amateur boksen werd nooit verboden, professioneel boksen wel, en hoewel ze op een aantal cruciale punten verschillen van regels, zijn deze twee vormen sterk op elkaar gelijkend. Er zijn een aantal verschillen echter: amateur boksen heeft zwaardere handschoenen (2 ounce verschil) (Association of Boxing Commissions, 2005; Paris 2024 Boxing Unit, 2023), hoofdbescherming wordt vaak gebruikt (tussen 1984 en 2016 was dit nog verplicht voor alle bokkers op de Olympische Spelen, sinds 2016 is dit uitsluitend voor de vrouwelijke bokkers verplicht) (Zhang, 2016). Het meest prominente verschil echter is het grotere belang van harde slagen en knock-outs in professioneel boksen. Op die manier onderscheidt amateur boksen zich van professioneel boksen, alsof het een veiligere sport is. Dit is echter niet noodzakelijk zo. Zoals we al eerder in dit onderzoek besproken hebben, zijn knock-outs niet de enige oorzaak van hersenschade. Meerdere slagen tegen het hoofd, zonder dat bewusteloosheid erop volgt, heeft evenveel hersenschade tot gevolg (Erlanger, 2014). Het is dus niet noodzakelijk zo dat de landen die professioneel boksen verboden hebben en amateur boksen toelieten, daarom een veiligere omgeving creëerde voor zijn inwoners. In functie van dit argument echter is het belangrijk op te merken dat boksen in deze landen nooit volledig verboden werd, en er was dus steeds een mogelijkheid voor aspiranten om aan de boksport deel te nemen, zij het uitsluitend onder de amateurregels. Bewijzen voor het bestaan van een illegaal circuit in deze landen dat met de professionele regels werkte, lijkt niet te bestaan, maar is ook niet met volledige zekerheid uit te sluiten.

Indien één enkele vechtsport verboden wordt, terwijl er tegelijkertijd een alternatief (of dezelfde sport met aanpassingen) nog steeds blijft bestaan, lijkt dit de ontwikkeling van *underground* vechtsportwedstrijden grotendeels tegen te gaan, aangezien het die illegale matches gedeeltelijk overbodig maakt. Ook kan niet

ontkend worden dat in landen waar de specifieke vechtsporten legaal zijn, er nog steeds illegale matches kunnen doorgaan (Gordon, 2021; Van Dinter, 2023). Zelfs in het geval dat de sport legaal is, is een illegaal circuit dus nooit volledig te vermijden.

Volgens Herrera (2002) is dit geen valabel argument. Herrera's artikel bestaat eerder uit een pleidooi voor een fundamentele hervorming van boksen. Hij is dus geen voorstander van een compleet verbod in zijn artikel. Hierin anticipeert hij op het *underground*-argument. Hij redeneert dat er veel wetten zijn die vaak overtreden worden (snelheidsovertredingen, parkeerboetes,...), maar het is daarom niet beter om deze wetten dan maar te schrappen. De focus moet daarentegen liggen op een verbetering van de ervoor minder morele situatie, er moet een intentie van effectieve morele verbetering aanwezig zijn.

Hoewel dit een fair argument is, bespreekt dit weerwoord een andere kwestie dan de voorstanders van het *underground*-argument. Er kan verdedigd worden dat het *underground*-argument juist wel een morele verbetering voor ogen heeft. Het wegvallen van medische controles bij boksmatches ten gevolge van een verbod zou een moreel slechtere situatie als gevolg hebben. Het is bijvoorbeeld aannemelijk dat het aantal dodelijke slachtoffers tijdens boksmatches groter zou zijn wanneer boksen een illegale sport zou zijn. Dit zou dus kunnen verdedigd worden als een moreel slechtere situatie volgens een eerder utilitaristisch geïnspireerd perspectief. Herrera's argument, dat de maatschappij zich naar een moreel betere situatie moet bewegen, wordt niet ontkend door voorstanders van het behoud van boksen/vechtsport. De voorstanders van legale vechtsporten verschillen wel van mening of dit op die manier bereikt zou worden.

4.2.2.2 *Protest tegen hervorming*

De rest van de argumenten zijn samen te vatten als het opmerken van nefaste gevolgen door de reactie die zou ontstaan wanneer er een hervorming of verbod op boksen zou gebeuren. Het tweede argument bijvoorbeeld behandelt de industrie die ondertussen rond de bokssport bestaat. Deze zou volgens Jones niet zomaar de strijd opgeven wanneer boksen zou verboden worden. Er zouden compensaties geëist worden voor al deze mensen die werken in de sport. Hierbij zijn het niet alleen de bokkers zelf, maar ook de promotors, trainers, journalisten van boks-magazines, scheidsrechters, enzovoort. De kosten en baten zouden hiervoor moeten afgewogen worden, stelt Jones.

Dat boksen (en sommige andere vechtsporten) een aantal mensen veel geld opbrengt, staat buiten kijf (Butler et al., 2020). Toch is het moeilijk om dit argument te onderzoeken. Het spreekt over een hypothetische plotse, volledige afschaffing van de volledige bokssport, wat zonder twijfel economisch gezien een serieuze tegenslag zou zijn voor veel mensen. Dit is echter niet wat alle critici van boksen willen. Een proces van hervormingen, waarbij de sport afgebouwd wordt, lijkt het doel van de meeste critici, die zodoende een meer realistische houding aannemen (Herrera, 2002). In het geval dat er beargumenteerd wordt voor een plotse afschaffing van boksen over de hele lijn, is dit argument echter wel valabel.

Dit argument van Jones raakt impliciet een interessant moreel vraagstuk. De kosten en de baten moeten afgewogen worden, maar wat wordt hier juist vergeleken? Het geld dat een overheid ter compensatie zou moeten uitbetalen aan mensen die met boksen geld verdienen, zal dan moeten in vergelijking gebracht worden met de fysieke schade die bokkers oplopen, de gevolgen die die bokkers dan weer genereren door bijvoorbeeld gewelddadig gedrag door hersenschade, een aantal doden ten gevolge van een boksmatch, enzovoort. Hoeveel geld is hersenschade waard? Hoeveel geld is een doodgeslagen bokser waard? Op deze vraag wordt niet dieper ingegaan door Jones, maar het lijkt ook onmogelijk om hier een antwoord op te geven.

Als derde argument is Jones van de overtuiging dat de rechtbanken in vrije democratische staten terecht een zekere ongemakkelijkheid zouden moeten ervaren voor het daadwerkelijk veroordelen en bestraffen van atleten die ervoor kiezen om te boksen. Jones vergelijkt het met het bestraffen van kunstenaars omwille van de soort kunst die ze maken. Een overheid dient hier zeer voorzichtig in te zijn volgens hem. Wat Jones hier eigenlijk omschrijft is een hypothetische beoordeling van een overheid die de persoonlijke rechten van burgers schendt. Hij denkt dat de mogelijkheid er is dat een bevolking, ook het deel van de bevolking dat niets met boksen te maken heeft, niet akkoord zou zijn dat inwoners bestraft zouden worden omdat ze aan een zelf gekozen sport doen. Alweer is dit argument moeilijk te verifiëren of te falsifiëren door de hypothetische aard ervan.

Als vierde en laatste argument geeft Jones aan dat er volgens hem geen reden zou zijn om andere vechtsporten niet te verbieden indien men boksen zou verbieden, en bij uitbreiding alle sporten die een niet uit te sluiten gevaar met zich meebrengen. Hierdoor zou het verbieden van boksen als gevolg hebben dat alle andere sporten één voor één zouden verboden worden. Indien deze tendens zichtbaar zou worden voor een bevolking, zou deze hier niet mee akkoord gaan. Dit is een meer praktische toepassing van een argument op ethisch niveau dat al eerder in dit onderzoek behandeld werd, namelijk het argument van Russell (2005; 2007) over de waarde van gevaar (al besproken in onderdeel 3.3.4).

Dit is een voorbeeld van een *slippery slope* drogredenering van Jones. Indien boksen zou verboden worden, met de bewijzen van schadelijke gevolgen en het ontkrachten van de tegenargumenten die gegeven kunnen worden, impliceert dit niet een verbod op eender welke andere vechtsport, tenzij diezelfde schadelijke gevolgen erbij aangetoond worden. Een onderzoek naar de neurologische gevolgen van kickboksen bijvoorbeeld zou hoogstwaarschijnlijk gelijkaardige resultaten opleveren als een onderzoek naar de neurologische gevolgen van boksen. Het is dan enkel logisch om ook kickboksen hetzelfde verbod of dezelfde restricties op te leggen.

4.2.3 Conclusie legaliseringsdebat

Zoals ik doorheen dit onderdeel al aangaf, geeft dit debat weinig overtuigende antwoorden. De meeste argumenten langs beide kanten zijn vaag, onvoldoende onderzocht, of drogredeneringen. Daarnaast zijn er zeer weinig artikels die dit onderwerp behandelen, en indien ze een verbod op vechtsporten verdedigen, zijn veel argumenten op ethisch niveau. Een belangrijke volgende stap in dit debat zou zijn dat deze verdedigers van een ban op vechtsporten een meer praktische invulling geven van hoe deze ban dan zou moeten voltrokken worden, en hoe zou verzekerd worden dat boksen of een andere vechtsport niet meer zou gepraktiseerd worden. Een duidelijk antwoord op de tegenargumenten van het type die Jones aanhaalt, zou hiervan een veel sterker beargumenteerd standpunt maken.

4.3 Financiële structuur van vechtsportcompetitie

Om de werking van vechtsporten in hun praktijk te onderzoeken, is een economische benadering nodig om een zo volledig mogelijk beeld ervan te vormen. Is er een eerlijk monetair beleid in werking momenteel? Voor dit onderdeel worden enkel boksen en MMA tot in detail uitgediept, aangezien andere vechtsporten geen aparte wettelijke bescherming kennen op vlak van financiële structuur zoals boksen, en zijn er ook geen pogingen geweest deze af te dwingen zoals recent het geval was bij MMA. Aangezien de andere vechtsporten als BJJ, kickboksen, karate, judo en worstelen significant minder populair zijn, is de vraag naar deze beschermende rechten bij competitievechters minder groot.

Een tweede reden waarom hier enkel de disciplines van boksen en MMA onderzocht worden, is omdat bij de andere vechtsporten weinig tot geen geld verdiend wordt door de atleten. Hierdoor is het in die sporten ook veel zeldzamer dat iemand fulltime competitievechter is.

4.3.1 Financiële structuur professioneel boksen

Wanneer professionele bokkers vechten, wordt er steeds op voorhand een contract opgemaakt voor dat specifieke gevecht. Hier spelen promotors een belangrijke rol in. Promotors organiseren de matches, voorzien de locatie, de tv-rechten, enzovoort. Zij verdienen geld aan voornamelijk ticketverkoop, sponsoring en kijkcijfers. Deze promotors kunnen zelf een match voorstellen, en moeten daarom met beide bokkers onderhandelen voor welke prijs ze dit zouden doen. Dit is dus steeds gebaseerd op hoeveel ze in het verleden hebben opgebracht: een bokser die een titel heeft of in het verleden een titel had gewonnen, zal zo significant meer verdienen dan een bokser die dat niet deed (Tenorio, 2000).

Er zijn veel verschillende grote, invloedrijke promotors, zoals daar zijn *Golden Boy Promotions*, *Queensberry Promotions*, *Matchroom Boxing*, *Top Rank Boxing*,... (Gray, 2023). Aangezien deze allemaal vrij groot zijn en over genoeg kapitaal beschikken, ontstaat er een concurrentie tussen die promotors om te bieden op de belangrijkste gevechten. Op deze manier kunnen bokkers op het hoogste niveau grote sommen geld

afdwingen, waardoor er in de toplaag van bokkers zeer veel geld verdiend wordt (Knight, 2023; Akabas, 2022).

Daarnaast stond (en staat nog steeds, maar in veel mindere mate) de organisatie van boksen bekend om een aanwezigheid van corruptie en het schenden van sportieve regels door de organisatoren (Brooks et al., 2013). Promotors hebben namelijk in het verleden getracht om bokkers waarin ze zelf meer commercieel succes zien een onfair voordeel te geven tijdens wedstrijden. Ze zien hierin meer commerciële potentie door een charismatische persoonlijkheid, een aantrekkelijker vechtsstijl en dergelijke meer. Onder andere door omkoping van scheidsrechters of juryleden (die eigenlijk tewerk gesteld zijn door de boksbond, en dus in principe onafhankelijk van de promotor zouden moeten werken), kon dan de kans vergroot worden dat de bokser waarvan de promotor verkoos dat hij won, ook daadwerkelijk het kamp won. Om dit soort praktijken tegen te gaan, is er in de Verenigde Staten de *Muhammad Ali Boxing Reform Act* (2000). Hierin worden bokkers beschermd tegen deze misdrijven, voornamelijk door verhoogde controle van de promoties, verplichte transparantie en het verbod op verregaande samenwerking tussen commissies en promoties.

Naast bescherming hiertegen biedt de Ali Act (zoals het meestal wordt afgekort) ook een garantie op eerlijke financiële verloning. Vele bokkers, waaronder voormalig zwaargewichtkampioen Mike Tyson, werden voor miljoenen dollars uitgebuit, aangezien contractueel werd vastgelegd dat ze moesten betalen voor diensten die niet nodig waren of niet hun verantwoordelijkheid waren. Hierbij werd dan misbruik gemaakt van de beperkte scholing en gebrek aan financiële kennis van de bokkers (Baglio, 2000)

Een derde belangrijk punt in de Ali Act is een verbod op binding tussen de promotor en de bokser. Wanneer een contract opgemaakt wordt, gaat een bokser vaak akkoord met een bepaald bedrag dat voor elk gevecht zal betaald worden, en er worden zo meerdere gevechten aan dit contract toegevoegd. Indien de bokser zelf niet meer akkoord is met dat bedrag nadat het eerste gevecht van dit contract afgelopen is (meestal omdat de bokser overtuigd is dat hij of zij meer kan verdienen dan in dat contract staat, omdat meer mensen geïnteresseerd zijn om de bokser te zien vechten en dus meer geld zal opleveren), staat het hem of haar vrij om te onderhandelen met andere promotors, en dan eventueel zijn volgende gevecht bij een alternatieve promotor te houden. Het is op dit punt dat boksen verschilt van bijvoorbeeld MMA.

4.3.2 Financiële structuur professionele MMA

MMA heeft, zoals eerder vermeld, één enkele dominante promotie: de *Ultimate Fighting Championship* (Wiegand, 2021). Dit brengt de UFC in een positie dat het als enige grote speler onderhandelt met de vechters. Er zijn een aantal kleinere organisaties geweest in het verleden (Pride, Strikeforce, Bellator) die ondertussen failliet gingen, alsook nu enkele die nog steeds werkbaar zijn (PFL en One). Deze promoties hadden of hebben echter niet voldoende financiële middelen om tegen de UFC op te bieden. Contracten in

de UFC werken meestal volgens het zogenaamde show-win model (Al-Shatti, 2022). Een vechter heeft een contract voor een bepaald aantal gevechten met de UFC. Dan wordt er de vechter een match aangeboden met een andere vechter. Er staat contractueel vastgelegd dat een vechter een bepaald bedrag krijgt wanneer die aan de match kan participeren (dat wil zeggen dat die vechter op het afgesproken gewicht is en slaagt voor de medische keuring van de UFC), en nog eens een bedrag wanneer die vechter zijn of haar match daadwerkelijk wint. Het laagste contractueel bedrag waarmee vechters momenteel in de UFC vechten is 10.000/10.000: 10.000 dollar als ze de match starten, 10.000 dollar als ze zouden winnen. We kunnen zien dat de grootste verdieners in de UFC niet in dit soort contracten zitten, maar een gegarandeerd bedrag, of ze het gevecht nu winnen of verliezen (Harkness, 2022).

MMA-vechters vallen niet onder de bescherming van de Ali act. Het prominentste gevolg hiervan is dat MMA-vechters als het ware kunnen vasthangen aan een contract bij de UFC (of een andere organisatie) en niet de mogelijkheid hebben om bij een andere organisatie te vechten zonder toelating. Hier zijn in het verleden al veel openbare contractdisputen rond geweest (Coleman, 2020; Datta, 2021; Raimondi, 2023).

4.3.3 Vergelijking

Als we de verloning van MMA-vechters met die van boksers vergelijken, kunnen een aantal interessante conclusies getrokken worden (Brookhouse, 2011; Joseph, 2022; Iole, 2003). Het show-win-model bestaat nagenoeg niet bij de meeste boksers, en is de standaard bij MMA. Bijna elke bokser is op voorhand zeker van welke bedrag hij of zij zal verdienen. Voor het hoofdgevecht, of *main event*, komt in de Amerikaanse markt vaak nog extra geld bij wanneer de bokser een deel van de *pay-per-view-buys* heeft onderhandeld in zijn contract. Dit is dan een deel van de inkomsten die verdiend worden door mensen die het gevecht kopen om op TV te kunnen kijken. Dit bedrag is echter relatief weinig in vergelijking met het prijsgeld. Hierdoor zijn boksers zich steeds een vrij accuraat beeld vormen van wat ze achteraf zullen betaald krijgen, in tegenstelling tot MMA-vechters die bij een verlies 50% minder dan ze hadden kunnen verdienen in het geval van een overwinning.

Daarnaast kan een zeer andere spreiding van de uitbetalingen bij boksers in vergelijking met MMA-vechters opgemerkt worden. Bij boksers die bij de grootste organisaties boksen maar bij de minder belangrijke matches horen, verdienen zeer weinig. Op de zogenaamde "*undercard*" van Ruiz tegen Ortiz werd aan één enkele boksers zelfs slechts 2.000 dollar uitbetaald (Joseph, 2022). In 2011 werd zelfs nog lager gegaan (Brookhouse, 2011). MMA-vechters die in de UFC vechten, verdienen vaak een veelvoud hiervan, met het basiscontract met een minimum van 10.000 dollar per gevecht (Lindner, 2024). Wanneer we naar de toplaag van die organisaties kijken, merken we een verschil in de omgekeerde richting. MMA-vechters die meer dan een miljoen dollar kunnen verdienen met één gevecht zijn zeer zeldzaam. Bokskampioenen echter verdienen bijna allemaal meerdere miljoenen per match.

4.3.4 Winstverdeling in vechtsporten in vergelijking met andere sporten

Wanneer we binnen de organisatie zelf kijken, zien we ook een groot verschil in de winstverdeling tussen organisatoren en de atleten bij vechtsporten enerzijds en de winstverdeling bij andere sporten anderzijds. De grootste sportorganisaties benaderen een 50/50 verdeling van hun inkomsten tussen de eigenaars van de competitie en de spelers. De NBA (Netti, 2023) en NFL (Tretter, 2021) zijn hier voorbeelden van. Dit wil zeggen dat wanneer er na de uitbetaling van de contracten en de uitbetaling van 50% aan de eigenaars gebeurd is, de overschot van het geld gelijk verdeeld wordt over alle spelers die deelnamen in dat seizoen.

Onderzoeken naar de verdeling van winsten in vechtsporten zijn zeer schaars. Recent werd een onderzoek hierin vrijgegeven waarin vechtsporten werden opgenomen. Deze concludeerde dat in het geval van boksen 62,5% van de winsten terugvloeide naar de boksers. In het geval van de UFC werd slechts 18,6% van de totale winsten uitbetaald aan de vechters (Marrocco, 2024), hoewel de toenmalige co-eigenaar van de UFC Lorenzo Fertitta aangaf dat hij dit bedrag rond de 50% schatte (Gross, 2012).

Door deze (in vergelijking met andere organisaties) oneerlijke verdeling van winsten, het gebrek aan beschermende rechten voor MMA-vechters en nog andere illegaal geachte onderhandelingspraktijken, hadden een aantal (zowel voormalige als actieve) vechters een rechtszaak aangespannen tegen de UFC (Le et al., z.d.). Hierbij werden compensatiebetalingen geëist voor alle vechters die sinds 16 december 2010 één of meerdere gevechten binnen de UFC had. In deze zaak is ondertussen een minnelijke schikking getroffen zonder dat het tot een daadwerkelijk proces kwam (Wells, 2024). Hoewel dit een uitbetaling van 335 miljoen dollar als gevolg heeft, is er geen enkele aanwijzing dat de organisatie van nu af aan een andere manier van onderhandelen zal toepassen of van het gebruik van exclusieve contracten zal afzien. Ze zijn hier namelijk nog niet wettelijk toe verplicht. Hier moet bij opgemerkt worden dat de organisatie van de UFC actief argumenteert tegen de manier waarop boksen gestructureerd is (Balfe, 2022), en men kan ervan uitgaan dat de reden hiertoe is dat er bij boksen minder geld terugvloeit naar de organisators, en meer naar de boksers zelf.

4.3.5 Conclusie financiële structuur van vechtsporten

We kunnen zien dat de manier waarop de financiële kant van vechtsporten geregeld wordt veel te wensen over laat. Boksen lijkt de sport te zijn die al het meeste stappen heeft kunnen zetten richting een eerlijke verdeling van winsten. De lange geschiedenis die boksen kent en de relatief grote aandacht die het nog steeds krijgt, kunnen hierbij als mogelijke redenen waarom boksers al een grotere mate van gelijkheid en bescherming kunnen genieten. Bij MMA, misschien deels omdat het een relatief jonge sport is, bestaat deze bescherming geheel niet. Nogmaals, dit ontbreekt ook in andere vechtsporten, maar aangezien daarin te weinig geld gegenereerd wordt om voor veel beroepsvechters te zorgen, is de vraag hiernaar minder groot. Dit wil echter niet zeggen dat onderzoek in de toekomst hiernaar niet interessant zou zijn.

4.4 Doping in vechtsport

Doping is een probleem binnen de meeste sporten (Schneider & Friedmann, 2006). Dit is een vorm van oneerlijke concurrentie, en daarnaast is doping vaak niet deel van de boodschap die een sportorganisatie wenst uit te dragen. Ook is het meestal ongezond voor de gebruiker zelf. Bij vechtsporten komt hier een extra dimensie bij. Aangezien deelnemers in vechtsporten meestal elkaar een zekere schade toebrengen, staat het gebruiken van middelen om de eigen fysieke competenties te verbeteren in directe relatie met de lichamelijke schade die de tegenstander heeft.

Doping lijkt afgaande op testresultaten niet significant veel gebruikt te worden in vechtsporten (Halabchi, 2009). Sporten als wielrennen staan eerder bekend op het geregeld betrappen van atleten die doping gebruiken, maar hier zit net het probleem. Wielrennen is de meest gecontroleerde sport in Vlaanderen, waardoor er meer dopinggebruikers betrapt kunnen worden (en er in de laatste jaren een meer dopingvrije sport gecreëerd is) (NADO Vlaanderen, 2022). Het is enkel wanneer een gebruiker positief test, dat men hem of haar kan opnemen in statistieken. De cijfers zijn waarschijnlijk niet accuraat in het geval van vechtsporten om verschillende redenen. In vechtsporten gebeuren er relatief weinig tests, vechters zijn in veel gevallen op de hoogte van de momenten waarop er zal getest worden en gebruiken daarom uitsluitend prestatie bevorderende middelen in de periodes waarin ze niet getest zullen worden, en ten slotte is er ook een groeiende kennis over doping bij de vechters, waardoor ze op de hoogte zijn van middelen die moeilijk of niet te traceren zijn (Koh, 2014).

Dopinggebruik kent verschillende vormen (Halabchi, 2009). De bekendste hiervan is de categorie van Anabolische Androgenische Steroïden (AAS). Zij maximaliseren de testosteron in de vechters, wat op zijn beurt onder andere spiermassa stimuleert. In deze categorie was er tien jaar geleden controversie in MMA, waarbij *Testosteron Replacement Therapy* (TRT) uiteindelijk geband werd (Fowlkes, 2018). Een aantal succesvolle vechters hadden een doktersattest voor TRT. Dit is een medicijn dat gebruikt wordt om voornamelijk mannen te helpen die door ouderdom een verlaagd testosterongehalte ontwikkelen omdat ze zelf niet genoeg meer aanmaken.

Naast stimulansen, die dicht bij het moment van de competitie moeten ingenomen worden om de prestatie te verbeteren, testen de dopingcontroles ook op diuretica. Dit zijn middelen die vochtafdrijving stimuleren, waardoor er een snellere urineproductie is. Hiermee kunnen prestatie bevorderende middelen sneller uitgescheiden worden zodat het niet meer gedetecteerd kan worden.

Dopingcontrole is een grote uitdaging voor vechtsporten om verschillende redenen. Ten eerste zijn de meeste vechtsporten zeer verdeeld, waardoor de controle moeilijk overkoepelend en overzichtelijk kan verlopen. Om die reden kennen bestraffingen tussen de verschillende regulerende commissies grote verschillen (Rafael, 2017; Gray, 2024). Er zijn verscheidene vormen van bestraffingen: een financiële

vergoeding, een schorsing, en/of in het geval van kampioenen wordt hun titel afgenomen. De omvang van de vergoeding of lengte van de schorsing varieert, en er worden vaak in de toekomst extra controles gehouden bij vechters die eerder al positief testten.

Deze verdeeldheid is de oorzaak van een groter probleem. Een schorsing bij de Britse commissie (UKAD) is bijvoorbeeld standaard vier jaar. Er is echter niets dat de bokser weerhoudt om naar een andere jurisdictie te reizen en daar competitief te boksen. In de Verenigde Staten is deze situatie nog duidelijker, waar bijna elke staat zijn eigen commissie heeft.

Elke commissie is aangesloten bij een anti-dopingorganisatie. De Vlaamse Boksliga (z. d.) is bijvoorbeeld aangesloten bij NADO Vlaanderen (z.d.), dat de lokale uitvoerder zijn van het beleid van de internationale organisatie WADA (World Anti-Doping Agency, 2024). Als een bokser in België zou betrapt worden op gebruik van doping voor een match en geschorst wordt, kan die bokser nog steeds in Nederland onder de Nederlandse commissie competitief boksen terwijl de schorsing nog loopt.

Ook de werking van dopingagentschappen binnen hun jurisdictie is al vaak bekritiseerd. Ambigue resultaten van controles zijn al veelvuldig op de korrel genomen (Nissen-Meyer et al., 2022). Daarnaast zijn er een aantal agentschappen die bekend staan omdat ze enkel op de dag van de competitie testen, slechts testen mogen afnemen wanneer ze weken op voorhand aangekondigd worden, enzovoort (Koh, 2014).

Dit gebrek aan efficiënte controle zorgt ervoor dat de meeste atleten in vechtsport die doping gebruikten hiervoor nooit gestraft worden, en het gebruik zodoende nooit ontmoedigd wordt. Hoewel de situaties in boksen en MMA verbeteren, is de consensus in sporten als jiu jitsu dat dopinggebruik geaccepteerd moet worden, aangezien de overtuiging heerst dat er toch niets aan veranderd kan worden zolang er geen regulerende instantie is die de capaciteiten heeft om de atleten ervan te weerhouden (BJJ Heroes, 2019; Elite BJJ, 2023).

Hoewel er in MMA, en dan voornamelijk in de UFC, recent een tendens was om de tests strikter te laten verlopen door USADA, bracht dit andere problemen met zich mee. De UFC hield zich, in tegenstelling tot de eerder afzijdige houding van promotors in boksen, zelf bezig met schorsingen wanneer vechters positief testten op doping. Aangezien deze vechters onder een exclusief contract met de UFC stonden, was er voor hen geen mogelijkheid om bij een andere organisatie te vechten en zo de schorsing te ontlopen.

De vechters die onder contract stonden bij de UFC moesten altijd hun locatie doorgeven aan het agentschap, zodat er altijd een niet aangekondigde controle kon plaatsvinden. Onverwachte bezoeken van de dopinginspecteurs zorgde voor conflicten (Hiergesell, 2016; MMA Weekly Staff, 2020), alsook de regel dat nadat men driemaal in één kalenderjaar niet aanwezig was op de plaats waar de vechter aangaf te zijn, men ook een schorsing kreeg (Martin, 2020). Deze strenge gang van zaken zorgde voor een verbeterde situatie, waarbij onder andere aan aantal vechters die aan de top van de sport stonden konden betrapt worden (Mazique, 2019; Bou-Younes, 2022).

Ondanks de grotendeels positieve resultaten van deze controles, brak USADA zijn banden met de UFC na een dispuut (Guardian Staff, 2023). Hierop creëerde de UFC zijn eigen dopingagentschap (UFC, 2023). Hoewel dit een vervanging van het voorgaande systeem lijkt, wekt de oprichting van dit agentschap vooral meer argwaan. Het punt van een dopingagentschap is dat er een verzekering is dat doping zo veel mogelijk geweerd wordt uit de sport. Dit anti-doping agentschap, Drug Free Sport International, is echter onderdeel van de UFC, wat hun onafhankelijkheid en zodoende hun neutraliteit onzeker maakt.

In functie van de conclusies uit het eerste deel van dit onderzoek, is het cruciaal dat er verdere inspanningen geleverd worden op vlak van dopingcontrole in vechtsport om te kunnen spreken van een ethisch aanvaardbare sport. De mogelijkheid waarin vechtsporten ethisch acceptabel zijn, heeft zijn fundament op de wederzijdse verstandhouding tussen de twee participanten. Ze gaan beiden akkoord met het feit dat ze zichzelf in een context plaatsen waarin ze de vaardigheden die ze beiden geoefend hebben zullen testen binnen de regels van de sport waarin ze trainen. Indien één van de twee vechters zich niet aan de vooraf opgelegde regels houdt, namelijk een verbod op doping, vervalt deze context.

Een mogelijk tegenargument dat hierop gemaakt kan worden, is dat indien de vechters die deelnemen aan de competitie op voorhand op de hoogte waren dat ze schade zouden kunnen lijden, de hoeveelheid schade die erop volgt niet echt relevant is. Of die schade nu minimaal zwaarder of zelfs veel zwaarder is door het gebruik van doping, maakt daarbij geen verschil. Dit tegenargument neemt niet in overweging dat de verstandhouding tussen vechters uitgaat van evenwaardigheid. Het is een wederzijdse instrumentalisering. De twee deelnemers van het gevecht gaan impliciet akkoord met de mogelijke schade die hen kan toegebracht worden, en er ontstaat dus een uitzonderingssituatie met wederzijds consent. Het gebruik van doping is echter niet opgenomen in die overeenkomst, waardoor de consent ongeldig wordt indien één van de deelnemers prestatie bevorderende middelen gebruikte.

4.5 Conclusie legaliteit van vechtsport

De manier waarop vechtsporten momenteel georganiseerd worden, laat nog veel te wensen over. In de eerste plaats is er een redelijke vage wetgeving in België die een aantal blinde vlekken kent. Er zou bijvoorbeeld voor meer duidelijkheid inzake andere vechtsporten kunnen gezorgd worden door deze ook expliciet op te nemen in een geactualiseerde wetgeving rond boksen. Verder kunnen professionele vechtsporters wereldwijd niet rekenen op wettelijke regulering zoals atleten in veel andere sporten dat wel kunnen. Daarnaast gaat het geld dat de vechtsporters opbrengen grotendeels naar de organisaties die hun gevechten promoten. Hoewel vechtsporters hier op voorhand van op de hoogte kunnen zijn en zij nog steeds de keuze hebben om niet te participeren in een sport die op deze manier werkt, kan men de structurele werking van vechtsporten als immoreel beschouwen. De inspanningen die al geleverd zijn om dit te veranderen, zoals bijvoorbeeld recent bij MMA gebeurde, getuigen van een zekere wil bij de

participanten zelf om hier verandering in te zien.

Ten slotte zijn vechtsporten specifiek sporten waarbij een strenge dopingcontrole cruciaal zou zijn, door de permanente lichamelijke schade die kan geleden worden in gevechten. Het is dan ook in geen enkel opzicht moreel dat juist in dit opzicht niemand erin slaagt een regulerende instantie op te bouwen die vechtsporten dopingvrij kan maken. Hier is nog zeer veel ruimte voor verbetering.

5. Conclusie

Zoals al geconcludeerd werd in het slot van het ethische hoofdstuk van dit onderzoek, ondersteunt de literatuur die de ethische kant van vechtsport behandelen dat participatie aan vechtsporten in principe moreel acceptabel kan zijn. Op recreatief niveau wegen de voordelen op tegen de nadelen, zoals ze in elke sport doen. De lichamelijke fitheid, het geluksgevoel dat daarmee samengaat, het zelfvertrouwen dat mensen die aan vechtsport doen kunnen ontwikkelen, het gevoel dat je jezelf beter kan beschermen, het sociale aspect van sporten met andere mensen,... zijn voordelen die opwegen tegen de eventuele nadelen, voornamelijk lichamelijke schade en blessures. Bij competitieve vechtsporten met slagen en trappen naar het hoofd, kunnen deze negatieve gevolgen zwaarder doorwegen, door de mogelijkheid op hersenschade. Wanneer hierbij een omgeving ontwikkeld wordt die vechtsporters medisch controleert vlak voor wedstrijden, vlak na wedstrijden, en eender wanneer medische experts vaststellen dat er nood is aan extra controles, moet de individuele keuze van de persoon om hier aan deel te nemen zwaarder doorwegen.

De huidige gang van zaken in acht genomen, moeten er in functie van deze ethische mogelijkheid een aantal stappen ondernomen worden om deze potentieel ethische situatie tot een actuele situatie te maken.

In functie hiervan zou ten eerste de kennis over de mogelijke gevolgen van vechtsporten, met name hersenschade en de daarbij horende neurodegeneratieve ziektes, bij boksers en andere vechtsporters moeten aanwezig zijn. Dit is noodzakelijk omdat men anders niet kan spreken van een weloverwogen gemaakte keuze, en men zodoende niet kan spreken van consent.

Ten tweede hoort de wetgeving minstens uitgebreid te worden naar andere vechtsporten, al is het maar uitsluitend in functie van transparantie. Wanneer duidelijk afgebakend wordt wat wel een officiële vechtsport is en wat niet, sluit je ideeën uit die gevaarlijke, onvoldoende medisch gecontroleerde gevechten zouden tolereren.

Ten derde zou meer onderzoek naar de implicaties van een ban op vechtsporten meer klaarheid kunnen scheppen in de discussie omtrent legalisatie of ban van vechtsporten. Wat er precies zou gebeuren wanneer een overheid een ban of een fundamentele beperking (bijvoorbeeld boksen toelaten met enkel stoten naar het lichaam, niet meer naar het hoofd) op vechtsporten zou opleggen, is onduidelijk. Verder geschiedkundig en vooral sociologisch onderzoek zou duidelijk kunnen maken of dit sociaal wenselijk of

onwenselijk zou zijn.

Ten vierde zijn hervormingen binnen de verloning van vechtsporters wereldwijd nodig. Vooral de UFC is hier richtpunt van kritiek, maar ook andere organisaties zijn hier dader van. Door de groeiende populariteit van de UFC vallen deze gevallen echter meer in de kijker, en het valt te verwachten dat door middel van die grote aandacht ook in deze sport de eerste verwezenlijkingen zullen bereikt worden.

Vechtsportbeoefening is potentieel ethisch. Het kan begrepen worden als een sport zonder meer, maar ook als een zelfopgelegde uitdaging van de participant. Vechtsporten zijn over het algemeen een krachtmeting van één tegen één waarbij men het eigen lichaam moet kennen (met al de kwaliteiten en gebreken die het potentieel heeft) en ten volste moet gebruiken in functie van de overwinning. Hierbij heeft het risico op schade een functionele waarde: zonder het gevaar dat men zich kan pijn doen, hebben de technieken en de tactieken die men aangeleerd krijgt tijdens het beoefenen van vechtsport geen functie meer. Het gevaar op fysieke schade is substantieel voor de bedoeling van vechtsport, cruciaal voor de bevrediging die men wil bereiken door het beoefenen ervan. Een discussie rond legalisering of ethische waardering van een vechtsport (of eender welk ander fenomeen) dient dus verder te gaan dan een meting van fysieke kosten en baten.

6. Bibliografie

Abdalazem, R. (2023, 11 april). How much do UFC fighters get paid? Who makes the most? *Diario AS*. https://en.as.com/other_sports/how-much-do-ufc-fighters-get-paid-who-makes-the-most-n/

Acosta, N. (2024, 20 februari). Cuban boxers reveal secret to their success from modest training grounds. *reuters.com*. Geraadpleegd op 23 april 2024, van <https://www.reuters.com/sports/cuban-boxers-reveal-secret-their-success-modest-training-grounds-2024-02-19/#:~:text=Since%201972%2C%20spurred%20by%20Cuba's,larger%20and%20wealthier%20United%20States.>

Akabas, L. (2022, 9 november). Sportico.com. *Sportico.com*. <https://www.sportico.com/personalities/athletes/2022/100-highest-paid-athletes-in-the-world-2022-full-list-1234674901/>

Al-Shatti, S. (2022, 14 augustus). UFC San Diego salaries: Marlon Vera earns \$300,000 for highlight-reel KO of Dominick Cruz. *MMA Fighting*. <https://www.mmfighting.com/2022/8/13/23304793/ufc-san-diego-salaries-marlon-vera-earns-300000-for-highlight-reel-ko-of-dominick-cruz>

American Medical Association. (2023). *Hazards of Boxing H-470.980*. ama-assn.org. Geraadpleegd op 23 maart 2024, van <https://policysearch.ama-assn.org/policyfinder/detail/boxing?uri=%2FAMADoc%2FHOD.xml-0-4296.xml>

Association of Boxing Commissions. (2005, 27 juli). *ABC Regulatory Guidelines*. abcboxing.com. Geraadpleegd op 30 april 2024, van <https://www.abcboxing.com/abc-regulatory-guidelines/>

Association of Boxing Commissions and combat sports. (2018, 1 augustus). *Unified rules of Mixed Martial arts*. www.dli.mn.gov. Geraadpleegd op 20 april 2024, van https://www.dli.mn.gov/sites/default/files/pdf/official_unified_rules_MMA.pdf

- Association of Ringside Physicians. (2023, 1 januari). *Home - Association of Ringside Physicians*. ringsidearp.org. Geraadpleegd op 20 mei 2023, van <https://ringsidearp.org/>
- Associations of Boxing Commissions and combative sports. (2017, 26 juli). *Unified rules of Professional Kickboxing*. abcboxing.com; ABC Boxing. Geraadpleegd op 20 april 2024, van <https://www.abcboxing.com/wp-content/uploads/2017/08/abc-unified-rules-of-professional-kickboxing.pdf>
- Australian Medical Association. (2020, 3 juni). *Combat Sport - 2015*. AMA.com.au. Geraadpleegd op 20 mei 2023, van <https://www.ama.com.au/position-statement/combatsport-2015>
- Baglio, S. (2000). The Muhammad Ali Boxing Reform Act: the first jab at establishing credibility in professional boxing. *Fordham Law Review*, 68(6), 2257–2298. <https://ir.lawnet.fordham.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=3651&context=flr>
- Balfe, J. (2022, 4 mei). ‘All those guys are overpaid’: Dana White blasts boxing’s pay structure. *TheMacLife*. Geraadpleegd op 10 mei 2024, van <https://themaclife.com/sports/mma/all-those-guys-are-overpaid-dana-white-blasts-boxings-pay-structure/>
- Barley, O. R., Chapman, D. W., & Abbiss, C. R. (2017). Weight Loss Strategies in Combat Sports and Concerning Habits in Mixed Martial Arts. *International Journal Of Sports Physiology And Performance*, 13(7), 933–939. <https://doi.org/10.1123/ijsp.2017-0715>
- BellatorMMA. (2020, 22 januari). *Full Fight | Aaron Pico vs. Justin Linn - Bellator 183* [Video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=SqCuo0aGRIM>
- BellatorMMA. (2021, 14 januari). *Full Fight | Michael Chandler vs. Sidney Outlaw | Bellator 237* [Video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=GOc61SVIMm>
- Bergmans, E. (2021, 26 mei). Antwerpse rechtbank maakt vuist tegen freefights. *De Standaard*. https://www.standaard.be/cnt/dmf20210526_95349373
- Bieniek, K. F., Blessing, M. M., Heckman, M. G., Diehl, N. N., Serie, A. M., Paolini, M. A., Boeve, B. F., Savica, R., Reichard, R. R., & Dickson, D. W. (2020). Association between contact sports participation and chronic traumatic encephalopathy: a retrospective cohort study. *Brain Pathology*, 30(1), 63–74. <https://doi.org/10.1111/bpa.12757>
- BJJ Heroes. (2019, 10 oktober). Are Steroids a Necessary Evil in Grappling? | BJJ Heroes. *BJJ Heroes - Brazilian Jiu Jitsu Team History, Fighter Stats, Biographies and News*. Geraadpleegd op 14 mei 2024, van <https://www.bjjheroes.com/editorial/are-steroids-a-necessary-evil-in-grappling#2>
- BKBMO. (2019, 15 augustus). *MMA-reglement voor gala's*. www.bkbmo.be. Geraadpleegd op 19 mei 2023, van https://www.bkbmo.be/sites/default/files/downloads/mma_rules_vkbmo_update_15aug19_2.pdf
- BKFC. (z.d.). *Bare Knuckle Fighting Championship | BKFC - Official Website*. Bare Knuckle Fighting Championship. <https://www.bareknuckle.tv/>
- Bledsoe, G. H., Hsu, E. B., Grabowski, J. G., Brill, J. D., & Li, G. (2006). Incidence of injury in professional mixed martial arts competitions. *Journal Of Sports Science And Medicine*.
- Bledsoe, G. H., Li, G., & Lévy, F. (2005). Injury risk in professional boxing. *Southern Medical Journal*, 98(10), 994–998. <https://doi.org/10.1097/01.smj.0000182498.19288.e2>
- Bloom, G. A., & Smith, M. D. (1996). Hockey Violence: A Test of Cultural Spillover Theory. *Sociology Of Sport Journal*, 13(1), 65–77. <https://doi.org/10.1123/ssj.13.1.65>
- Bloom, J. (2023, 22 april). UFC Viewership Statistics: PPV Buys & Attendance (2023) | MMA Hive. *MMA Hive*. <https://www.mmahive.com/ufc-viewership-statistics/>

- Bou-Younes, M. (2022, 16 mei). *10 longest USADA suspensions in UFC*. TheSportster. <https://www.thesportster.com/longest-usada-suspensions-ufc-mma/>
- Boxrope Team. (2023, 9 april). 10 Unwritten sparring rules EVERY boxer must know. *BOXROPE®*. Geraadpleegd op 12 mei 2024, van <https://boxrope.com/blogs/boxing/10-unwritten-sparring-rules-every-boxer-must-know>
- Bradley, J. F. (1910). *The Boxing Referee: An Exhaustive Treatise on the Duties of a Referee and an Explanation of the Queensberry Rules Relating to Boxing Contests and Competitions*.
- BRAVE Combat Federation. (2022, 5 september). *FREE FIGHT | Ikram Aliskerov VS Khamzat Chimaev - BRAVE CF23* [Video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=s38u3r9WRQo>
- Brookhouse, B. (2011, 16 maart). Examining Pay Structure in Boxing and MMA. *Bloody Elbow*. <https://bloodyelbow.com/2011/03/15/examining-pay-structure-in-boxing-and-mma/>
- Brooks, G., Aleem, A., & Button, M. (2013). Fraud and Corruption in Boxing. In *Palgrave Macmillan UK eBooks* (pp. 153–168). https://doi.org/10.1057/9781137290717_11
- Butler, D., Butler, R. W., & Maxcy, J. (2020). New insights on the Louis-Schmeling paradox: determinants of demand for subscription and pay-per-view boxing. *European Sport Management Quarterly*, 22(4), 588–608. <https://doi.org/10.1080/16184742.2020.1820063>
- Calhoun, C. (2023, 24 april). *Max Holloway Changes Course On “No Sparring” Stance*. mmanews.com. Geraadpleegd op 12 mei 2024, van <https://www.mmanews.com/news/max-holloway-changes-course-no-sparring>
- Carriedo, A., Cecchini, J. A., & González, C. M. P. (2021). Soccer spectators’ moral functioning and aggressive tendencies in life and when watching soccer matches. *Ethics & Behavior*, 31(2), 136–150. <https://doi.org/10.1080/10508422.2020.1715801>
- Chen, J. (2023). Competition and Participation in Combat Sports: A Case Study of Combat Sports Clubs at Loughborough University. *Transactions On Social Science, Education And Humanities Research*, 3, 12–27. <https://doi.org/10.62051/xnqvwvt41>
- Claeys, G. (2024, 18 mei). En toch is boksster Oshin Derieuw klaar voor de Spelen: “Ik hou er niet van mensen pijn te doen”. *De Standaard*. https://www.standaard.be/cnt/dmf20240513_95425733
- Clemens, K. (2020, 8 september). Italiaanse MMA-broers schoppen hulpvaardige jongen dood en gaan dan rustig pintje drinken. *Het Nieuwsblad*. https://www.nieuwsblad.be/cnt/dmf20200908_91604698
- Coleman, B. J. (2020, 6 juni). Jorge Masvidal demands to be released from his UFC contract as he joins Jon Jones in slamming Dana White. . . *talkSPORT*. <https://talksport.com/sport/714216/jorge-masvidal-ufc-contract-jon-jones-dana-white/>
- Corsellis, J. A. N. (1989). Boxing and the brain. *BMJ. British Medical Journal*, 298(6666), 105–109. <https://doi.org/10.1136/bmj.298.6666.105>
- Coswig, V. S., De Paula Ramos, S., & Del Vecchio, F. B. (2016). Time-Motion and Biological Responses in Simulated Mixed Martial Arts Sparring Matches. *Journal Of Strength And Conditioning Research*, 30(8), 2156–2163. <https://doi.org/10.1519/jsc.0000000000001340>
- Cumps, E., Verhagen, E., Annemans, L., & Meeusen, R. (2008). Injury rate and socioeconomic costs resulting from sports injuries in Flanders: data derived from sports insurance statistics 2003. *British Journal Of Sports Medicine*, 42(9), 767–772. <https://doi.org/10.1136/bjsm.2007.037937>

- Datta, S. (2021, 29 maart). "Please just cut me already" - Jon Jones appears to want out of the UFC. Sportskeeda. Geraadpleegd op 10 mei 2024, van <https://www.sportskeeda.com/mma/news-please-just-cut-already-jon-jones-appears-want-ufc>
- David Alaverdian. (2020, 22 maart). *Amateur boxing sparring Round 1* [Video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=IRbX2K3GAPg>
- Decreet betreffende de risicopreventie voor gezondheid op sportgebied. (7/8/2014) Geraadpleegd van https://etaamb.openjustice.be/nl/decreet-van-03-april-2014_n2014029396.html
- De Win, M. M., Jager, G., Booij, J., Reneman, L., Schilt, T., Lavini, C., Olabarriaga, S. D., Heeten, G. J. D., & Van Den Brink, W. (2008). Sustained effects of ecstasy on the human brain: a prospective neuroimaging study in novel users. *Brain*, *131*(11), 2936–2945. <https://doi.org/10.1093/brain/awn255>
- Derkinderen, T. (2023, 23 november). De opmerkelijke uitleg van advocaten voor freefights met KV Mechelen-fans: "Ze dragen een sporttenue". *Het Nieuwsblad*. https://www.nieuwsblad.be/cnt/dmf20231123_95247858
- Dixon, N. (2001). Boxing, Paternalism, and Legal Moralism. *Social Theory And Practice*, *27*(2), 323–344. <https://doi.org/10.5840/soctheorpract200127215>
- Dixon, N. (2015). A Moral Critique of Mixed Martial Arts. *Public Affairs Quarterly*, *29*(4), 365–384.
- Dodd, J. (2017, 6 juni). MMA Fighter War Machine Gets Life in Prison for Brutal Attack on Porn Star Ex-Girlfriend. *Peoplemag*. <https://people.com/crime/mma-fighter-war-machine-gets-life-in-prison-for-brutal-attack-on-porn-star-ex-girlfriend/>
- DuRant, R. H., Champion, H., & Wolfson, M. (2006). The Relationship Between Watching Professional Wrestling on Television and Engaging in Date Fighting Among High School Students. *Pediatrics*, *118*(2), e265–e272. <https://doi.org/10.1542/peds.2005-2098>
- Eddie Bravo Invitational. (2024). *Rules | EBI Official*. [ebiofficial.com](https://ebiofficial.com/rules/). Geraadpleegd op 23 maart 2024, van <https://ebiofficial.com/rules/>
- Elite BJJ. (2023, 10 april). BJJ PED Bust: Causes of Surge in Usage, Testing & Suspensions. *Elite Sports*. Geraadpleegd op 14 mei 2024, van <https://www.elitesports.com/blogs/news/bjj-ped-bust-causes-of-surge-in-usage-testing-suspensions>
- Enfoca. (2023, 11 januari). *Consequences of doping*. The European Olympic Committees. <https://www.eurolympic.org/clean-sport/consequences-of-doping/>
- Erlanger, D. (2014). Exposure to sub-concussive head injury in boxing and other sports. *Brain Injury*, *29*(2), 171–174. <https://doi.org/10.3109/02699052.2014.965211>
- ESPN MMA. (2018, 28 december). *Cris Cyborg's history with weight cutting | OTL Archives | ESPN MMA* [Video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=ACuiQFSQ5Jo>
- Evolve MMA. (2022, 12 augustus). *5 Unspoken rules of sparring you need to know | Evolve Daily*. Evolve Daily. Geraadpleegd op 12 mei 2024, van <https://evolve-mma.com/blog/5-unspoken-rules-of-sparring/>
- Federatie Euro Budo vzw. (2010, 18 april). *Wedstrijdreglementen Semi-contact Karate*. Eurobudo. Geraadpleegd op 23 maart 2024, van https://www.eurobudo.be/nieuw/downloads/semicontact_karate.pdf
- Feinberg, J. (1989). *The Moral Limits of the Criminal Law: Volume 3: Harm to Self*. Oxford University Press, USA.
- Felson, R. B. (1996). Mass Media Effects on Violent Behavior. *Annual Review Of Sociology*, *22*(1), 103–128. <https://doi.org/10.1146/annurev.soc.22.1.103>

- Fight Hub TV. (2012, 12 april). *CANELO ALVAREZ WORKS SPARRING PARTNER WITH HIGH LEVEL COUNTER PUNCHING - FULL VIDEO* [Video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=mgj4P3B1ahg>
- Fowlkes, B. (2018, 27 februari). *Today in MMA History: TRT gets banned after years of controversy*. MMA Junkie. <https://mmajunkie.usatoday.com/2018/02/today-in-mma-history-trt-gets-banned>
- Fowlkes, B. (2021, 25 februari). You only get one brain: Why MMA fighters are changing how they spar. *The Athletic*. <https://theathletic.com/2410142/2021/02/25/you-only-get-one-brain-why-mma-fighters-are-changing-how-they-spar/>
- Franck, A. (2022, 9 mei). Kooivechter krijgt twee jaar cel omdat hij op step passant in elkaar slaat: “Moeten we wachten tot hij iemand. *Het Nieuwsblad*. https://www.nieuwsblad.be/cnt/dmf20220509_94379886
- Freedman, J. L. (1984). Effect of television violence on aggressiveness. *Psychological Bulletin*, 96(2), 227–246. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.96.2.227>
- Gabriel Varga. (2023, 22 juli). *Pros & Cons | Light Sparring vs Hard Sparring* [Video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=T8NqCZKIFbs>
- Gamebred Bareknuckle MMA*. (2024, 17 februari). Gamebred Bareknuckle MMA. <https://gamebredbareknuckle.com/>
- Gauthier, J. (2009). Ethical and Social Issues in Combat Sports: Should Combat Sports be Banned? In *Combat Sports Medicine* (pp. 73–88). Springer Science & Business Media. <https://doi.org/10.1007/978-1-84800-354-5>
- Glory. (z.d.). *Rules: Glory Kickboxing rules and regulations*. GLORY Kickboxing. Geraadpleegd op 2 april 2024, van <https://glorykickboxing.com/rules>
- Gordon, J. (2021, 27 juni). Illegal boxing matches Washington Square Park residents enduring a month of antisocial behavior. *Mail Online*. <https://www.dailymail.co.uk/news/article-9728619/Illegal-boxing-matches-Washington-Square-Park-residents-enduring-month-antisocial-behavior.html>
- Gorn, E. J. (2019). The Bare-Knuckle Era. In *The Cambridge Encyclopedia of Boxing* (pp. 34–51). Cambridge University Press. https://ecommons.luc.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1090&context=history_facpubs
- Graczyk, M., Huciński, T., Norkowski, H., Pęczak-Graczyk, A., & Rozanowska, A. (2010). The level of aggression syndrome and a type of practised combat sport. *Journal Of Combat Sports And Martial Arts*, 1, 1–14. http://medsport.pl/wp-content/uploads/file/journal_of_combat/2010_01/111_Graczyk.pdf
- Gray, T. (2023, 8 december). Biggest boxing promoters in UK and US: Who has the best stable in 2023? *Sporting News*. <https://www.sportingnews.com/us/boxing/news/biggest-boxing-promoters-uk-us-who-best/ngmbetzxfqz3uz9dy1nt0gwj>
- Gray, T. (2024, 2 mei). Boxing, PEDs and failed drug tests, explained: Punishments for fighters who test positive. *Sporting News*. <https://www.sportingnews.com/us/boxing/news/boxing-peds-drug-test-failed-explained-positive-punishment/qdxi3daaichv2syj97nwkkqi>
- Green, T. A., & Svinth, J. R. (2010). *Martial Arts of the World: An Encyclopedia of History and Innovation [2 volumes]: An Encyclopedia of History and Innovation*. ABC-CLIO.
- Gross, J. B. A. J. (2012, 12 januari). UFC fighters say low pay might be most painful hit of all - ESPN. *ESPN.com*. https://www.espn.com/espn/otl/story/_/page/UFCpay/ufc-fighters-say-low-pay-most-painful-hit-all
- Guardian Staff. (2023, 13 oktober). UFC creates own drug-testing program after split with Usada over Conor McGregor. *The Guardian*. Geraadpleegd op 14 mei 2024, van <https://www.theguardian.com/sport/2023/oct/13/ufc-usada-conor-mcgregor-retraction-apology->

International Olympic Committee. (z.d.). *Olympic Judo | Paris 2024 Olympics*. olympics.com. Geraadpleegd op 23 maart 2024, van <https://olympics.com/en/paris-2024/sports/judo>

Iole, K. (2003, 13 september). Mosley Wins a Controversial Decision. *Washington Post*. Geraadpleegd op 9 mei 2024, van <https://www.washingtonpost.com/archive/sports/2003/09/14/mosley-wins-a-controversial-decision/7a9be94a-00bf-42fe-8a19-5ae13e70317c/>

Janssen, P., Mandrekar, J., Mielke, M. M., Ahlskog, J. E., Boeve, B. F., Josephs, K. A., & Savica, R. (2017). High School Football and Late-Life Risk of Neurodegenerative Syndromes, 1956-1970. *Mayo Clinic Proceedings*, 92(1), 66–71. <https://doi.org/10.1016/j.mayocp.2016.09.004>

Jarret, G. J., Orwin, J. F., & Dick, R. W. (1998). Injuries in collegiate wrestling. *The American Journal Of Sports Medicine*, 26(5), 674–680. <https://doi.org/10.1177/03635465980260051301>

Jones, K. (2001). A Key Moral Issue: Should Boxing be Banned? *Culture, Sport, Society*, 4(1), 63–72. <https://doi.org/10.1080/713999812>

Jordan, B. (2000). Chronic Traumatic Brain Injury Associated with Boxing. *Seminars in Neurology*, 20(02), 179–186. <https://doi.org/10.1055/s-2000-9826>

Jordan, B., Matser, E. J., Zimmerman, R. D., & Zazula, T. (1996). Sparring and Cognitive Function in Professional Boxers. *Physician And Sportsmedicine*, 24(5), 87–98. <https://doi.org/10.1080/00913847.1996.11947957>

Jorge Masvidal. (2020, 3 augustus). *Jorge Masvidal nearly passes out losing 20lbs in 6 days for UFC Fight Island* [Video]. YouTube. https://www.youtube.com/watch?v=KbfR00CU_MQ

Joseph, J. B. (2022, 4 september). *Andy Ruiz Jr. vs. Luis Ortiz Fight Purse Revealed*. EssentiallySports. <https://www.essentiallysports.com/boxing-news-andy-ruiz-jr-vs-luis-ortiz-fight-purse-revealed/>

Karate Combat. (z.d.). *Karate Combat Rules And Regulations*. karate.com. Geraadpleegd op 21 mei 2023, van <https://www.karate.com/about/rules-regulations>

Kershner, S., & Kelly, R. M. (2020). Rights and consent in mixed martial arts. *Journal Of The Philosophy Of Sport*, 47(1), 105–120. <https://doi.org/10.1080/00948705.2019.1653193>

Khabib Nurmagomedov. (2021, 6 november). *Khabib's teammates cutting weight for UFC 267 [BEHIND THE SCENES]* [Video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=f38V7ZVGkgw>

Knight, B. (2023, 8 juni). The World's 10 Highest-Paid Athletes 2023. *Forbes*. <https://www.forbes.com/sites/brettknight/2023/05/02/the-worlds-10-highest-paid-athletes-2023/>

Knowles, S. B., Marshall, S. W., & Guskiewicz, K. M. (2006). Issues in Estimating Risks and Rates in Sports Injury Research. *Carolina Digital Repository (University Of North Carolina At Chapel Hill)*. <https://doi.org/10.17615/txn-bm57>

Koh, J. H. (2014). Performance-enhancing drugs in boxing: Preventing the sweet science from becoming chemical warfare. *Southern California Law Review*, 87(2), 335–387. <https://southerncalifornialawreview.com/2014/01/03/performance-enhancing-drugs-in-boxing-preventing-the-sweet-science-from-becoming-chemical-warfare-note-by-jonathan-h-koh/>

Koninklijk besluit tot reglementering van de bokswedstrijden en -exhibities en van de beoefening van de bokssport. (5/7/1962) Geraadpleegd van <https://www.mycodex.be/doc/120206>

Koninklijke Belgische Boksbond. (2023). *Code Sportif - Sport Codex: RFBB-KBBB-KBBV*. vlaamseboksliga.com. Geraadpleegd op 2 april 2024, van <https://e.pcloud.link/publink/show?code=XZTs5BZuw0qYRr3ITff5EufYKUCu7d4pY7>

- Kopzorgen (Door Pano). (2024, 19 maart). [Video]. vrt.be. Geraadpleegd op 13 april 2024, van <https://www.vrt.be/vrtmax/a-z/pano/2024/pano-s2024a5/>
- Kostorz, K., & Sas-Nowosielski, K. (2021a). The morality of practicing martial arts and combat sports. *Ido Movement For Culture. Journal Of Martial Arts Anthropology*, 21(2). <https://doi.org/10.14589/ido.21.2.8>
- Kostorz, K., & Sas-Nowosielski, K. (2021b). Aggression Dimensions Among Athletes Practising Martial Arts and Combat Sports. *Frontiers in Psychology*, 12. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.696943>
- KyokuFan. (z.d.). *MasutatsuOyama.com - Kyokushin Karate Tournament Rules*. Copyright @ MasutatsuOyama.com. https://www.masutatsuoyama.com/kyokushin_tournamentrules.htm
- Lafuente, J. J., González, M. C., Barquín, R. R., & García, C. M. (2017). Anger and aggression in martial arts and combat sports. *Research Journal Of Budo*, 50. <http://buleria.unileon.es/handle/10612/9823>
- Lakicevic, N., Gentil, P., Roklicer, R., Trivic, T., Korovljev, D., Ostojic, S. M., Proia, P., Bianco, A., & Drid, P. (2021). Effects of Rapid Weight Loss on Kidney Function in Combat Sport Athletes. *Medicina*, 57(6), 551. <https://doi.org/10.3390/medicina57060551>
- Le, C., Quarry, N., Fitch, J., Vera, Javier Vazquez, L., & Kingsbury, K. (z.d.). *UFC Antitrust Lawsuit*. UFC ANTITRUST LAWSUIT. Geraadpleegd op 10 mei 2024, van <https://www.ufcclassaction.com/>
- Lehman, E. J. (2013). Epidemiology of neurodegeneration in American-style professional football players. *Alzheimer's Research & Therapy*, 5(4), 34. <https://doi.org/10.1186/alzrt188>
- Lim, L., Ho, R., & Ho, C. S. (2019). Dangers of Mixed Martial Arts in the Development of Chronic Traumatic Encephalopathy. *International Journal Of Environmental Research And Public Health*, 16(2), 254. <https://doi.org/10.3390/ijerph16020254>
- Lindner, J. (2024, 7 februari). *Statistics about the average UFC fighter pay*. gitnux.org. Geraadpleegd op 13 april 2024, van <https://gitnux.org/average-ufc-fighter-pay/>
- Mahase, E. (2023). Male footballers are 50% more likely to develop neurodegenerative disease, finds Swedish study. *BMJ*, p641. <https://doi.org/10.1136/bmj.p641>
- Manning, K., Brooks, J. S., Dickey, J. P., Harriss, A., Fischer, L., Jevremovic, T., Blackney, K., Barreira, C., Brown, A., Bartha, R., Doherty, T. S., Fraser, D. D., Holmes, J. D., Dekaban, G. A., & Menon, R. S. (2020). Longitudinal changes of brain microstructure and function in nonconcussed female rugby players. *Neurology*, 95(4), e402–e412. <https://doi.org/10.1212/wnl.0000000000009821>
- Marrocco, S. (2024, 31 januari). Unsealed docs: UFC once commissioned its own fighter pay study. *MMA Fighting*. <https://www.mmafighting.com/2024/1/31/24056305/unsealed-docs-ufc-once-commissioned-its-own-fighter-pay-study>
- Martin, D. (2020, 3 december). Yair Rodriguez suspended six months by USADA for failing to file location for random testing. *MMA Fighting*. <https://www.mmafighting.com/2020/12/3/22150500/yair-rodriguez-suspended-six-months-by-usada-for-failing-to-file-his-location-for-random-testing>
- Martins, N., & Weaver, A. J. (2019). The role of media exposure on relational aggression: A meta-analysis. *Aggression And Violent Behavior*, 47, 90–99. <https://doi.org/10.1016/j.avb.2019.03.001>
- Mazique, B. (2019, 9 april). TJ Dillashaw's suspension: Why EPO is such a disgraceful banned substance for an MMA fighter. *Forbes*. <https://www.forbes.com/sites/brianmazique/2019/04/09/tj-dillashaws-suspension-why-epo-is-such-a-disgraceful-banned-substance-for-an-mma-fighter/>
- McCrory, P. (2007). Acute and Chronic Brain Injury in Combat Sports. In *Combat Sports Medicine* (pp. 89–108). Springer Science & Business Media. <https://doi.org/10.1007/978-1-84800-354-5>

- McMurry, T. L., & Poplin, G. S. (2014). Statistical Considerations in the Development of Injury Risk Functions. *Traffic Injury Prevention (Online)/Traffic Injury Prevention*, 16(6), 618–626. <https://doi.org/10.1080/15389588.2014.991820>
- Meller, J. (2020). Moral Aspects of Some Combat Sports. *Studia Ecologiae Et Bioethicae*, 18(3). <https://doi.org/10.21697/seb.2020.18.3.06>
- Mill, J. S. (1869). *On Liberty*.
- MMA Junkie. (2014, 27 december). *Fighters discuss the fine line between sparring hard and getting hurt* [Video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=LqNwh1152vs>
- MMA Weekly Staff. (2020, 12 juli). *Alexander Volkanovski: 'Rude' USADA woke me up night before the fight at UFC 251*. Yahoo Sports. Geraadpleegd op 14 mei 2024, van <https://sports.yahoo.com/alexander-volkanovski-rude-usada-woke-073705893.html>
- mmapunches. (2022, 19 april). *Khamzat Chimaev goes through hell during the weight cut | UFC 273* [Video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=9z84d5FH4iE>
- MMASalaries.com. (2020, 27 december). *MMA Salaries - Homepage*. MMA Salaries. <https://mmasalaries.com/>
- Mojtahedi, D., Dagnall, N., Denovan, A., Clough, P., Dewhurst, S. A., Hillier, M., Papageorgiou, K. A., & Perry, J. L. (2023). Competition Anxiety in Combat Sports and the Importance of Mental Toughness. *Behavioral Sciences*, 13(9), 713. <https://doi.org/10.3390/bs13090713>
- Morales, J. O., Valenzuela, P. L., Saco-Ledo, G., Castillo-García, A., Carabias, C. S., McCrory, P., Santos-Lozano, A., & Lucia, A. (2022). Mortality Risk from Neurodegenerative Disease in Sports Associated with Repetitive Head Impacts: Preliminary Findings from a Systematic Review and Meta-Analysis. *Sports Medicine*, 52(4), 835–846. <https://doi.org/10.1007/s40279-021-01580-0>
- Morrison, R. B. (1986). Medical and Public Health Aspects of Boxing. *JAMA*, 255(18), 2475. <https://doi.org/10.1001/jama.1986.03370180101041>
- Muhammad Ali Boxing Reform, 106-210, 106 Cong. (26/5/2000)
- Muyters, P. (2019, 11 januari). *Erkenning VKBM²O vzw als Vlaamse Sportfederatie door Minister van Sport*. bkbmo.be. Geraadpleegd op 11 mei 2024, van <https://www.bkbmo.be/downloads>
- NADO Vlaanderen. (z.d.). *NADO Vlaanderen*. Dopingvrij.Vlaanderen. Geraadpleegd op 14 mei 2024, van <https://www.dopingvrij.vlaanderen/>
- NADO Vlaanderen. (2022, 28 april). *Jaarverslag 2022*. Dopingvrij.Vlaanderen. Geraadpleegd op 18 mei 2024, van https://www.dopingvrij.vlaanderen/media/dsilmnje/nado_vlaanderen_jaarverslag-2022_v09052023.pdf
- Nag, U. (2021a, september 22). What is freestyle wrestling? Rules, scoring, techniques and Olympic history. *Olympics.com*. <https://olympics.com/en/news/what-how-freestyle-wrestling-style-rules-scoring-techniques-olympics>
- Nag, U. (2021b, september 22). What is Greco Roman wrestling: From rules to Olympic history. *Olympics.com*. <https://olympics.com/en/news/what-how-greco-roman-wrestling-style-rules-scoring-techniques-olympics>
- Netti, M. (2023, 10 april). *Breaking Down the NBA CBA*. Conduct Detrimental. Geraadpleegd op 10 mei 2024, van <https://www.conductdetrimental.com/post/breaking-down-the-nba-cba>
- Nimura, Y., Higaki, E., Motohashi, H., & Yokoyama, Y. (2022). Physiological Studies on Fainting due to Shime Waza (Choking): A Review of the Literature on Human Experiments. *The Arts And Sciences Of Judo*, 2(1),

- 36–44. https://www.researchgate.net/profile/Sentaro-Koshida/publication/361824395_Do_Neck_Strength_and_the_Force_Acting_on_the_Body_Correlate_to_Head_and_Neck_Stabilisation_During_the_Breakfall_for_Osoto-gari/links/62c75270d7bd92231f9e5e74/Do-Neck-Strength-and-the-Force-Acting-on-the-Body-Correlate-to-Head-and-Neck-Stabilisation-During-the-Breakfall-for-Osoto-gari.pdf#page=36
- Nissen-Meyer, J., Skotland, T., & Boye, E. (2022). Are doping tests in sports trustworthy? *EMBO Reports*, 23(3). <https://doi.org/10.15252/embr.202154431>
- Nussbaum, M. C. (1995). Objectification. *Philosophy And Public Affairs/Philosophy & Public Affairs*, 24(4), 249–291. <https://doi.org/10.1111/j.1088-4963.1995.tb00032.x>
- ONE Championship. (2021, 25 december). *Fighters that showed incredible SELF-CONTROL* 🧠👊 [Video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=EJQ3U3J7uA8>
- O’Sullivan, D., & Fife, G. P. (2017). Biomechanical head impact characteristics during sparring practice sessions in high school taekwondo athletes. *Journal Of Neurosurgery. Pediatrics*, 19(6), 662–667. <https://doi.org/10.3171/2017.1.peds16432>
- Øvretveit, K. (2018). Acute physiological and perceptual responses to Brazilian jiu-jitsu sparring: the role of maximal oxygen uptake. *International Journal Of Performance Analysis in Sport*, 18(3), 481–494. <https://doi.org/10.1080/24748668.2018.1493634>
- Palmquist, C. (2022, 1 maart). Controversial marketing of UFC 1 haunted sport until Tuesday. *MMA Underground*. <https://www.mixedmartialarts.com/news/controversial-marketing-of-ufc-1-haunted-sport-until-tuesday>
- Paris 2024 Boxing Unit. (2023, 14 april). *Event Regulations for the Olympic Boxing Qualifying Tournaments and the Boxing Competition at the Olympic Games Paris 2024*. Olympics.com. Geraadpleegd op 30 april 2024, van <https://olympics.com/athlete365/app/uploads/2023/04/PARIS-2024-BOXING-UNIT-EVENT-REGULATIONS-VERSION-1.0.pdf>
- Petrisor, B., Del Fabbro, G., Madden, K., Khan, M., Joslin, J., & Bhandari, M. (2019). Injury in Brazilian Jiu-Jitsu training. *Sports Health*, 11(5), 432–439. <https://doi.org/10.1177/1941738119849112>
- Rafael, D. (2017, 3 maart). Alexander Povetkin suspended indefinitely, fined \$250,000 by WBC over performance-enhancing drug violations - ESPN. *ESPN.com*. https://www.espn.com/boxing/story/_/id/18810394/alexander-povetkin-suspended-indefinitely-fined-250000-wbc-performance-enhancing-drug-violations
- Raimondi, M. (2023, 18 januari). Francis Ngannou on UFC exit -- “In that contract, I’m not free” - ESPN. *ESPN.com*. https://www.espn.com/mma/story/_/id/35468383/francis-ngannou-ufc-exit-contract-not-free
- Redactieteam-elfri.be. (2024, 12 maart). *Freefight strafbaar*. elfri.be. Geraadpleegd op 6 mei 2024, van <https://www.elfri.be/artikel/freefight-strafbaar>
- Reid, C. (2021, 16 april). *JAKE PAUL says he’s showing early signs of CTE after taking up boxing*. LADBible. Geraadpleegd op 12 mei 2024, van <https://www.ladbible.com/news/celebrity-jake-paul-says-hes-showing-early-signs-of-cte-after-taking-up-boxing-20210416>
- Reinsmith, T. (2024, 20 februari). UFC 298: Volkanovski vs. Topuria, full fighter pay. *Forbes*. <https://www.forbes.com/sites/trentreinsmith/2024/02/17/ufc-298-volkanovski-vs-topuriafull-fighter-pay/>
- Rondina, S. (2017, 31 oktober). UFC veteran Mark Hunt discusses slurred speech, memory loss. *Bleacher Report*. <https://bleacherreport.com/articles/2733221-ufc-veteran-mark-hunt-discusses-slurred-speech-memory-loss>

- Ross, R. T., & Ochsner, M. G. (1999). Acute Intracranial Boxing-Related Injuries in U.S. Marine Corps Recruits: Report of Two Cases. *Military Medicine*, 164(1), 68–70. <https://doi.org/10.1093/milmed/164.1.68>
- Rudd, S., Hodge, J. G., Finley, R., Lewis, P., & Wang, M. (2016). Should we ban boxing? *BMJ*, i389. <https://doi.org/10.1136/bmj.i389>
- Russell, J. (2005). The Value of Dangerous Sport. *Journal Of The Philosophy Of Sport*, 32(1), 1–19. <https://doi.org/10.1080/00948705.2005.9714667>
- Russell, J. S. (2007). Children and Dangerous Sport and Recreation. *Journal Of The Philosophy Of Sport*, 34(2), 176–193. <https://doi.org/10.1080/00948705.2007.9714720>
- Samano, S. (2024, 18 februari). #UFC298 salaries: Alexander Volkanovski leads 13 fighters with six-figure payouts (via @SJSamano). MMA Junkie. <https://mmajunkie.usatoday.com/lists/ufc-298-salaries-13-fighters-six-figure-payouts>
- Sammons, J. T. (2024, 19 april). *Boxing | History, rules, weight divisions, notable fighters, & facts*. Encyclopedia Britannica. Geraadpleegd op 23 april 2024, van <https://www.britannica.com/sports/boxing/Amateur-boxing>
- Saxena, S. (2021, 5 mei). 5 millionaire UFC fighters with real-life rags-to-riches journeys. *Sportskeeda*. <https://www.sportskeeda.com/mma/5-millionaire-ufc-fighters-real-life-rags-riches-journeys-ft-conor-mcgregor-francis-ngannou>
- Schneider, A., & Friedmann, T. (2006). The Problem of Doping in Sports. In *Advances in genetics* (pp. 1–9). [https://doi.org/10.1016/s0065-2660\(06\)51001-6](https://doi.org/10.1016/s0065-2660(06)51001-6)
- Sethi, N. K. (2018). Neurologist at ringside-to be or not to be? *South African Journal Of Sports Medicine*. <https://doi.org/10.17159/2078-516x/2018/v30i1a4255>
- Siam Boxing. (2022, 11 mei). *Elite MMA Sparring EP1 | BST Academy | Siam Boxing* [Video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=FMcJ-UAP8mU>
- Silver, R. C., Holman, E. A., Andersen, J. P., Poulin, M., McIntosh, D. N., & Gil-Rivas, V. (2013). Mental- and Physical-Health Effects of Acute Exposure to Media Images of the September 11, 2001, Attacks and the Iraq War. *Psychological Science*, 24(9), 1623–1634. <https://doi.org/10.1177/0956797612460406>
- Simula, B. L. (2019). Pleasure, power, and pain: A review of the literature on the experiences of BDSM participants. *Sociology Compass*, 13(3), e12668. <https://doi.org/10.1111/soc4.12668>
- Souza-Junior, T. P., Ide, B. N., Sasaki, J. E., Lima, R. R., Abad, C. C. C., Leite, R. D., De Barros, M. P., & Utter, A. C. (2015). Mixed Martial Arts: History, Physiology and Training Aspects. *The Open Sports Sciences Journal*, 8(1), 1–7. <https://doi.org/10.2174/1875399x01508010001>
- Stellpflug, S. J. (2019). No Established Link between Repeated Transient Chokes and Chronic Traumatic Encephalopathy Related Effects. Comment on Lim, L.J.H. et al. Dangers of Mixed Martial Arts in the Development of Chronic Traumatic Encephalopathy. *Int. J. Environ. Res. Public Health* 2019, 16, 254. *International Journal Of Environmental Research And Public Health*, 16(6), 1059. <https://doi.org/10.3390/ijerph16061059>
- Stephenson, C. J., & Rossheim, M. E. (2018). Brazilian Jiu Jitsu, Judo, and Mixed Martial Arts Injuries Presenting to United States Emergency Departments, 2008–2015. *The Journal Of Primary Prevention/The Journal Of Primary Prevention*, 39(5), 421–435. <https://doi.org/10.1007/s10935-018-0518-7>
- Stiller, J. W., Yu, S., Brenner, L. A., Langenberg, P., Scrofani, P., Pannella, P., Hsu, E. B., Roberts, D. W., Monsell, R. M. T., Binks, S. W., Guzmán, A., & Postolache, T. T. (2014). Sparring and Neurological Function in Professional Boxers. *Frontiers in Public Health*, 2. <https://doi.org/10.3389/fpubh.2014.00069>

- Sunstein, C. R. (1992). Neutrality in Constitutional Law (With Special Reference to Pornography, Abortion, and Surrogacy). *Columbia Law Review*, 92(1), 1. <https://doi.org/10.2307/1123024>
- Szabo, A., & Urbán, F. (2014). Do combat sports develop emotional intelligence. *Kinesiology*, 46(1), 53–60. <http://hrcak.srce.hr/file/182774>
- Szczerba, R. J. (2014, 3 april). Mixed Martial Arts and the Evolution of John McCain. *Forbes*. <https://www.forbes.com/sites/robertszczerba/2014/04/03/mixed-martial-arts-and-the-evolution-of-john-mccain/?sh=3b7ff84b2d59>
- Tator, C. H. (2013). Concussions and their consequences: current diagnosis, management and prevention. *CMAJ. Canadian Medical Association Journal*, 185(11), 975–979. <https://doi.org/10.1503/cmaj.120039>
- Tenorio, R. (2000). The Economics of Professional Boxing Contracts. *Journal Of Sports Economics*, 1(4), 363–384. <https://citeseerx.ist.psu.edu/document?repid=rep1&type=pdf&doi=1ddc0579d2d7f399bc7210954086e651561eff46>
- Thans, K. D. (z.d.). *Concussion – Symptoms, Diagnosis and Safety Guidelines*. aans.org. Geraadpleegd op 23 maart 2024, van <https://www.aans.org/en/Patients/Neurosurgical-Conditions-and-Treatments/Concussion>
- Tiger Muay Thai and MMA Training Camp, Phuket, Thailand. (2018, 24 augustus). *11 Year Old Pros Sparring: Jodie Mccarthy vs Ramadan Ondash* [Video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=aVyaYnUpf0w>
- Toth, C., McNeil, S., & Feasby, T. E. (2005). Central Nervous System Injuries in Sport and Recreation. *Sports Medicine*, 35(8), 685–715. <https://doi.org/10.2165/00007256-200535080-00003>
- Tretter, J. C. (2021, 27 oktober). *NFL Economics 101*. NFL Players Association. Geraadpleegd op 10 mei 2024, van <https://nflpa.com/posts/nfl-economics-101>
- UFC. (2015a, februari 1). *UFC 183: Anderson Silva & Nick Diaz Octagon Interviews* [Video]. YouTube. Geraadpleegd op 20 april 2024, van <https://www.youtube.com/watch?v=zKylVe2z0fg>
- UFC. (2015b, oktober 4). *UFC 192: Daniel Cormier Octagon Interview* [Video]. YouTube. https://www.youtube.com/watch?v=uRIE_5lr7kM
- UFC. (2018, 11 november). *Fight Night Denver: Donald Cerrone Octagon interview* [Video]. YouTube. Geraadpleegd op 20 april 2024, van https://www.youtube.com/watch?v=E_x1c69ylcw
- UFC. (2019a, februari 10). *UFC 234: Israel Adesanya and Anderson Silva Octagon Interviews* [Video]. YouTube. Geraadpleegd op 20 april 2024, van <https://www.youtube.com/watch?v=f9W8wt1vmA4>
- UFC. (2019b, april 14). *UFC 236: Dustin Poirier and Max Holloway Octagon Interview* [Video]. YouTube. Geraadpleegd op 20 april 2024, van https://www.youtube.com/watch?v=l47_jCtfYIE
- UFC. (2021a, november 12). *On This Day: Royce Gracie vs Ken Shamrock (1993) | UFC 1 Free Fight* [Video]. YouTube. Geraadpleegd op 20 april 2024, van <https://www.youtube.com/watch?v=-y2SEefVNtE>
- UFC. (2021b, november 12). *On This Day: The First UFC Fight Ever | UFC 1 Free Fight* [Video]. YouTube. Geraadpleegd op 20 april 2024, van <https://www.youtube.com/watch?v=Za6HeiJIWI>
- UFC. (2023, 28 december). *UFC announces details of new Anti-Doping program*. Geraadpleegd op 14 mei 2024, van https://www.ufc.com/news/ufc-announces-details-new-anti-doping-program?language_content_entity=en
- Ultimate Fighting Championship. (2022, 9 november). *Understanding UFC Weight Classes*. UFC.com. Geraadpleegd op 21 mei 2023, van <https://www.ufc.com/news/understanding-ufc-weight-classes-and-weigh-ins>

USADA. (2024, 8 april). *Effects of Performance-Enhancing Drugs* / USADA. U.S. Anti-Doping Agency (USADA). Geraadpleegd op 14 mei 2024, van <https://www.usada.org/athletes/substances/effects-of-performance-enhancing-drugs/>

Van de Sande, S. (2024, 1 februari). ‘Supporters’ van KV Mechelen veroordeeld voor freefights: “Het is strafbaar, ook al geeft iedereen toestemming. *Het Nieuwsblad*. https://www.nieuwsblad.be/cnt/dmf20240201_93769535

Van Der Aa, J. (2020, 23 december). Kooivechter vrijgesproken voor mishandeling van MMA-vechtster Cindy Dandois . *Nieuwsblad.be*. Geraadpleegd op 18 mei 2023, van https://www.nieuwsblad.be/cnt/dmf20201223_97525582

Van Dinter, S. (2023, 27 januari). Meer dan 100 dronken studenten bij illegale bokswedstrijd in park. *Vechtsport Info*. Geraadpleegd op 23 april 2024, van <https://www.vechtsportinfo.nl/nieuws/meer-dan-100-dronken-studenten-bij-illegale-bokswedstrijd-in-park>

Van Genechten, V. (2020, 1 december). Niet voor gevoelige kijkers: kooivechter loopt horrorblessure aan zijn oor op na uithaal van concurrent. *Het Nieuwsblad*. https://www.nieuwsblad.be/cnt/dmf20201201_93876452

Van Vaerenbergh, D. (2021, 27 april). Als boksen mag, waarom zouden we freefights dan verbieden? *De Standaard*. https://www.standaard.be/cnt/dmf20210427_93323398

Veit, W., & Browning, H. (2021). Ethics of mixed martial arts. *Routledge eBooks*, 134–149. <https://doi.org/10.4324/9781003122395-12>

VKBM Jeugdcommissie. (2022, 5 april). *VKBMO Jeugdreglement*. vkbmo.be. Geraadpleegd op 23 maart 2024, van https://www.vkbmo.be/uploads/1/3/4/8/134849841/jeugdreglement_versie_20220523.pdf

Vlaamse Boksliga. (z.d.). *Vlaamse Boksliga*. vlaamseboksliga.com. Geraadpleegd op 14 mei 2024, van <https://vlaamseboksliga.com/>

Vlaamse Kickboks en Muaythai Organisatie. (2023, november). *Reglement volwassenen*. vkbmo.be. Geraadpleegd op 2 april 2024, van https://www.vkbmo.be/uploads/1/3/4/8/134849841/20231218_versie_2_volwassenenreglement.pdf

Weimer, S. (2012). Consent and Right Action in Sport. *Journal Of The Philosophy Of Sport*, 39(1), 11–31. <https://doi.org/10.1080/00948705.2012.675065>

Weimer, S. (2017). On the alleged intrinsic immorality of mixed martial arts. *Journal Of The Philosophy Of Sport*, 44(2), 258–275. <https://doi.org/10.1080/00948705.2017.1320944>

Wells, A. (2024, 20 maart). UFC Settles Class-Action Lawsuit for \$335M; Company Was Accused of Suppressing Wages. *Bleacher Report*. <https://bleacherreport.com/articles/10113760-ufc-settles-class-action-lawsuit-for-335m-company-was-accused-of-suppressing-wages>

Whang, O. (2022, 8 augustus). The M.M.A. Doctor’s Dilemma: To Stop or Not to Stop the Fight. *The New York Times*. <https://www.nytimes.com/2022/07/29/health/mma-combat-sports-doctors.html>

White, C. (2007). Mixed martial arts and boxing should be banned, says BMA. *BMJ. British Medical Journal*, 335(7618), 469.1-469. <https://doi.org/10.1136/bmj.39328.674711.db>

Wiegand, J. (2021, 13 juli). *The UFC’s market dominance*. Conduct Detrimental. Geraadpleegd op 7 mei 2024, van <https://www.conductdetrimental.com/post/the-ufc-s-market-dominance>

Wolska, B., Pujszo, R., Janowska, P., Wojdat, M., Zajac, M., & Pujszo, M. (2019). The specificity of motivations in different combat sports and different lengths of the sports career. *Baltic Journal Of Health And Physical Activity*, 11(3), 109–116. <https://doi.org/10.29359/bjhpa.11.3.11>

World Anti-Doping Agency. (2024, 3 mei). WADA. World Anti Doping Agency. Geraadpleegd op 14 mei 2024, van <https://www.wada-ama.org/en>

Xmartial Team. (2024, 9 februari). *Gym etiquette: 10 Unwritten Rules of Sparring - XMARTIAL*. XMARTIAL. Geraadpleegd op 12 mei 2024, van <https://www.xmartial.com/blogs/articles/gym-etiquette-10-unwritten-rules-of-sparring>

Zazryn, T. R., McCrory, P., & Cameron, P. (2009). Injury Rates and Risk Factors in Competitive Professional Boxing. *Clinical Journal Of Sport Medicine*, 19(1), 20–25. <https://doi.org/10.1097/jsm.0b013e31818f1582>

Zhang, S. (2016, 10 augustus). Why Olympic boxers aren't wearing headgear anymore. *WIRED*. <https://www.wired.com/2016/08/olympic-boxers-arent-wearing-headgear-anymore/>

Zsheliaskova-Koynova, Z. (2021). MOTIVES FOR PRACTICING COMBAT SPORTS. *DOAJ (DOAJ: Directory Of Open Access Journals)*. <https://doi.org/10.15547/tjs.2021.s.01.118>